

Jelen kiadványban az ELTE Koreai Tanszék 2018. áprilisi konferenciáján elhangzott valamennyi előadás bővített változatát olvashatják. A témák változatosak: a régmúlt időket idéző mitológiától a modern külkapcsolatokig sok érdekes információt tartalmaznak; ezért is lett idén a kiadvány címe *Korea: Az ókortól a csúcstalálkozóig*.

KOREA

Az ókortól a csúcstalálkozóig

ISBN 978-963-489-007-2

9 789634 890072

Eötvös Loránd University

KOREAN DEPARTMENT

KOREA: AZ ÓKORTÓL A CSÚCSTALÁLKOZÓIG

Diákkonferencia az ELTE Koreai Tanszékén

SZERKESZTETTE: KŐRÖSI NIKOLETT

Budapest, 2018

A kiadvány megjelentetését az ELTE BTK
Hallgatói Önkormányzata támogatta.

SZERZŐK:

Buzogány Krisztina Erzsébet, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Csizmadia Kinga Alexandra, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Fabók Brigitta, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Fehér Réka, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Kőrösi Nikolett, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Nagy Eszter Bíborka, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Nguyen Thi Thanh Giang, ELTE koreai alapszakos hallgató

Pataki Petra, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Péter Nikolett, ELTE koreanisztika mesterszakos hallgató

Szabó Dorina, ELTE koreai alapszakos hallgató

Szrenka Viktor, ELTE koreai alapszakos hallgató

Tokics Levente, ELTE koreai alapszakos hallgató

ISBN 978-963-489-007-2

Kiadó: ELTE Koreai Tanszék

Nyomdai munkálatok: Micropress Kft

Szövegeket lektorálta: Osváth Gábor

Koreai összefoglalókat lektorálta: Schneider Regina

Tördelés: Kőrösi Nikolett

Borítóterv: Kőrösi Nikolett

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
MITOLÓGIA	7
A négy égtájór	8
<i>Fabók Brigitta</i>	
A dokkaebi mitológia	17
<i>Szabó Dorina</i>	
HAGYOMÁNYOS KULTÚRA	22
A koreai holdújév sajátosságai	23
<i>Nguyen Thi Thanh Giang</i>	
Hagyományos koreai gyógyászat	31
<i>Tokics Levente Tibor</i>	
A hagyományos koreai íjászat	41
<i>Péter Nikolett</i>	
Korea kézműves élelmiszeripara – erjesztéssel készült élelmiszerek	48
<i>Csizmadia Kinga Alexandra</i>	
TÁRSADALOM.....	58
Az emberség (仁) megjelenése a 14–15. századi konfuciánus tudósok munkáiban	59
<i>Kőrösi Nikolett</i>	
Mary Scranton misszionáriusi munkájának hatása a 18–19. századi Koreára	71
<i>Fehér Réka</i>	
A koreai nők és a japán megszállás	81
<i>Nagy Eszter Bíborka</i>	

MODERN KULTÚRA	91
A Han (恨) fogalma és megjelenése a koreai kultúrában.....	92
<i>Pataki Petra</i>	
Vallások Észak-Koreában	98
<i>Buzogány Krisztina Erzsébet</i>	
KÜLKAPCSOLAT	109
Észak-Korea és az Egyesült Államok viszonya, illetve a denuklearizáció kérdésköre	110
<i>Szrenka Viktor</i>	

BEVEZETÉS

Az ELTE Koreai Tanszékén tavaly nagy sikerrel lezajlott hallgatói konferenciának és az akkor előadott tanulmányokat tartalmazó kiadványnak köszönhetően a koreanisztika mesterképzés másodéves hallgatóinak segítségével idén is sikeresen megrendeztünk egy diákkonferenciát. A 2018. április 27-én lezajlott esemény sikerességét az is bizonyítja, hogy a koreai szakos hallgatókon kívül sok érdeklődőt vonzott a Koreai Tanszékre.

Az idei konferencia azt a célt tűzte ki, hogy a koreai szakos hallgatók (BA, BA minor és MA) megmutathassák, mely koreai tudományos témakör iránt érdeklődnek, és lehetőségük nyíljon ismertetni eddigi kutatásaik eredményeit. Remélem, hasonló jellegű hallgatói konferenciát a későbbiekben is megrendeznek majd, és végzésem után is lesznek olyan lelkes hallgatók, akik vállalják az esemény megszervezését, majd pedig az előadások anyagának megjelentetését. Úgy gondolom, ez nemcsak a koreai szakos hallgatók szakmai fejlődését segíti, hanem az ilyen jellegű eszmecserék és tanulmánygyűjtemények hozzájárulhatnak a hazai koreanisztika kutatások előbbre lépéséhez is. Ezért is tartom fontosnak, hogy ebből az eseményből évenként megtartott hagyomány legyen a Koreai Tanszéken. Lelkesedésük és koreanisztikai kutatásaik színvonala miatt jó lenne, ha a koreai szakos hallgatók a későbbiekben is lehetőséget kapnának tudományos tevékenységük bemutatására.

Jelen kiadványban a 2018. áprilisi konferencián szereplő valamennyi előadás bővített változatát olvashatjuk. A témák idén is változatosak voltak: a régmúlt időket idéző mitológiától a modern külkapcsolatokig sok érdekes információt tartalmaznak; ezért is lett idén a kiadvány címe *Korea: Az ókortól a csúcstalálkozóig*.

A kötetben a koreai szavak átírása esetén minden szerző a Koreai Köztársaság által 2000-ben hivatalosan elfogadott *Revised Romanization of Korean* átírást követi, valamint zárójelben lejegyezték azokat a koreai fonetikus írással (*hangeul*, 한글) is.

Amennyiben a téma megkívánja, a kínai írásjegyeket (*hanja*, 한자, 漢字) is feltüntetik. A hazánkban közismert koreai szavak esetén a szerzők a magyar helyesírás által előírt változatot használták. Minden tanulmány végén megtalálható annak koreai nyelvű összefoglalója.

Végül szeretnék köszönetet mondani a Koreai Tanszék valamennyi oktatójának és hallgatójának, hogy támogatásukkal e kötetet kiadhattuk. Külön szeretnék köszönetet mondani Osváth Gábornak, tanszékünk oktatójának, aki a publikációk lektorálását végezte, valamint egykori hallgatóknak, később az Ulsani Egyetem koreanisztika alapszakán végzett Schneider Reginának, aki a szerzők által írt koreai összefoglalókat lektorálta. Nagyon hálás vagyok a szerzők nevében is kitartó és áldozatos munkájukért. Köszönöm az ELTE BTK Hallgatói Önkormányzatának támogatását, amely nélkül a *Korea: Az ókortól a csúcstalálkozáig* című kötetünket nem adhattuk volna ki.

2018. május

A szerkesztő

MITOLÓGIA

A NÉGY ÉGTÁJÓR

Fabók Brigitta

A Négy Égtájór szimbóluma

A világ számos kultúrájában, így a távol-keleti kultúrákban is a természettel közeli kapcsolatban álló hiedelmek és vallások alakultak ki először. Ez alapján nem meglepő, hogy kultúrájukban olyan szimbólumokat hoztak létre, amelyet különböző tulajdonsággal felruházva a négy égtáj védelmét szolgálták, megalkotva így a négy égtáj őrzőjét.

Mint sok hagyomány, a kultúra és a vallás lényeges elemei ez a négy szimbólum is Kínából került át Koreába a Három Királyság Korszakában (i.e. 57 – i.sz. 688; *Samguk sidae*, 삼국 시대, 三國時代). Koreaiul a *sasin* (사신, 四神) kifejezést használják rájuk, de előfordulnak *sasu* (사수, 四獸) és *sasang* (사상, 四象) elnevezésben is. Ez a négy szimbólum az Azúr Sárkány (*Cheongryeong*, 청룡, 靑龍), a Főnix vagy Vörös Madár (*Jujak*,朱雀, 朱雀), a Fehér Tigris (*Baekho*, 백호, 白虎), és a Fekete Teknős vagy Fekete Harcos (*Hyeonmu*, 현무, 玄武). Mind a négy szimbólum egy-egy évszakot, égtájat, színt, az élet korszakait, a *yin-yang* (*eum-yang*, 음양, 陰陽) princípiumát képviseli, valamint mindegyik szimbólum megtestesít egyet az öt elem (*ohaeng*, 오행, 五行)¹ közül. A kínai csillagászat már ősidők óta fontos szerepet játszott a kínaiak életében, hiszen úgy tartották, hogy az ég eseményei tükrözik azokat a történéseket, amelyek a földön is lezajlanak. A kínaiak az eget öt részre osztották, amit *gongnak* (宮) hívnak, ezen az égen pedig 28 csillagkép található, amit *xiunak* (宿) neveznek. Ez az öt rész természetesen a négy égtájat és magát a közepet foglalja magába, így a négy szimbólum neve meggyezik az ég négy részével, melyben a 28 csillagképből mindegyikre jut hét csillagkép. Ezeket a *sasinokat* magyarul talán a Négy Szent Állat vagy a Négy Égtájór kifejezéssel nevezhetnénk. Nagyon könnyen összetéveszthető azonban ez a két kifejezés, ezért fontos tisztáznunk, hogy mi is a különbség közöttük. A

¹ Kínai írásjegye szerint nevezhetjük még öt mozgatonak vagy öt mozgató erőnek is.

Négy Szent Állat kultusza szintén Kínából származik, a sárkányt, egyszarvút, fönixet és teknőst foglalja magában. Ezt a négy állatot a kínaiak már ősidők óta különleges tiszteletben részesítik, az égtájak védelmét azonban a sárkány, fönix, tigris és teknős látja el. Mivel az egyszarvú alakja, habár átkerült a koreai kultúrába *kirin* (기린) néven, eredeti jelentését elfelejtették, és átalakult a sárkány egy bizonyos formájává, a földi sárkánnyá.² Tehát az égtájakhoz kapcsolható négy szimbólum esetében a Négy Égtájőr kifejezés válik helyessé.

Azúr Sárkány

A kínai sárkány egy olyan mitológiai lény, amely különböző állatok eltérő vonásaiból alakult ki. Egy 12. századi kínai enciklopédia kiegészítő részletében, az *Er ja jiben* (Er ja szárnyai, 爾雅翼) is szó esik a sárkány pontos kinézetéről, melyben felsorolják azt a kilenc állatot, amelyből a sárkány felépült. A kiegészítés szerint a sárkány agancsa egy szarvasé, a feje egy tevéé, a szeme egy démoné, a tarkója egy kígyóé, a hasa egy kagylóé, pikkelyei egy halé, karmai egy sólyomé, tenyere egy tigrisé, füle pedig egy tehéné.³ Egy kínai sárkánynak általában öt karma van, hátán pedig 81 tüske található, ami a *yang* jelképe. A koreai sárkány morfológiája sokban hasonlít a kínai sárkányéhoz, azonban alakjában kisebb eltéréseket figyelhetünk meg. Alakja például inkább egy kígyóéhoz hasonlít, fejének formája is kígyófejként került be a köztudatba, vagy karmai, melyekből négy van, inkább a sas karmaihoz hasonlítanak. Foga és szemének kifejezése pedig mindig hangsúlyos.⁴

Az Azúr Sárkányra színe miatt a kék vagy zöld sárkány elnevezést is használják. Ő a kelet őrzője; a *yang* elemet, a tavaszt, a gyerekkort, a kék színt, a Jupiter égitestet⁵, az öt elem közül pedig a fát képviseli. A kínai csillagászatban területét a Kelet Azúr Sárkányának nevezik, amihez a következő hét csillagkép tartozik: *gak* (각, 角), *hang* (항, 亢), *jeo* (저, 氏), *bang* (방, 房), *sim* (심, 心), *mi* (미, 尾), *gi* (기, 箕).⁶

² Mullany (p. 155.)

³ Fabók (p. 14.)

⁴ Imugi (p.4.)

⁵ Tokarev II. (p. 473.)

⁶ Kínai csillagászat.

Főnix vagy Vörös Madár

A Főnix és Vörös Madár alakja nagyon hasonlít egymáshoz, feltehetőleg az évek alatt egybe is olvadt, így mindkét kifejezést használhatjuk rá.⁷ A Vörös Madár kinézetét úgy írják le, hogy csőre egy kakasé, arca egy fecskéé, nyaka egy kígyóé, kerek háta egy teknőse, farka egy halé, amit ötszínű tollak borítanak. Teste többi része pedig fehér és piros színű, alakja pedig egy megnyújtott sárkányéhoz hasonlít. Énekét a pentaton hangsorban⁸ énekeli.

A Vörös Madár öt testrésze öt erényt szimbolizál: a feje erkölcsi erényt, szárnyai igazságot, becsületességet és hűséget, háta illemet és udvariasságot, melle önzetlenséget, jóindulatot, bölcsességet és őszinteséget, hasa pedig bizalmat. A Vörös Madár a dél őrzője, *yang* elemet, a fiatalkort, a nyarat, a piros színt, a Mars égitestet⁹, az öt elem közül pedig a tüzet képviseli. A Vörös Madár boldog házasságot, termékenységet, jólétet és békességet ad az egész családnak.¹⁰ A kínai csillagászatban a Dél Vörös Madarának nevezzük területét. A 28 csillagképből a következő hét csillagkép tartozik hozzá: 정 (井), 귀 (鬼), 류 (柳), 성 (星), 장 (張), 익 (翼), 진 (珍).¹¹

A Vörös Madár alakját sokszor keverik a *feng-huangal* 鳳凰, vagyis koreaiul a *bonghwangal* (봉황)¹². A *feng-huanghoz* az öt elem közül szintén a tűz elemét párosítják. Tollazata mindenhol ötszínű, így kinézetileg ez az egyetlen különbség közte és a déli irányt őrző Vörös Madár között.¹³

Fehér Tigris

A tigris az állatok királya és az erdő ura. A koreai mitológiában a hegy szellemeit *sansinok*nak (산신, 山神) nevezik, és a szellemeket sokszor

⁷ A nyugati kultúrában a főnix szó hallatán az ókori népeknél (egyiptomi) megjelenő alakjára asszociálhatnak, ezért a továbbiakban a Vörös Madár kifejezést használom.

⁸ Ötfokú hangsor, dó-re-mi-só-lá hangsorok.

⁹ Tokarev II. (p. 473.)

¹⁰ Mullany (pp. 167–170.)

¹¹ Kínai csillagászat.

¹² Alakja a Négy Szent Állatnál jelenik meg, nyugaton kínai főnixnek neveznek.

¹³ Tokarev II. (p. 402.)

tigrisek alakjában látták. Kínában nagy becsben tartották a démonokat, főként betegségdémonokat megfélemlítő ereje miatt is, így mondhatjuk, hogy a tigris az egészség szimbólumává vált.¹⁴ Mivel védelmező állat, ezért úgy gondolták, hogy a császár hadseregét, valamint a halott emberek lelkét is ő védi.¹⁵ Koreában a házak nyugati falára vagy ajtajára, valamint egy elhunyt ember arcára is gyakran raktak Fehér Tigrisről készült képet, hogy a házat és az elhunyt testét, lelkét megvédje a gonosz szellemektől és démonoktól.

A Négy Égtájör közül ez az egyetlen állat, amely valóságos, nem kitalált lény. A Fehér Tigris a nyugat őrzője, *yin* elemet, a felnőttkort, az őszt, a fehér színt, a Vénusz égitestet¹⁶, az öt elem közül pedig a fémét képviseli. A fehér az ég, tisztaság, világosság és spiritualizmus színe. A Fehér Tigris az ég hírnöke és megjelenése jó előjelnek számít. Szerepét összeköti a széllel, a lehüléssel, a halállal és a dolgok véget érésével is. A Fehér Tigris nem bántja, hanem segíti az embereket, és úgy tartják, hogy halhatatlan.¹⁷ A kínai csillagászatban területét a Nyugat Fehér Tigrisének nevezik, amihez a következő hét csillagkép tartozik: *gyu* (井, 奎), *ru* (魯, 婁), *wi* (胃, 胃), *myo* (昴, 昴), *phil* (畢, 畢), *ja* (賈, 觜), *sam* (參, 參).¹⁸ Az Azúr Sárkány és a Fehér Tigrissel egységes képet alkotnak: a tavaszt és őszt képviselik, ami az egész évet jelentheti. Együtt a kezdetet és véget, vagyis az életet és halált jelentik.¹⁹

Fekete Teknős vagy Fekete Harcos

A Fekete Teknős alakja valójában két állatból, magából a teknősből és a kígyóból tevődik össze. Úgy gondolják, hogy a teknős és kígyó egyesülése teremtette meg a földet.²⁰ A kígyó világszerte rengeteg mitológiában jelenik meg, a termékenységgel, földdel, női teremtőerővel, a vízzel, ugyanakkor a tűzzel, valamint a férfi nemzőerővel kapcsolják

¹⁴ Vasziljev (p. 333.)

¹⁵ Kínai csillagászat.

¹⁶ Tokarev II. (p. 473.)

¹⁷ Mullany (pp. 164–166.)

¹⁸ Kínai csillagászat.

¹⁹ Mullany (p. 162.)

²⁰ Kínai csillagászat.

össze.²¹ A teknősök erőjükről, állóképességükről és hosszú életükről híresek.

A Fekete Teknős északot őrzi, a *yin* elemet, a telet, az elhalálózást, a fekete színt, a Holdat²², az öt elem közül pedig a vizet képviseli. Halhatatlan lénynek tekintik. A Fekete Teknős nem csak saját magát, de az embereket is meg tudja védeni a veszélytől és a gonosz szellemektől, így az egész állam védelmezőjét látták benne. Habár a *yin* elemet szimbolizálja, megjelenésében mégis ellentmondásokat figyelhetünk meg. Mivel bátor, erős és hallhatatlan lény, tele van *yang* energiával. Bátorság és kitartás kell az ország védelméhez, ezekre a tulajdonságra van szüksége egy jó katonának; ilyen attribútuma azonban a *yang* elemnek van. Az Észak Fekete Teknősének nevezzük területét a kínai csillagászatban, amihez következő hét csillagkép tartozik: *du* (두, 斗), *u* (우, 牛), *yeo* (여, 女), *heo* (허, 虛), *wi* (위, 危), *sil* (실, 室), *byeok* (벽, 壁).²³ A Vörös Madár és a Fekete Teknős együtt magát az univerzumot ábrázolják, az egész világot a Déli-sarktól az Északi-sarkig. A Fekete Teknős azonban egyedül is szimbolizálhatja a világot.²⁴

Sárga Sárkány

Ha az öt elemmel hozzuk kapcsolatba az égtájöröket, megjelenik egy ötödik égtájör is, a Sárga Sárkány (*Hwangryong*, 황룡, 黃龍), aki középen helyezkedik el. A Sárga Sárkánynak inkább irányítói, mint védelmezői feladatai vannak, és magával a kínai császárral kapcsolják össze alakját. A Sárga Sárkány a sárga színt, az ötödik elemet, vagyis a földet vagy agyagot és természetesen a középpontot képviseli.²⁵ Nem kapcsolhatjuk hozzá a *yin* és *yang* elemét, mert semleges, nincs meghatározó évszakja vagy égiteste. A kínai csillagászatban a középső rész a legfontosabb, hiszen ez magának a császárnak a helye. Nem tartoznak hozzá csillagképek, mert ő csak irányítói feladatot lát el.

---

²¹ Tokarev I. (p. 143.)

²² Tokarev II. (p. 473.)

²³ Kínai csillagászat.

²⁴ Mullany (pp. 172–173.)

²⁵ Mullany (p. 162.)

Megjelenésük a művészetekben

A Négy Égtájör alakja a művészetekben legtöbbször sírkamrák belsejében, bronztükrökön vagy festményeken jelenik meg.²⁶ Koreában először *Goguryeo*-i (i.e. 37– i.sz. 688; 고구려, 高句麗) sírokban jelent meg a Négy Égtájör alakja. Az 5. században a túlvilági élet szimbólumaként ábrázolták őket a mennyezeten, a nap, a hold, a csillagok, lótuszvirágok és más szent teremtmények mellett. A 6. századtól kezdve azonban fokozatosan nagyobb szerephez jutottak a temetkezési kultúrában, és alakjuk a sírkamra fő témájává vált. Innentől kezdve már nem csak a túlvilági életet, de magát a sír védelmét is szimbolizálták. Legalább harmincnégy *Goguryeo* sírban található meg a Négy Égtájör alakja. Az Azúr Sárkány és Fehér Tigris az erőt jelképezik. Feladatuk az volt, hogy megvédjék a sírt, és elűzzenek minden olyan démoni lényt, akik az elhunytat bántalmazni akarták volna. Mivel az őrzés az elsődleges feladatuk, fejük általában mindig déli irányba, a bejárat felé néz.²⁷ A Vörös Madarat és a Fekete Teknőst mindig különös gonddal és élénk színekkel festették fel. A Vörös Madár és Fekete Teknős a *yin* és *yang* elemet szimbolizálta a sírfalakon. Előfordult olyan is, hogy a Vörös Madarat párban, vagyis férfi és női madárként festették fel. A Fekete Teknős alakjában megtalálható a kígyó is, így ők is párban vannak feltüntetve a falakon.²⁸ A *Temetkezések könyvében* (葬書) leírtak szerint a Vörös Madárnak ugrálnia és táncolnia kell, az Azúr Sárkánynak hullámmónak kell lennie, a Fekete Harcosnak pedig ki kell nyújtania majd lehajtania a fejét. A Fehér Tigris azonban nem említi. Ennek okát nem tudni, valószínűleg azért, mert a tigrisnek hasonló a testtartása, mint a sárkánynak, így ő is erőt sugároz.²⁹

A kulturális örökségnek nyilvánított *Gangseodaemyo* (강서대묘, 江西大墓) nevű sír déli fekvésű, amit vélhetőleg a kései 6. században a felszínre építettek. Egykamrás sír, ami magából a fő sírból és folyosóból áll. Szerkezetét tekintve is látható, hogy a falfestmények a Négy Égtájörre összpontosulnak. Az északi oldalt a Fekete Teknős foglalja el, ahol a teknős és kígyó egymás felé fordítja a fejét. A sír keleti oldalán

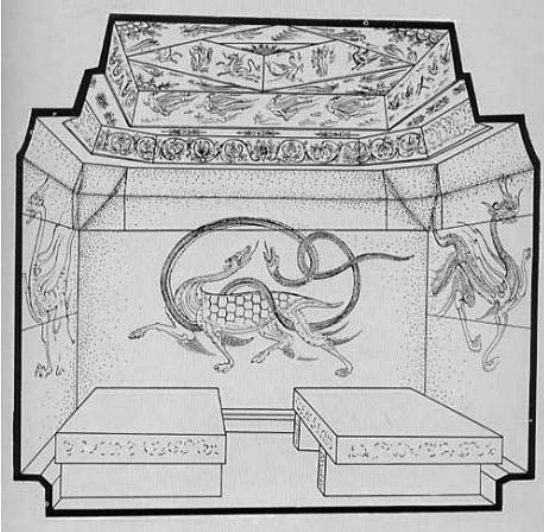
²⁶ Tanulmányomban csak a sírkamrák belsejében található ábrázolásukra térek ki.

²⁷ A sírokat legtöbb esetben déli irányba építették, így a bejárat is déli irányba néz.

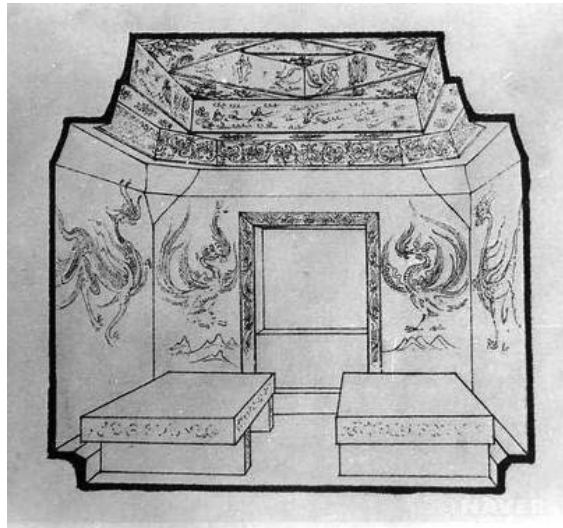
²⁸ *Goguryeo* kori sírok.

²⁹ Yoon (pp. 37 – 38.)

az Azúr Sárkány, nyugati oldalán pedig a Fehér Tigris található, ők a fejüket déli irányba fordítják a sír védelme érdekében. A déli oldalon pedig egy férfi és női Vörös Madarat láthatunk, így a sírkamra északi és déli fala összhangban van egymással. A mennyezet közepét pedig maga a Sárga Sárkány alakja foglalta el, így végezve irányítói feladatát.³⁰

1. ábra: A *Gangsodaemyo* sír déli irányból (szemben az északi fal)

2. ábra: A *Gangsodaemyo* sír északi irányból (szemben a déli fal)

³⁰ Gangsodaemyo.

요약서

사신의 상징은 중국에서 유래되었고 한국에는 삼국 시대 (三國時期)에 나타났다. 사신들은 청룡 (靑龍),朱雀 (朱雀), 백호 (白虎), 그리고 현무 (玄武)이다. 한국어로 사신 (四神), 사수 (四獸), 사상 (四象)이라고도 부른다. 사신들은 각각 계절, 방향, 색깔, 천체, 음양 (陰陽), 오행 (五行)을 상징한다. 중국 천문학에서는 하늘의 네 개 요소의 이름이 사신들의 이름과 같아서 28 개의 별자리에서 7 개의 별자리를 사신과 연결시킬 수 있다.

사신의 그림은 고분 벽화로 많이 그려졌다. 고구려 시대 때 사신들이 등장하는 고분 벽화가 많이 있었다. 사신들은 아직까지도 고분들을 보호하는 역할을 하고 있었다. 보통 벽화들에 나타나는 청룡과 백호는 강한 모습을 보이고 있고朱雀와 현무는 음양과 우주를 상징한다.

Felhasznált irodalom

- Fabók, Brigitta: *Sárkányszimbólum a Távol-keleti kultúrkörben*, Budapest, Japán Tanszék, 2016. (Hivatkozásban Fabók)
- Mullany, Francis: *Symbolism in Korean Ink Brush Painting* Folkestone, Global Oriental Ltd., 2006. (Hivatkozásban Mullany)
- Tokarev, Sz. A. (Főszerk.): *Mitológiai Enciklopédia I.* Budapest, Gondolat, 1988. (Hivatkozásban Tokarev I.)
- Tokarev, Sz. A. (Főszerk.): *Mitológiai Enciklopédia II.* Budapest, Gondolat, 1988. (Hivatkozásban Tokarev II.)
- Vasziljev, Lenyoid Sz.: *Kultuszok, vallások és hagyományok Kínában* Budapest, Gondolat, 1977. (Hivatkozásban Vasziljev)
- Yoon Hong-key: *The Culture of Fengshui in Korea: An Exploration of East Asian Geomancy*, Lexington Books, 2006. (Hivatkozásban Yoon)

Internetes források

Fabók, Brigitta: *Imugi*, Budapest, Koreai Tanszék, 2017.

(Hivatkozásban Imugi)

- <http://birtalan.innerasia.hu/download/dolgozatok/samanizmus-es-nepvallas/2016-2/Fabok-Brigitta.pdf>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.20.

Kínai csillagászat: (Hivatkozásban Kínai csillagászat)

- <http://idp.bl.uk/education/astronomy/sky.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.03.25.

Goguryeo kori sírok: (Hivatkozásban Goguryeo kori sírok)

<http://whc.unesco.org/uploads/nominations/1091.pdf>

- Utolsó megtekintés: 2018.04.03.

Gangsodaemyo: (Hivatkozásban Gangsodaemyo)

- http://www.nkcp.or.kr/nkcp/eng/mn_01/mn01_04.html
- Utolsó megtekintés: 2018.04.03.

Képek forrása

1. ábra

- http://photos.wikimapia.org/p/00/00/98/78/39_big.jpg
- Letöltés: 2018.04.26.

2. ábra

- <http://m1.daumcdn.net/cfile230/R400x0/18675C484E529A3E086D26>
- Letöltés: 2018.04.26.

A DOKKAEBI MITOLÓGIA

Szabó Dorina

A koreai mitológia és népi hiedelemvilág egyik legjellegzetesebb nememberi lény a *dokkaebi*. Ha megnézzük a régi feljegyzéseket, *dokkakwi* (독각귀), *heoju* (허주), *imae* (이매) vagy *mangryang* néven (망량) hivatkoznak rá. Elnevezése vidékenként is változott, hívták *dochaebi*-nek (도채비), *dojjabi*-nak (도짜비), valamint *dokkabi*-nak (도까비) is.

A legtöbb koreai legendában találkozhatunk a *dokkaebi* alakjával. Eredete teljesen tisztázatlan, mindössze annyit tudni róla, hogy olyan háztartási eszközökből mint a seprű, régi mozsár, törött edénydarab, régi cipő, vagy olyan tárgyakból, amelyek vérfoltosak válik *dokkaebi*. A vele kapcsolatos hiedelem feltételezhetően már a Három Királyság (i. e. 57–i. sz. 668) időszakában is létezett, amikor több feljegyzésben is említést történt róla. Az egyik ilyen írásban fennmaradt emlék A három királyság emlékezete (*Samguk Yusa* (삼국유사) című krónikában Dohwa és Bihyeong (도화녀 비형량) története, amely a *dokkaebi* eredetét beszéli el.

Ha szerepét vagy külsejét vizsgáljuk, elmondható, hogy teljesen ambivalens. Egyszerre jelenik meg gonosz erőként, amely rendelkezik a *yin* és *yang* tulajdonságaival, de sok esetben a néphit inkább ártalmatlannak tekinti. Általánosságban elmondható, hogy az emberekkel jó viszonyt ápol, szereti a tréfát, mókamester. Szeret a Kim vezetéknevű emberekre akaszkodni, innen egyik elnevezése, a „Kim tanítómester”. Előszeretettel hívja ki bírkózásra (*ssireum*) az embereket.

A *dokkaebi* képes megoldani lehetetlen dolgokat: bejuthat zárt helységekbe, átkelhet parttalan tengeren, valamint síksággá változtatja a mocsarat. Láthatatlanná is képes válni, dolgokat képes megidézni. Hozhat továbbá jó termést, bőséges zsákmányt és szerencsét az

embereknek, megvédheti őket az ártó szellemektől. Főként sötétben, éjszaka tűnik fel, különös tekintettel a nyirkos időre, ezzel is tovább erősítve negatív voltát. Esős és ködös időben is aktívak, viszont amikor meghallják a kakasok kukorékolását, eltűnnek, mert ez jelzi a hajnal, a fény közeledtét, amit nem csak a dokkaebi, de minden gonosz szellem általában elkerül. Vannak azonban olyan fajtái is, amelyek előjönnek napközben. Szeret énekelni és táncolni, nők után futni. Jellemző rá továbbá az ostobaság, ami megmutatkozik abban a történetben, amelyben egy embertől kölcsönkér, és azt többször is visszaadja neki.

A *dokkaebi* megjelenése több, különböző formát mutat, leggyakrabban a koreai cseréptetős házak tetőgerincén lévő mintákon jelennek meg. Az ilyen minták szarvakkal, kidülledő szemekkel, nagy szájjal hosszú és éles fogakkal, szőrös testtel és hosszú karmokkal ábrázolják. Alakja antropomorf vagy antro-po-zoomorf, de külsejét régióként más-más leírással illetik. Közös vonásuk, hogy ijesztőnek, félelmetesnek ábrázolják, valamint az, hogy szarvat visel. Egyik változata szerint: „Fején szarvat visel, szakálla vöröses, egészében zöldes színű, de voltaképp testetlen lény.”¹

1. ábra: *dokkaebi* ábrázolás

A *dokkaebi* eredeti kinézete ismeretlen, ezért a később keletkezett ábrázolásokban erős motívumkeveredés figyelhető meg más lényekkel. Nemét tekintve egyik forrás sem jelenti ki biztosan, hogy nő, avagy férfi lenne, a leírásokban azonban inkább a férfi volta hangsúlyosabb.

Számos anekdota található vele kapcsolatban a népmesegyűjteményekben már a *Joseon*-kor óta, ilyen például a *Yongjae* válogatott írásai (용재총화) és az *Eou* nem hivatalos történetei (어우야담). Ezek közül A megszelídített *dokkaebi* előnyei című történetben egy ember általi válik gazdaggá, hogy felhasználja a

¹ Tokarev (p. 476)

dokkaebi erejét. Egy másik történet szerint a *dokkaebi* egy hegyekben élő öregemberrel köt barátságot, aki később kihasználva barátja erejét a falu leggazdagabb emberévé válik. Ebben a történetben a *dokkaebi* legnagyobb félelmeként a vér jelenik meg. Másik történetben egy *dokkaebi*-hez kötődő misztikus jelenség, a *dokkaebibul* (도깨비 불), azaz *dokkaebi*-tűz jelenik meg ragyogó fény vagy kék lángok alakjában. A *dokkaebibo* (도깨비보) legenda egy víztározó építéséről szól. Hogy az emberek a víztározót megóvják, a *dokkaebiknek* vörösbabos kását ajánlanak fel. Miután egész éjjel vigyáztak rá, megkapják a kását, de egyiküknek nem jut, ezért feldühödik és köveket vesz ki a víztározó falából, de az nem omlik össze. A vörösbabos kása felajánlása nagy jelentőséggel bír, hiszen téli napfordulókor felajánlott áldozati ételként távol tartja a balsorsot és a gonosz lelkeket. Ez a történet újabb bizonyíték arra, hogy a *dokkaebiket* alapvetően nem gonosz lényeknek tekintették.

A *dokkaebi gamtu* (도깨비 감투 'dokkaebi-kalap') varázserejű eszköz, amely láthatatlanná teszi azt, aki felveszi. Az erről szóló történetben valaki ennek segítségével lop, de megkapja érte büntetését. A *dokkaebi bangmangi* (도깨비 방망이 'dokkaebi-furkósbot') az egyik legrégebbi *dokkaebi* narratíva egy varázslatos furkósbotról, melynek számos változata létezik. Az egyik változat szerint egy fiú a páfrányfenyő csonthéjas terméseit gyűjtögette. Egyet a nagyszüleinek, egyet a szüleinek, egyet a feleségének, egyet a gyermekének, egyet pedig magának, amikor azonban hirtelen esni kezdett. Menedéket keresve egy kunyhót talált, melyben a *dokkaebik* ünnepséget rendeztek. Ahányszor varázserejű botjukat a földhöz érintették, mindannyiszor újabb ételek és italok jelentek meg. Ezt látva a fiú is megéhezett és beleharapott az egyik csonthéjas termésbe, aminek akkora hangja támadt, hogy a *dokkaebik* megijedtek és elszaladtak. A fiú elvitte az egyik ottmaradt botot, és a segítségével gazdag lett. Egyik irigy szomszédja értesülvén a történetekről, megpróbálta megismételni a tettet, azonban a *dokkaebik* összetévesztették a fiúval, és mivel az rászedte őket, büntetésből majdnem agyonverték a szomszédot.

Kötődik hozzá egy sámánista rituálé, a *dokkaebigut* (도깨비 굿), mely ismét rávilágít a lény ambivalens voltára. A szárazföldön élők ezt a szertartást a *dokkaebi* káros hatását leküzdendő végezték, hiszen tüzeket

és fertőző járványokat hozott magával a hiedelmük szerint, a vízparton élők viszont a nagy fogás reményében fordultak hozzá.

Összességében tehát elmondható, hogy a *dokkaebi* alakja szerves része a koreai mitológiának, rengeteg narratívában fellelhető, ugyanakkor lényének ambivalens volta, alakjának regionális változatai izgalmas kérdéseket vetnek fel a további kutatások számára.

요약서

도깨비는 뛰어난 힘과 남들과 다른 재주를 가져 사람을 유혹하기도 하고 짓궂은 장난이나 남들이 싫은 짓을 많이 하는 잡귀신이다. 도깨비는 인간이 죽은 후에 생기는 것이 아니고 사람들이 인생을 도구로 쓰다가 버린 물체에서 만들어진다고 한다. 즉, 이것들은 헌 빗자, 헌 전주, 헌 신, 토우, 부지깽이 등이다. 삼국시대의 귀신 문화를 보면 머리에 뿔이 있고, 눈이 특 불거지고 특별히 큰 입을 벌리며 날카롭고 긴 이빨, 손발톱이 긴 것으로 나타나 있다. 원래 도깨비는 볼 수가 없는 존재지만 때때로 인간에게 목소리나 울음소리, 웃음소리, 요란한 소리를 내고 불빛을 비추는 존재로 인식되어 있다. 도깨비가 거주하고 있는 곳은 어둡고 습기가 많은 곳이며 활동하는 기간은 어두운 밤이나 호우가 내리는 날이다. 도깨비는 말이나 행동을 가볍게 하고 심술을 심하게 부리고 장난질도 심하므로 인간들은 감당하지 못한 유별난 능력을 가지고 있다. 도깨비는 한국 신화의 가장 인기 있는 생물 중에서 하나이다.

Felhasznált irodalom

Tokarev, Sz. A. (szerk.): *Mitológiai enciklopédia II. kötet*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1988. (Hivatkozásban Tokarev)

The National Folk Museum of Korea (South Korea): *Encyclopedia of Korean Folk Beliefs: Encyclopedia of Korean Folklore and Traditional Culture Vol. II*. Gil-Job-Ie Media, Seoul. 2015.

Internetes források

Birtalan Ágnes: Jangseung, sottae, eop, tokkaebi, doltap

- http://birtalan.innerasia.hu/?page_id=202
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Faces of Korea: Dokkaebi

- http://www.arirang.co.kr/news/News_View.asp?nseq=68622
- Utolsó megtekintés 2018.03.10.

Folkency: Goblin ritual

- <http://folkency.nfm.go.kr/en/topic/GoblinRitual/1970>
- Utolsó megtekintés 2018.03.10.

Folkency: Lady Dohwa and Bachelor Bihyeong

- <http://folkency.nfm.go.kr/en/topic/LadyDohwaandBachelorBihyeong/5786>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Kép forrása

1. ábra

- <https://kristinelunadigitaldesignsp17.wordpress.com/2017/02/02/korean-myths-dokkaebi-%EB%8F%84%EA%B9%A8%EB%B9%84/>
- Letöltés: 2018.05.12.

HAGYOMÁNYOS KULTÚRA

A KOREAI HOLDÚJÉV SAJÁTOSSÁGAI

*Nguyen Thi Thanh Giang***Mi a holdújév?**

Az ókori Kelet-Ázsiában a mezőgazdasággal foglalkozók körében meg kellett alkotni egy olyan időszámítási rendszert, amelynek a segítségével követni tudták az évszakok és az időjárás váltakozását, és ezzel hatékonyabbá tudták tenni a földművelést. Ennek érdekében létrehozták a holdnaptárt, amelyben 24 időszakra *jeolgi* (절기) osztották fel az évet. A hagyomány megkívánta, hogy a hónap újholdkor kezdődjék, így az első hónap, vagyis az új esztendő is. Az év kezdetének tavaszra kellett esnie, összhangban a tavaszi (3 hónapos) évszakkal és a mezőgazdasági év kezdetével. Ezért a téli napforduló után, egy jeles napfázist magában foglaló hónap újholdjakor, azaz a kezdetén volt az újév¹. Azért esett a választásuk tavaszra, mert azt tartották a szent évszakknak, mivel az új élet kezdetét jelentette a tél után.² Kínában Tavaszünnepeknek hívják a holdújévet, Koreában pedig *seollal* (설날) a neve.

Mivel az ókorban Kína gyakorolta a legnagyobb hatást a környező országokra, ezért őt tartják a kelet-ázsiai kultúra megalapozójának, következésképpen a sinocentrikus környező országoknak, Koreának, Japánnak és Vietnámnak is vannak olyan hagyományai, szokásai, illetve ünnepei, amelyek Kínából erednek. A holdújév a mai napig az egyik legnagyobb ünnep Kelet-Ázsiában, és tapasztalhatjuk, hogy az ünnep lefolyása és a szertartásai hasonlítanak a Kínában megszokotthoz, de az évszázadok során Korea és a másik két ország kialakított a holdújévvvel kapcsolatos más, eltérő szokásokat is. Ebben a tanulmányban a koreai holdújév különleges jegyeit mutatom be Kínával összehasonlítva.

---

¹ Magyar Katolikus Lexikon, kínai naptár

² Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (p. 27)

Az ünnep lefolyása

Az ünnep előtti napon már elkezdődik a folyamat. Ekkor leáll a munka és az emberek minden energiájukat a készülődésre fordítják. Nagytakarítást végeznek a ház körül, ezzel kisöprik a szerencsétlenséget, hogy legyen helye a szerencsének. Az ablakokat és az ajtókat piros színű papírokkal, díszekkel ékesítik fel, hogy ezzel is bevonzzák a szerencsét, a boldogságot, a hosszú életet és a vagyont. A nagytakarítás után elteszik a seprűt meg a lapátot, hogy a jó szerencsét ne lehessen kisöpörni és három napig nem mosnak, nem dobják ki a szemetet és nem takarítanak. Új ruhákat, cipőket szereznek be, ez is az új kezdetet szimbolizálja. A hajvágást még újév előtt el kell végezni, mert az újév napján történő hajvágás szintén a balszerencsét vonzza. Az adósságokat is rendezik még újév előtt, hogy az ne húzódjon át a következő évre.

Az újév napján az ősök iránti tiszteletet kifejező szertartást végeznek és bőséges ételt ajánlanak fel nekik. A szertartásra megidézik az elhunyt családtagokat, hogy együtt tölthessék az újév estéjét. Ekkor az egész család együtt van, és ezért is van nagy jelentősége a holdújévnek, mert az egységet jelképezi, ahol minden családtag (beleértve az elhunyt személyt is) együtt van. A fiatalok felköszöntik a szüleiket, viszonzásként szerencsepénzt és jókívánságokat kapnak. Az újév után meglátogatják ismerőseiket, barátaikat, akikkel megajándékozzák egymást. Az első hónap 15. napi első teliholddal zárul az ünnep.³

A mitológiai háttértörténet

A háttértörténet minden országban más, viszont ez magyarázatot ad egy bizonyos ország szokásaira, hagyományaira. Kínában a legenda szerint egy oroszlán fejű és bulldog testű *Nian* (年) nevű démon lejött a hegyekről, hogy élelmet szerezzen az év első napján. Megeszi a termést, az ételeket és a gyerekeket. Az emberek ételt tesznek ki házuk elé, hogy ezzel etessék a szörnyet, és akkor nem bánt senkit. A falusiak mindig is félték ettől a démontól, de később rájöttek, hogy az fél a piros színtől, a tűztől és a zajtól. Ezért újévkor a falusiak piros lampionokat, papírokat

---

³ Chinese New Year explained

tesznek ki az ablakokra, ajtókra. Tűzijátékot és petárdákat lőnek. Így a démon soha nem jött vissza.⁴

Koreában a legenda szerint *Jagwanggi* (야광귀), a gonosz szellem lejön a Földre újév napján, hogy cipőt lopjon. Ha belefért a lába, a szellem elviszi és szerencsétlenséggel tölti meg a cipőt, ami kihát az egész évre. Ezért holdújév estéjén elrejtik a cipőjüket biztonságos helyre, hogy a szellem ne találja meg. A szörny ellen egy szitát akasztanak ki a ház elé, hogy a démon a szűrőn lévő lyukakat számolja, így nem találja meg a cipőket, amiket a tulaj elrejtett. A démon a szűrőnek a lyukait az erős szellemlény szeméneknek nézi, minél több lyuk van, annál erősebb az ellenfele, így nem tudja ellopni a cipőket. Ezenkívül erős paprikát, gyapotmagot és hajszálat égetnek, hogy erős szagot árásszon és távol tartsa a szörnyet.⁵

A szertartás

A történetek közötti különbségek következtében a különböző országokban a szertartások is eltérnek. Kínában újévkor tisztelettel adóznak az ősök emlékének: füstölőt gyújtanak, az oltár előtt meghajolnak. Utána petárdát durrantanak és oroszlán-, illetve sárkánytáncot járnak. Ezzel üldözik el a gonosz szellemet. Az egész ház, város piros színben tündököl. Az idősök ekkor átadják a *Hongpao*-t (홍포, 紅包), ami szerencsepénz egy piros borítékban a fiataloknak. A fiatalok cserébe jót kívánnak az időseknek. A család összeül és együtt töltik az újévet. Piros színű *cheongsam* (청삼) nevezetű hagyományos ruhát viselnek. A piros szín a jószerencse iránti vágyat jelképezi; mindenhol megjelenik a piros és a sárga szín, utóbbi a gazdagságot, vagyonat szimbolizálja.⁶

Koreában a *charye* (차례) nevű szertartással fejezik ki tiszteletüket az ősök iránt. Ez nagy előkészületet igényel, és az asztalon megfelelő színek szerint, és sorrendbe kell elhelyezni a gyümölcsöket, ételeket. A fiatalok meghajlással tisztelegnek szüleik előtt, ez a *sebae* (세배), cserébe a szülők egy kisebb vászontáskában adnak át szerencsepénzt (*sebaedon*

⁴ Chinese New Year explained

⁵ Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (pp. 40–41.)

⁶ Salát

(세뱃돈) a fiataloknak és jókívánságaikat (*deokdam*, 덕담) fejezik ki. Ilyenkor mindeki új ruhát kap, ez a *seolbim* (설빔), amit kifejezetten újévkor vesznek fel. A *seolbim* a *hanbok* (한복) egy változata, és mint hagyományos ruhának a felvétele az ünnepi hangulatot fejezi ki, a tiszteletet szülei és ősük felé.⁷

A piros szín Koreában is a szerencsét fejezi ki, viszont kisebb mértékben használják, mint Kínában. A holdújévi este is csendesebb, mellőzik az oroszántáncot és a petárdadurrogatást.

A hagyományos étel

Koreában *tteokguk*-ot (떡국) esznek. Ezt rizsnudlis levesnek lehetne fordítani. Mivel a múltban nem mindig tudták az emberek, hogy mikor születtek, ezért úgy tartották, hogy mindenki egy évvel lesz idősebb újévkor. Ez akkor történhet meg, ha *tteokguk*-ot esznek. Ekkor megkérdezik mindenkitől, hogy “Hány tál *tteokguk*-ot ettél?” A kérdés arra irányul, hogy hány éves a kérdezett személy. A tehetősebbek fácánt ettek a levessel, aki nem engedhette meg magának, tyúkkal helyettesítette.⁸

A hagyományos étel Kínában a *dumpling* (덩플링) nevű húsos táska, ami a gazdagságot szimbolizálja, mivel egy ezüstrúdra (은괴, 元宝) hasonlít, ami fizetőeszköz volt a régi időkben. Előfordult, hogy pénzermét tettek a dumplingba, és ha valaki arra a darabra harapott, akkor gazdagság és szerencse fogja érni a következő évben.⁹

Az első telihold

Úgy tartják, hogy az év első teliholdján a Hold a legteljesebb, a legkerekebb a több hónap teliholdjához képest. Ez általában az első hónap 15. napjára esik. A Holdnak szimbolikus jelentősége van, hiszen a Hold (istennő) egyben a termékenységre, valamint a bőségre is utal. Ez a holdújév záróünnep.

Kínában lampionokat gyűjtanak, és mindenhova kiakasztják őket.

⁷ Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (pp. 30–32)

⁸ Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (pp. 45–46)

⁹ Chinese New Year dishes

Lampionünnepnek is nevezik. A lampionok ünnepe a békét és a megbocsátást hirdeti.

A történet szerint régesrégén egy hattyú lejtött a földre, és egy vadász megölte. A Jåde Császár megharagudott és katonákat küldött le a földre az első hónap 15. napján, hogy kiírta az egész emberiséget. Az égi hivatalnokok egy része ezt ellenezte és lejöttek a földre segíteni. Lampionokat akasztottak a házukra és tűzijátékot lőttek, hogy a Császár azt higgye, hogy lángol és elpusztul az egész föld. Így élte túl az emberiség a rá rótt végzetet. Innentől kezdve ezen a napon lampionokat függesztenek ki minden házra.¹⁰

Koreában ekkor olyan események sorozata követik egymást, ami a szerencse és egészség óhajlására, a gonosz, rossz szellem elüldözésére, a jó termésért való imádkozásra és a nyári hőség távol tartására szolgál. Legnagyobb célja, hogy a közösség tagjai közötti szolidaritást fokozza.

A *daljiptaengi* (달집태우기 'házégetés'), a szalmából, fiatal ágú fenyőből összeállított házat meggyújtják és minél magasabbra lángol, annál nagyobb szerencsájük lesz az újévben, annál gazdagabb termést fognak aratni, és a nyári hőséget is távol tartja.¹¹

A másik a *daribapgi* (다리밟기 'hídjárás'): ha első teliholdkor átsétálnak a hídon, akkor a jövő évben nem lesznek betegek és nem fog fájni a lábuk. Még az is elindul ezen a sétán, akinek aznap fáj a lába.¹²

Az első telihold ételei

Koreában *ogokbap*-ot (오곡밥) ('öt gabonás rizs') és *yakbap*-ot (약밥) esznek. Az *ogokbap* a jó aratást szimbolizálja, de jóslásra is használták. Reggel a tehéneknek vittek *ogokbap*-ot és zöldséget. Ha a tehén az *ogokbap*-ot ette először, akkor jó termést jósoltak, ha a zöldséget, akkor nem.¹³

---

¹⁰ Lantern Festival

¹¹ Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (pp. 54–56)

¹² Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (p. 62)

¹³ Il Yeon: Samguk yusa (p. 66)

A *yakbap* ('gyógyszeres rizs'), ragacsos rizsből készül és gesztenyével, jujubéval és fenyőmandulával keverik össze, majd mézt, barna cukrot, szezám olajat, szójaszószt és néha fahéjat is adnak hozzá. Ez az étel kivételesen csak Koreára volt jellemző, Kínára nem.

A *Samguk yusa* nevű krónikában is olvasható történet szerint Soji királyt, a Silla Királyság 21. uralkodóját egy szokatlan viselkedésű varjú egy öregemberhez vezette, aki átadott a királynak egy borítékot, amire a következő szöveg volt ráírva: „Ha kinyitod, ketten halnak meg, ha nem nyitod ki, egy ember hal meg”. A király az udvari jós tanácsára kinyitotta a borítékot, amelyben egy papírlapot talált a következő szavakkal: *sageumgap* 'Lőj a hangszeres ládára!' A király otthon megtette, amit az öreg tanácsolt, lőtt, a nyílvessző átfúrta a ládát és halálra sebezte a benne megbúvó buddhista szerzetest és a királynét, akik ott egymással szeretkeztek. A király megóvhatta életét a varjúnak és a levélnek köszönhetően. Ennek emlékére a varjúnak szánt áldozatul egy új rizsételt alkottak, ami később ünnepi étel lett.¹⁴

Kínában a *yuanxiao* vagy *tangyuan* (탕위안) volt fontos étel első teliholdkor. Ragacsos rizsből készült gombócokat tartalmaz, amelyek gyümölcssel és babbal vannak megtöltve. A gömb alakú gombócok az egységet, a család egészségét szimbolizálják.¹⁵

Összegzés

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a tárgyalt országok holdújévi szokásai lényeges vonásokban hasonlítanak egymásra, de a részletekben számos különbség figyelhető meg. Mindenhol a szülők és ősök iránti tisztelet kifejezése kapja a fő hangsúlyt, és nagyon fontos a családtagokkal együtt eltöltött idő, a holdújév mondhatni családi ünneppé vált. Kínában viszont holdújévkor a jószerencse és családi harmónia iránti óhaj mellett nagy hangsúlyt kap a gazdagságra, az anyagi jólétre irányuló törekvés is. Az ételek kiválasztása, a piros szín, a hagyományos ruha mind erre a vágyra utalnak.

¹⁴ Encyclopedia of Korean Seasonal Customs (p. 68.)

¹⁵ Lantern Festival

Koreában hangsúlyosabbak a szertartások, ezek (például a *charye*) nagy előkészületet igényeltek, amihez hosszabb időre, anyagi erőfeszítésekre van szükség minden családban, mert hitük szerint csak így tudják biztosítani az új esztendei boldogulást. A szülő és ősök tiszteletére és a családi együttlétre különösen odafigyelnek (*sebae*), ekkor mindenki hazamegy a szülőföldjére, ahol az ősei el vannak temetve. A hagyományos koreai ruha, a *hanbok* felvétele is a múlttal, az ősökkel, a nemzeti hagyományokkal való kontinuitást fejezi ki.

Kína kétségtelenül igen nagy hatással volt Koreára, a koreai kultúra számos elemének eredete Kínában keresendő; mindazonáltal a koreai kultúra kialakított olyan vonásokat, amelyek csak Koreára jellemzők. Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy Kínával és Koreával összevetve milyen a holdújév a sinocentrikus, konfuciánus kultúrkör másik két országában, Vietnamban és Japánban.

요약서

설날은 예전부터 동양의 지역들에서 가장 중요한 명절이었다. 중국은 동방 문화의 기본이기 때문에 설날은 중국에서 유래되었다고 한다. 모든 동쪽 나라들에서는 음력을 바탕으로 하는 가장 중요한 명절들 중에서 하나는 설날이다. 설날은 중국에서 유래되었지만 수십 세기 동안 각 나라가 자신의 특징들로 이 명절을 예전과 다르게 바꿨다. 설날의 신화와 의식도 나라마다 다르다. 중국사람들은 큰 소리로 색깔이 붉은 니안을 쫓아 낸다고 믿었다. 한국에서는 야광기는 자기 발에 맞는 신발을 찾게 되면 신발들을 갖고 도망간다고 했다. 복조리를 걸고 야광기가 그것을 발견하면 그는 체의 구멍들을 눈으로 생각하고 구멍들을 세기 시작할 것이다. 설날에 조상께 차례를 지낸다. 아이들은 부모님께 세배를 해서 세뱃돈을 받는다.

그리고 세찬들도 다르다. 음식들을 행운과 부를 유지하기 위해 먹는다. 한국에서 떡국을 먹을 때는 나이가 한 살 많아진다고 한다. 중국의 덤플링은 옛날에 쓴 돈과 비슷해서 부를 유지한다는 것을 상징한다. 정월의 대보름도 다르다. 중국에서는 많은 초롱불을 비춘다. 한국에서는 많은 행사를 하고 행운을 빈다. 두

나라의 설날이 비슷해 보이지만 자세하게 분석하면 많은 차이를 발견할 수 있다. 유사점으로 부모님과 조상에게 경의를 표한다는 관습을 언급할 수 있다. 신의 도움을 감사하기 위해서 마음을 준비한다. 우리의 인생을 준 사람들과 신을 기억해서 매우 중요한 명절이다.

Felhasznált irodalom

Encyclopedia of Korean Seasonal Customs, The National Folk Museum of Korea, Seoul, 2010.

- <http://folkency.nfm.go.kr/>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Il Yeon: *Samguk Yusa. Legends and history of the Three Kingdoms of Ancient Korea*. Yonsei University Press. Seoul, 1972.

Internetes források

Magyar Katolikus Lexikon, *kínai naptár*:

- <http://lexikon.katolikus.hu/K/k%C3%ADnai%20napt%C3%A1r.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Salát Gergely: *A kínai holdújév* (Hivatkozásban: Salát)

- <https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/holdujev.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Chinese New Year explained

- [http://everything.explained.today/Chinese New Year/](http://everything.explained.today/Chinese%20New%20Year/)
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Chinese New Year dishes

- <https://chinesenewyear2018.com/food/>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Lantern Festival

- <https://www.britannica.com/topic/Lantern-Festival>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

HAGYOMÁNYOS KOREAI GYÓGYÁSZAT

Tokics Levente Tibor

A hagyományos koreai gyógyítás (koreaiul *haneuihak* 한의학, vagy *hyangyak* 향약) egyes módszerei bizonyára ismerősek lehetnek azoknak, akik látták a Palota ékköve című történelmi filmsorozatot.

A koreai hagyományos gyógyítók gyógynövényeket használnak, azok főzeteit, akupunktúrát, és a pulzusból is következtetnek a diagnózisra. Kitérek néhány ismertebb növényre, azok felhasználási területeire, az akupunktúrára és a népi gyógyászat egyéb eszköztárára.

A koreai hagyományos gyógyászat ezen részeire vonatkozó adataink jelentős részben az 1610-re elkészült *Dongeuibogam* (동의보감, 東醫寶鑑, 'A Keleti gyógyászat tükre') című mű, melynek írója *Heo Jun*, egy középosztálybeli orvos. Maga a könyv 25 kötetből, könyvből áll, melyeket 5 fő részre lehet bontani. A mű elkészítését *Sejong* király rendelte el, és nagyrészt kínai írásjelekkel íródott ugyan, de tartalmaz koreai fonetikus írással (*hangeul*) írt részeket is. Így ebből le lehet vonni azt a következtetést, hogy közemberek számára (is) íródott. Tartalmazza az egyes gyógynövények leírását, elkészítési módját, felhasználási lehetőségeit, és a különféle betegségeket, valamint azok patológiáját, ismertetését.

Heo Jun (1537/39–1615; 허준, 許浚)

Heo Jun 1537-ben vagy 1539-ben a *Yangcheoni Heo* nemzetség tagjaként született, életét *Seonjo* és *Gwanhaegun* királyok uralkodásának idején élte. 29 éves korában udvari orvos lett.¹ Több művet is írt az orvoslásról, de a legjelentősebb a *Dongeuibogam*, mely a kelet-ázsiai térség több országában is ismert lett és ahol máig a keleti orvoslás klasszikusának számít. Bár *Heo Jun* kimondottan a királyi család tagjaival foglalkozott, a gyógyászati módszereket a szélesebb közönség, a szegényebb, alacsonyabb társadalmi rétegek előtt is

---

¹ Doopedia

hozzáférhetővé, ismertté akarta tenni. Ez az oka annak, hogy a fő művében, a *Donguibogam*ban a kínai jelek mellett *hangeullel* is leírta a különféle gyógynövények neveit.² Emlékét és munkásságát több drámafeldolgozás és egy *Heo Jun*nak dedikált múzeum is őrzi.

Donguibogam

A *Donguibogam*, Heo Jun és a keleti orvoslás legjelentősebb műve. Mint említettük, 25 kötetből áll, amelyeket 5 fejezetre lehet összefoglalni. A *Donguibogam* előszavában benne áll a megrendelő neve (*Seonjo* király; 선조, 宣祖 1567–1608), a megrendelés oka, és az elkészítés ideje.

„Seonjo királyunk szomorú volt az emberek fájdalma miatt, és foglalkozni kezdett az orvoslással, kiterjesztve jóindulatát, hogy a test gyógyítására való módszerekkel enyhítse az emberek fájdalmát. Így az 1596. évben magához hívatta az udvari orvosi hivatal királyi orvosát, Heo Jun, és így szól: »Az újabb orvosi témájú kínai könyvek csak apróságok, melyek csupán másolatok és nem érdemesek olvasásra. Minden orvosi könyvet össze kell gyűjteni egyetlen könyvbe. Az emberek betegségei mind abból fakadnak, hogy nem vigyáznak kellőképpen az egészségükre, így a művelődésről szóló témák jöjjenek előbb, s csak aztán a gyógynövények és az akupunktúra témái. A legtöbb orvosi könyv túl nagy és komplex, ezért csak a legszükségesebbeket választjuk ki. Annak, hogy oly sokan halnak meg idő előtt a vidéki tartományokban és elzárt utcákon orvosok és gyógyszerek nélkül, hogy bár a helyi gyógyfüvek bőséggel teremnek országunkban, az emberek nem ismerik őket. Ezért kiválogattuk és feljegyeztük a helyi gyógyfüvek neveit, hogy az emberek könnyebben felismerhessék őket.« Heo Jun, miután meghallotta ezt, szervezetet alapított [...] és elkezdte az összeállítást.”³

---

² Koreatimes

³ Donguibogam

Ebből az előszóból az is kiderül, hogy a Dongeuibogamot több, korábban már megjelent orvostudományi könyv alapján állították össze.

Az öt fejezet:

1. A test belső részei (내경편, 內景篇)
2. A test külső részei (외형편, 外形篇)
3. Egyéb betegségek (잡병편, 雜病篇)
4. Gyógynövények (탕액편, 湯液篇)
5. Akupunktúra és moxaégetés (침구편, 鍼灸篇)⁴

A test belső részei című fejezet bemutatja a *qi*-t (기, 氣), a lelket, az esszenciát, az álmokat, a hangokat, a folyadékokat és nedveket, az úgynevezett *Ojang yukbu* szerveket (오장육부, 五臟六腑) ami a szív, máj, lép, tüdők, vesék (jang szervek) illetve az epehólyag, gyomor, vékonybél, vastagbél, húgyhólyag és az úgynevezett „három energizáló szerv” (삼초, 三焦) (*bu* szervek). Ez a felosztás egyértelműen a hagyományos kínai és általában a keleti gondolkodásmódot tükrözi.⁵

Itt tárgyalja továbbá a *qi* mibenlétét, az emberi élet hosszát, a fogantatást és az élet minél további meghosszabbításának módját, illetve a betegségek megelőzését.

„Kelj fel a kakas első kukorékolására, ülj a takarót a tested köré csavarva, irányíts a légzésedet, zárd össze fogaidat és végül gyűjtsd össze a szellemedet. Csináld ezt egy ideig, hogy stabilizáld a szellemi *qi*-t; eztán irányítsd a Tüzet és a mozgást bizonyos ideig. Hamarosan tisztának fogod érezni a tested és az ereidben simán fog folyni a vér. Mikor a nyál megtölti a szádat és a lélek *qi* telve van, mozgasd a szádban és nyeld le, vezesd le a cinóber mezőkre [tkp. a hasba] hogy erősítsd az eredeti yangot. Mikor ezzel végeztél, idd meg az erősítő orvosságot, dörzsöld a kezeidet, hogy felmelegedjenek, és csinálj toló-húzó mozdulatokat. Ezután fésüld meg hajad, mosd meg fogaid, mosd meg az arcod és gyűjtsd egy füstölőt. Csendben mondj el egy igét és sétálj a

⁴ Korea's Ancient Medicine

⁵ Acupuncture and Chinese medicine

kertben 100 lépést. Mikor a nap 3-5 gil⁶ magasra feljött, egyél kását és sétálj a kertben 200-300 lépést a hasadat simogatva.”

Ez egy felkelés utánra előírt gyakorlat, de ezenfelül számos más mozgási gyakorlatot is leír, továbbá van leírás különféle, változatos diétákról is, illetve életet meghosszabbító recepteket is tartalmaz.

Az első kötet függeléke tartalmazza még az idősek táplálását is.

Az esszenciáról szóló részben, az esszencia megőrzése érdekében vannak előírások a különféle vágyaktól való tartózkodásra. Ennek garantálására szerepel egy péniszcsökkentő recept is a műben.

A lélek részben a feledékenységet, az ijedtséget és az epilepsziát írja le.

A későbbiekben a belső szerveket és azok gyakori betegségeit és a kezelési módjait tárgyalja, illetve itt kerül sor a paraziták leírására és gyógy módjaira is.

A külső részek leírása (외형편, 外形篇) tartalmazza fej, a nyak, a has, az izmok, a csontok, a hús, a mellek leírását, a karok és a láb, a nemi szervek bemutatását, illetve a velük kapcsolatos gyakoribb problémákat és azok kezelési módszereit, előbb gyógynövények majd akupunktúra segítségével. Itt megemlíti a tenyérből való diagnosztizálást is.

Az egyéb betegségekről szóló fejezet (잡병편, 雜病篇) tartalmazza az egyéb betegségeket, illetve általánosságban a betegségek diagnosztizálásának módszerét, a gyógyulás időtartamát. Itt kapott helyet továbbá a köhögés, a malária, a megfázás, a hóguta, az ödéma, a közönséges sebek ellátása. Ide tartozik még a nőgyógyászat és a pediátria, azaz a gyermekgyógyászat témaköre is.

A nőgyógyászaton belül tárgyalják a teherbe esés megfelelő időpontjait, ha fiú vagy ha lánygyermeket szeretne a pár, itt sorolja fel a terhesség jelzésére szolgáló módszereket, például kínai üröm levelének ecetes

---

⁶ Egy gil körülbelül 2,5-3 méter

főzetét. Ha a főzet bevétele után gyomorfájást észlel a nő, akkor a terhesség bekövetkezett.

A gyermekgyógyászat témakörében mutatja be a születés utáni mosdatást, a köldökzsinór elvágását, a gyermek védelmét, illetve betegség esetén a gyermek betegségeit és kezelésüket.

A gyógynövények (탕액편, 湯液篇) fejezetben mutatja be a gyógynövények, illetve azok különböző részeinek (levelek, virágzat, magok, gyökerek stb.) begyűjtésének megfelelő időpontjait, azok szárítását, feldolgozását. Meghatározza a gyógyszerkeverékekben lévő növényi részek megfelelő arányát. Ha elkészült a gyógyfőzet, elmagyarázza a különbséget a mérget alkalmazó gyógyszer és a méregmentes gyógyszer között, illetve a gyógyfőzet helyes adagolását. Leírja azt is, hogy mely gyógyszereket nem szabad egymással bevenni, vagy bizonyos ételeket fogyasztani a szedése mellett.

Tárgyalja a vizek minőségét, megállapítja, hogy állóvizet nem ajánlatos fogyasztani. Kutyaharapásra a tetőről gyűjtött cseppeket ajánlja, de arra is figyelmeztet, hogy ez nagyon mérgező lehet, ezért helytelen alkalmazása esetén kelés alakulhat ki a kezelt területen. A harmatvíz segíti a bőr ragyogását és csillapítja az éhséget.

Szintén itt szerepelnek az egyébként nem növényi eredetű szerek, mint például az emberi haj, vizelet stb., illetve az állati eredetű összetevők, mint a tyúktojás, amelynek a fehérjéjét sárgaság ellen ajánlja. Említi a „sárkánycsontokat”, az elefántfogat és számos más szárazföldi állat, rovar és halak testrészeit, és hogy azok mely betegségekre, milyen módon elkészítve használhatóak.

A gyógynövényekről szóló fejezet harmadik részében tárgyalja az egyes kövek, fémek és ásványok felhasználási lehetőségeit.⁷

Az akupunktúra és moxaégetés

Az akupunktúra a test bizonyos meghatározott pontjaiba szúrt tűkkel való gyógyítás technikája. Az alkalmazás során a kezelt személy testének több pontjába is helyeznek tűt, és a tűkből is kilenc fajtát

---

⁷ Dongeuibogam

használnak. Az egyes tűk felhasználási módszere az adott tű alakjától és méretétől függ. A használat során holisztikus megközelítést alkalmaznak, tehát azt az elvet vallják, hogy egy adott testrészt megbetegedése nem feltétlenül ahhoz a testrészhez kötődik. Erre az egyik példa, hogy a fej jobb és bal oldalán kialakuló migrént külön módszerrel kezelik. A keleti orvoslás szerint a testen úgynevezett meridiánok futnak keresztül, melyek az egyes szerveket érintik. Ezekben a meridiánokban áramlik a *qi*. Az egyes meridiánok állapota befolyásolja egy személy egészségét. A meridiánokra példa a fejtetőn kialakuló fejfájás, melyet Keleten a májjal kapcsolnak össze, és így a fejre, a talpba, illetve a hasba szúrják a felhevített tűket, így stimulálva a *qi* áramlását a megfelelő helyre.⁸

A Dongeubogam tárgyalja a tűk karbantartását, továbbá az egyes akupunktúrás pontok meghatározását is. Erre azért van szükség, mert az egyes emberek testmérete különböző. A tűket is meghatározott mélységbe kell szúrni.

A moxa a fekete üröm. A holdnaptár szerinti március harmadikán és május ötödikén szabad gyűjteni és napfényben kell szárítani. A moxarúd csak meghatározott hosszúságú lehet. Mivel az égő moxa sebet ejt a páciensen, annak kezelésére is fejlesztettek ki praktikákat.

Az akupunktúra használata esetén vannak ellenjavallatok, kontraindikációk is. A kezelés előtt és után nem szabad szeretkezni, alkoholt fogyasztani, túlzott erőfeszítést produkálni, túl sokat, vagy túl keveset enni.⁹

A test bizonyos meridiánpontjain tilos az akupunktúrás vagy moxégetéses kezelés. Ha egy létfontosságú (경絡) szervbe szúrnak tűt, a páciens 10 napon belül meghal. Egyéb kockázatot jelent, ha rossz helyre, vagy túl mélyre megy a tű, ilyenkor előfordulhat, hogy a kezelt személy elveszítheti a látását, hallását, elvérezhet, vagy meggyomorodhat.¹⁰

Az akupunktúra hatásosságát egyéb, modern tanulmányok kétségbe vonják. A meridiánok létezését több tanulmány és kísérlet próbálta

---

⁸ Korea's Ancient Medicine

⁹ Dongeuibogam

¹⁰ Dongeuibogam, Korea's Ancient Medicine

bizonyítani, sikertelenül.¹¹ Ennek ellenére az akupunktúra máig népszerű, és Koreában létesültek kórházak, amely kimondottan a keleti orvoslás módszereit használja gyógyításra. Az egyik legismertebb a Jaseng (자생), melyek több külföldi ága is van.¹²

A *Dongeuibogammal*, illetve a benne foglaltak hatásosságával, a könyv értékével kapcsolatban kritikák is felmerültek, egy ismertebb botrány is kitört. Mikor az UNESCO a világörökség részévé akarta jelölni a *Dongeuibogamot*, a Korean Medical Association (KMA), a koreai orvosok szövetsége megtámadta a döntést, mondván, hogy a könyvnek nincs tudományos értéke, az csupán egy történelmi ereklye, és hogy a hagyományos orvoslás nem áll a modern módszerek felett, nem hatásosabb azoknál.¹³

A sámánizmus

Ha megemlítettük a gyógynövényeket és az akupunktúrát, meg kell említenünk a népi gyógyászat egy másik elemét is, a sámánizmust is.

A sámánok az embereknek segítenek életük különböző területein, különféle rituálék segítségével. A sokféle rituálé között vannak időszakos, avagy átmeneti rituálék, melyek kimondottan a halál, betegségek, és az élet balszerencsés eseményeivel foglalkoznak.¹⁴

A szobák ajtajára bűbájszimbólumokat tesznek a betegségek megelőzése érdekében. Ezekon kínai írásjegyek szerepelnek változatos alakzatok társaságában, melyeknek mágikus erőt tulajdonítanak.¹⁵

Az egyik legjelentősebb tevékenység melyet a sámán végez, a betegek érdekében végzett rituálé. Betegség esetén a *mudangot* (női sámán), vagy *phansut* (férfi sámán) meghívják a beteg otthonába, ahol bizonyos szertartásokat hajt végre. Úgy tartják, hogy a legtöbb betegséget az ősi szellemek dühe, vagy a tisztátalan szellemek jelenléte okozza. Egy

---

¹¹ Ahn (pp. 9–10)

¹² Jaseng weboldala

¹³ Korea Times

¹⁴ Lee (p. 107)

¹⁵ Lee (p. 188)

egyszerű rituálét az otthon békéje és a család biztonsága érdekében végeznek.

Bizonyos betegségek esetében egy különleges rituálét alkalmaznak. A himlőt egy bizonyos, több néven is említett szellem okozza. A nevei *Mama* (媽媽), *Osonnim* (a vendégek szelleme), *Hogu* (északi országok, ajtók szelleme), *Gangnam Byeolseong* (déli folyó csillagai). A himlőfoltok, amelyeket hátrahagy, az ő lábnyomai. Amikor a páciensek álmukban beszélnek a láztól, az a *Hogu* szellem hangja. A szellem körülbelül 12–13 napig marad a testben, és az ötödik nap tájékán jelennek meg a jellegzetes foltok a páciens bőrén. Ekkor egy tál tiszta ivóvizet helyeznek a beteg mellé a szellem üdvözlésére és imát mondanak.

Vakság esetén bizonyos napokon az emberek kimossák a szemüket *yakmullal* (약물, 藥水), gyógyító vízzel. Összegyűlnek a betegek egy vízforrásnál, aminek gyógyító erőt tulajdonítanak, majd áldoznak a *Mulhalmeonin*nak vagy a *Mulhalbeogin*nak, Vízanyának, vagy Vízapának (물할머니, 물할머기) a szem kimosása előtt. Azonban sokszor egészséges emberek is áldoznak és összegyűlnek a forrás partján, emiatt az egész szertartásnak egyfajta piknik jellege van.

A mentális betegségek kezelését is jellemzően a sámánoktól várták el a régi Koreában. Az eljárás során a páciens megijesztése, fenyegetése a cél.¹⁶ Ilyenkor a sámán egy kést szegez a betegre, vagy karddal és tűzzel hadonászik körülötte, vagy egy magas székre helyezik.¹⁷ Előfordul, hogy bottal verik a kezelendő személyt, emiatt megtörtént, hogy olykor egy-egy páciens a rituálé során elhunyt.

---

¹⁶ Lee (pp. 111–116)

¹⁷ Lee (p. 84)

요약서

이 문서에서는 한의학을 연구했다. 한의학의 가장 널리 아는 동의보감이라는 책과 이 책의 내용과 관한 정보를 살펴보았다. 조선 선조의 재위 기간에서 살았던 허준이라는 작가의 동의보감은 한국 문화의 중요한 부분이다.

동의보감에서는 인체의 부분들과 다양한 질병이 쓰여 있다. 허준은 동의보감을 썼을 때 동양 심리학의 원리도 만들어졌다. 그런데 옛날 조선 시대에는 치료법과 약초 뿐만 아니라 전통적인 무교 신앙의 방법도 많이 이용했다.

Felhasznált irodalom

Lee, Jung Young [I, Jung-yeong]: *Korean Shamanistic Rituals*. Mouton Publishers, Hága, 1981 (Hivatkozásban Lee)

Internetes források

Donguibogam (Hivatkozásban Donguibogam)

- <https://kc.medicclassics.kr/cont/contents.do>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Korea Times: *Korean of Dongui Bogam Unveiled* (archív)
(Hivatkozásban Koreatimes)

- https://web.archive.org/web/20131213024047/http://www.koreatimes.co.kr/www/news/art/2010/04/142_49756.html
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Korea Times: *Doctors Clash over Mirror of Eastern Medicine*
(Hivatkozásban Koreatimes)

- https://www.koreatimes.co.kr/www/news/tech/2010/01/133_49602.html
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Doopedia: *Heo Jun* (Hivatkozásban Doopedia)

- http://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=101013000867927
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Ahn, Andrew C. et al.: *Electrical properties of acupuncture points and meridians: A systematic review*. In: Bioelectromagnetics, Vol. 29. 2008. május (Hivatkozásban Ahn)

- http://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=101013000867927
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Acupuncture and Chinese Medicine: *The Five Viscera (Yin Organs) and Six Bowels (Yang Organs)* (Hivatkozásban Acupuncture and Chinese Medicine)

- <http://www.acupuncture-and-chinese-medicine.com/five-viscera.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Korea Foundation: *Korea's Ancient Medicine*. 2009. (Hivatkozásban Korea's Ancient Medicine) (DVD-formátum)

- http://www.doopedia.co.kr/doopedia/master/master.do?_method=view&MAS_IDX=101013000867927
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

Jaseng Klinika

- <http://www.jaseng.net/>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

A HAGYOMÁNYOS KOREAI ÍJÁSZAT

Péter Nikolett

Az íj már a történelem előtti időkben az ember egyik legfontosabb fegyvere volt, kialakulása olyan hosszú múltra nyúlik vissza, hogy a kezdeti szakasról semmilyen feljegyzés vagy régészeti lelet nem áll rendelkezésünkre.

A Koreai-félsziget történelme folyamán is fontos szerepet töltött be ez a fegyver, hadászati alkalmazása mellett megjelenik legendákban is. Így például a *Go Jumong* (i. e. 37–i. e. 19; 고주몽, 高朱蒙) születéséről szóló mítoszból is az derül ki, hogy *Goguryeo* (i. e. 37–i. sz. 668; 고구려, 高句麗) alapító uralkodója már csecsemő korától kezdve tökéletesen bánt az íjjal. A fegyverhez való viszonyukat az is jól jellemzi, hogy egyes kínai forrásokban a koreaiakat *dongyi* (東夷) néven, vagyis keleti barbárokként említik, ami érdekes, hiszen a *yi* írásjegy a 'nagy' és az 'íj' jelentésű írásjegyekből áll össze.¹

Az íj használata már a Három Királyság időszakában (i. e. 57–668; *Samguk Sidae*, 삼국시대, 三國時期) jelentős szerepet töltött be az emberek életében, ám a *Joseon* kor (1392–1897; 조선, 朝鮮) elején vált igazán fontossá a hadászatban. A koreaiak által kedvelt kisméretű reflexíjak egyaránt alkalmasak voltak gyalogos alkalmazásra és lovasíjászatra is.

A *Joseon* korból ismert íjak közül a szarvíj (*gakgung*, 각궁, 角弓) a leghíresebb. Ez a fegyvertípus arról kapta az elnevezését, hogy a belső oldala bivaly szarvából készült. Összetett íj, ezért számos anyag felhasználásával készült, ezek általában a következők voltak: az alapja bambuszból, a háta szarvasmarhaínból, a fogója tölgyfából, a füle eperfából készült. Az egésztest hal úszóhólyagjából készült enyv tartotta össze, és gyakran nyírfakéreg borítást is kapott, ami a díszítésen kívül védelmi szerepet is ellátott. Mérete 120–130 cm közötti volt. Ha a hagyományos koreai íjakról beszélünk, ez a típus kerül elő leggyakrabban, ám szem előtt kell tartani, hogy elkészítése bonyolult és

---

¹ Duvernay, Lee (pp. 1–7)

költséges volt, ezért egy átlagos katona nem engedhetett meg magának ennyire fényűző fegyvert. A férfiak gyakran maguknak készítettek egyszerűbb íjakat bambuszból vagy fából.

A szarvív mellett a *Joseon* korban több íjtípus is használatban volt, ezek a következők:

Erős íj (*Jeongyanggung*, 정양궁, 正兩弓): Alakja hasonlít a szarvívra, azonban sokkal nagyobb, 165 centi körüli. Merevebb szerkezetű, nagy húzószilárdságú, alkalmas a nehéz nyílveszők célba juttatására.

Rituális íj (*Yegung*, 예궁, 禮弓): A legnagyobb koreai íjtípus, eléri a 250 centit, rituálék során alkalmazták, hasonló alakú, mint a szarvív.

Fa íj (*Mokgung*, 목궁, 木弓): Leggyakrabban eperfából készített egyszerű íj.

Vas íj (*Cheolgung*, 철궁, 鐵弓): Vasból készült, olyan, mint egy merev szarvív.

Lovasíjász íj (*Donggaehwal*, 동개활, 筒筒弓): A legkisebb méretű íj, a lovasíjászok használták. A *donggae* (동개, 筒筒) nevű íjtartó tokról kapta a nevét.²

Az íjak mellett eltérő típusú nyílveszőket is megkülönböztethetünk, melyeknek nagy része bambuszból készült. Ugyan a bambusz Korea egész területén megtalálható, de a mesteremberek úgy tartották, hogy a Dél-Korea észak-keleti tengerpartjairól származó a legjobb alapanyag, hiszen ott a hideg időjárás miatt lassabban, az erős szél miatt pedig erősebbre nő a bambusz.

A nyílveszők készítése összetett folyamat, nagyjából ötven lépésen keresztül jut el a nyílkészítő mester a kész vesszőig. Először kiválasztják a vesszőnek való bambuszajtásokat, majd méretre vágják őket. Ezek után melegítik, kiegyenesítik, végül pedig lehántják a külső réteget a vesszőkről. A következő a *nock*, vagyis a nyílvég készítése, valamint ennek a ráillesztése a vesszőre. Az utolsó lépésekként a nyíl elejére felkerül a hegy, hátuljára pedig a fécántoll. Igen fontos a jó minőségű

---

² Kim (pp. 1–3)

vesszők készítése, hiszen egy apró hiba is könnyedén befolyásolhatja a nyíl röppályáját.

A *Joseon* korban a következő nyíltípusok voltak használatban:

Fanyíl (*Mokjeon*, 목전, 木箭): Fából készült, a katonai szolgálati vizsgán alkalmazták.

Vasnyíl (*Cheoljeon*, 철전, 鐵箭): Vasból készült nyíl, egyik fajtája a 240 grammos nehéz nyíl (육양전, 六兩箭) amit az erős íjakkal repítettek messzire.

Rituális nyíl (*Yejeon*, 예전, 禮箭): 90 centis nyílvessző, amit olyan ceremóniákon használtak, mint például a Nagy Íjász Rituálé (대사례, 大射禮).

Rövid nyíl (*Pyeonjeon*, 편전, 片箭): 30 centi hosszú, mérete miatt Baba nyílnak is nevezik. Bambuszcsőbe tették, hogy nagy sebességgel, messzire tudják repíteni.

Vékony nyíl (*Sejeon*, 세전, 細箭): Vékony hegygel készített nyíl, érdekessége, hogy általában üzenetet erősítettek hozzá, amit így át tudtak lőni az ellenség táborába.

Fűzfalevél-nyíl (*Yuyeopjeon*, 유엽전, 柳葉箭): Nevét a nyílhegy alakjáról kapta, szintén a katonai szolgálati vizsgán használták.

Gyújtónyíl (*Hwajeon*, 화전, 火箭): Olyan nyílvessző, amin a hegy alá erősítettek egy viaszba áztatott vászonból készült töltetet. Ez vont be a papírcsomagot, ami meg volt töltve feketelőporral. A nyíl kilövése előtt a kanócot meggyújtották, így amikor a hegy belefúródott a célpontba (általában valami vékonyabb fa szerkezeti elembe), a töltet felrobbant, és az egész építmény lángra kapott.

A *Joseon* kori harcosok az övükre függesztett, bőrből készült tegezben (*sibok*, 시복) hordták a nyilaikat. Napjainkban csak a fűzfalevél nyílvessző maradt meg a használatban.³

Az íj és a nyíl önmagában nem elég egy sikeres lövés leadásához, a vesszőt a húrfeszítés technikájától függően többféleképpen lehet a

³ Duvernay, Lee (pp. 4–6)

fegyverre helyezni. A legegyszerűbb módszer, amikor a vízszintesen tartott íjra felülről helyezik rá a nyilat, ilyenkor a legkönnyebb a célzás, hiszen a lövés pillanatában a vessző nem tér el egyik irányba sem. Ennél a technikánál azonban a húzáshossz korlátozódik a kar hosszára, tehát nem használható ki a teljes repítőerő.

A klasszikus vagy mediterrán húrfogásnál a vesszőt felülről helyezik az először vízszintesen tartott íjra, így a fegyver függőlegesbe állításával a nyíl baloldalra kerül, ezzel együtt kissé balra repül. Ezt tudatos jobbra célzással lehet korrigálni, amihez szükséges a klasszikus húrfogás. A mutató-, a középső- és a gyűrűsujj feszíti a húrt, a mutató- és a középső ujj közé szorítják a vesszőt. Az oldás pillanatában balra visszacsapó húr miatt szükséges lehet az alkarvédő viselése.

A mongol húrfogás elsősorban a lovasnomád népeknél terjedt el, a vesszőt alulról helyezték az íjra, így az a jobb oldalra került, amikor a fegyvert függőlegesre igazították. Ez a feszítési technika balra korrigálja a nyilat, a hüvelyk-, a mutató- és részben a középső ujj feszíti a húrt és rögzíti a nyíl végét.⁴ Ez a fogás nemcsak balra tolja a nyilat, de biztosabb fogást is eredményez, ezért a merevebb íjaknál is könnyebben alkalmazható. Alkarvédő viselése nem szükséges, ám a hüvelykujj védelmére gyakran használnak íjászgyűrűt valamilyen kemény anyagból, például csontból vagy szaruból. Egyes esetekben megfigyelhető, hogy a bal kéz hüvelykjére bütykös gyűrűt húznak, ezáltal a nyíl az íj fája és a bütyök között fekszik, így pontosabb a célzás. Ilyen bütykös íjászgyűrű használata még napjainkban is előfordul a mongol sportíjászok körében.⁵

A koreaiak is a mongol húrfogást alkalmazták, ezért náluk is megfigyelhető a hüvelykujjra húzott védőgyűrű használata, ami valamilyen kemény anyagból, például szaruból, fémből vagy fából készült. Ennek koreai neve *gakji* (각지, 角指), megkülönböztetnek belőle férfi, illetve női változatot is.⁶

A *Joseon* korszak elején megjelent a katonai szolgálati vizsgarendszer (*mugwa*, 무과, 武科), ami egészen az 1894-es katona reformokig

⁴ Varga (p. 146)

⁵ Kőhalmi (pp. 55–57)

⁶ Duvernay, Lee (p. 6)

fennmaradt. Az íjászat kitüntetett szerepét jól mutatja, hogy a tűzfegyverek megjelenése után is megmaradt a vizsgafeladatok között. Ugyan a *mugwa* részei esetenként változhattak, a tíz részfeladatból ötöt gyalogos íjászat, egyet pedig lovasíjászat (*gigyo*, 기교, 騎弩) tett ki. A lovasíjászok kis íjat (*dangung*, 당궁, 短弓) használtak, amit a *donggae* nevű tokban hordtak, nagy tollas nyílvevőket (*daewujeon*, 대우전, 大羽箭) lőttek a felállított célok felé.

A *mugwa* alapján mérték fel és válogatták ki a legkiválóbb katonákat. A katonai vizsgát együtt tartották a hivatalnoki vizsgával. A *mugwa* minden harmadik évben rendezték meg, három szintre osztva: helyi, központi és udvari fordulóval. A helyi vizsgán a harcművészeti tudás alapján választottak ki 190 embert különböző kerületekből. A második, központi vizsgán 28 embert választottak ki, ahol szintén felmérték a jelentkezők harcművészeti felkészültségét, illetve azt, hogyan tudják értelmezni a klasszikus szövegeket (katonai taktikával kapcsolatos írások és konfuciánus művek). Az udvari vizsgán a 28 résztvevő ismét bemutatta katonai tudását, és ennek alapján három szintre osztották őket. Három résztvevő került az első osztályba, öt a másodikba, hús pedig a harmadikba.

Mivel a *Joseon* időszakban az íj az egyik legfontosabb személyes fegyver volt, a legtöbb férfi elsajátította legalább az íjászat alapvető ismereteit. Ebben a korban nem sportként vagy szórakoztatásként jelenik meg az íj használata, hanem a legtöbb esetben katonai alkalmazásban (*musa*, 무사, 武射). Az íjászat hadviselésben betöltött szerepe mellett megjelenik a rituális íjászat (*yesa*, 예사, 禮射) hagyománya is. Két konfuciánus eszméken alapuló ceremóniáról található feljegyzés a korból, ezek a Nagy Íjász Rituálé (*daesaye*, 대사예, 大射禮), illetve a Megyei Íjász Rituálé. Az íjászat alapvető képességnek számított, nem pusztán fizikai feladat volt, mint a vadászat vagy a hadviselés, hanem egy spirituális eszköz, aminek segítségével az emberek közelebb kerültek a konfuciánus erkölcshez.

A Nagy Íjász Rituálét azért rendezték meg, hogy harmóniát teremtsen az uralkodó és az alattvalók, illetve az idősek és a fiatalok között. A ceremónia során a király ellátogatott a *Seonggyungwanba* (성균관, 成均館) – a korszak legnevesebb oktatási intézményébe –, ahol áldozatot mutatott be Konfuciusznak, majd a lőtérre látogatott, ahol kilőtt négy

nyílvevesszőt. Ezek után a kíséret számos tagja is kilőtt négy-négy nyilat. Akik célba találtak, jutalmat kaptak, aki elhibázták, azoknak büntetésből alkoholt kellett fogyasztaniuk. A szertartás fontos célja volt, hogy megerősítse a hierarchiát az uralkodó és az alattvalók között.

Ezzel szemben a Megyei Íjász Rituálé célja egy olyan ideális helyi társadalom kialakítása volt, ami a konfuciánus erkölcsön alapszik, és kihangsúlyozza a az idősek és fiatalok eltérő társadalmi helyzetét. Erről a ceremóniáról egyetlen feljegyzés szól csupán. Mindkét rituálé megerősíti, hogy az íjászat nem pusztán a hadviselésben töltött be jelentős szerepet, hanem az elme csiszolására is szolgált.⁷

Látszik tehát, hogy Korea történelmében hosszú évszázadokon keresztül jelentős szerepet töltött be az íjászat mind katonai, mind társadalmi szempontból. A nagy múltú hagyomány napjainkban sem veszett el, a koreaiak jeleskednek mind a modern, mind a hagyományőrző íjászat alkalmazásában, legyen az gyalogos vagy lovasíjászat. Az íj még a tűzfegyverek megjelenése után is végigkísérte a koreai történelmet, és napjaink modern társadalmában szintén megvan a helye.

---

⁷ Kim (pp. 10–14)

요약서

한국 양궁 문화는 오래된 역사를 가지고 있다. 양궁은 삼국 시대 이후로 큰 역할을 하였고 조선 시대가 끝날 때까지 중요하게 여겨졌다. 나는 전통적인 활, 그의 기술, 그리고 한국 활의 발전을 깊이 연구했다.

조선 시대에서 사용한 활의 종류는 다음과 같다: 각궁 (角弓), 정양궁 (正兩弓), 예궁 (禮弓), 목궁 (木弓), 철궁 (鐵弓), 동개활 (筒筒弓?)이다. 다양한 활과 같이 사용하는 다양한 화살의 이름은 다음과 같다: 목전 (木箭), 철전 (鐵箭) – 철전의 한 종류는 육양전이다 (六兩箭) –, 예전 (禮箭) – 대사례 (大射禮)과 같은 의식에 사용하는 화살 –, 편전 (片箭), 세전 (細箭), 유엽전 (柳葉箭) – 상인들이 사용하는 화살 – 그리고 화전(火箭)이라는 화살이다.

한국 역사상의 활은 중요한 개인 무기였다. 활은 최고의 군인이 선정된 무과 (武科)에서 중요한 역할을 했다. 또한, 예사 (禮射)는 사회적으로 위계질서와 조화를 만드는 데 도움이 되었다. 궁도는 오늘날에 한국에 인기가 있다.

Felhasznált irodalom

Duvernay, Thomas; Lee, Moon-ok: Comparison of Archery Traditions in Korea. (Hivatkozásban Duvernay, Lee)

- http://congress.aks.ac.kr/korean/files/2_1357543573.pdf
- Utolsó megtekintés: 2018.05.09.

Kim, Ki-Hoon: The Archery Tradition of Korea. 2003. október 25. (Hivatkozásban Kim)

- https://www.lcsd.gov.hk/CE/Museum/Coastal/documents/1879622/1882225/presentation_paper.pdf
- Utolsó megtekintés: 2018.05.09.

U. Kőhalmi Katalin: *A steppék nomádja lóháton, fegyverben*. Akadémia Kiadó, Budapest, 1972. (Hivatkozásban Kőhalmi)

Varga Ferenc: *Íjászat a mongol népek körében*. (Doktori disszertáció) Budapest, 2013. (Hivatkozásban Varga)

KOREA KÉZMŰVES ÉLELMISZERIPARA – ERJESZTÉSSEL KÉSZÜLT ÉLELMISZEREK

Csizmadia Kinga Alexandra

Publikációm témája a koreai élelmiszeripari mesterek termékeinek és a ma még mindig használt hagyományos módszereiknek a bemutatása. Az alábbi munkámban főképp az erjesztéssel készült ételek és ételízesítők iparára koncentrálok. Korea sok energiát fordít hagyományai ápolására, ezért a hagyományos kézműves élelmiszeripar nagy népszerűségnek örvend, és szerves részét is képzí a mai élelmiszer-iparágnak.

Mi is az a hagyományos vagy kézműves előállítás?

„Az életünk is megváltozik, ha változtatunk evési szokásainkon.”¹

A mai emberek körül vannak véve különböző, mesterséges adalékanyagokkal telített „finom” ételekkel.² Emiatt sok az elhízott, egészségtelen ember. Napjainkban, ezen okból kifolyólag egyre több fogyasztó részesíti előnyben a hagyományos, kézzel készített élelmiszereket. Ennek következtében egyre több vállalkozás alkalmazza a hagyományos, manufakturális technológiát és adja el termékeit „kézműves” megjelöléssel. A különböző ágazatok kézműves előállításainak sajátosságait egyöntetűen nehéz meghatározni. Néhány főbb jellemzőt a magyarországi Élelmiszerlánc-felügyeletért Felelős Államtitkárság a következőképpen ír le:

- Olyan élelmiszerek, amelyeket hagyományos technológiával, hagyományos eszközökkel, döntően kézzel végzett, vagy kézi beavatkozással irányított, nem automatizált technikák alkalmazásával állítottak elő.
- A konkrét termékből megszabott mennyiség állíthatnak elő.³

---

¹ 오월: 행복이가득한집이 선정한 한국의 식품명인

² 한국의식품 장인 (pp. 6–214)

³ Földművelésügyi Minisztérium: *Mit jelent a hagyományos, kézműves előállítás?*

- Nagyon fontos, hogy egyértelműen igazolható legyen a gyártás során a kézi munka meghatározó szerepe.
- Természetesen a technológia és az összetevők jellege megkívánja, hogy csak a legszükségesebb, hagyományos adalékanyagok kerülhessenek az ilyen termékekbe.⁴

Korea hagyományos kézműves élelmiszeripara

Belegondolunk valaha abba, hogy egy szép, piros mosolygós alma; egészséges, nagy bio tojás; vagy a finom édes méz honnan és hogyan kerül az asztalunkra? Ezek az egészséges és adalékmentes élelmiszerek mind külön-külön, egy értékes "munka", amelyet minden koreai élelmiszeripari mester keze munkáját dicséri. Ezek a mesteremberek olyan művészek, akik úgy alkotnak valamit, hogy azzal a természetnek ne ártsanak.⁵

A fermentált ételek

A fermentált ételek a növények vitalitását és frissességét hordozzák magukban. A legfontosabb tényező ahhoz, hogy finom ételt készítsünk, a kitűnő minőségű hozzávalók használata. Korea három évszaka során folyamatosan nőnek különböző növények a természetben. Ahhoz, hogy ezeket később is lehessen fogyasztani, tartósítani kell azokat. A hosszú koreai tél négy-hat hónapig tartott, a friss zöldségek nem voltak elérhetők, így például a *kimchi* (김치)⁶ nélkülözhetetlen táplálék lett. Korea minden tartománya saját speciális *kimchivel* rendelkezik; ennek oka, hogy a különböző éghajlatokon a zöldségek kisebb vagy nagyobb mértékben fermentálódnak. A *kimchi* különböző vitaminokat és a szervezet számára fontos szerves anyagokat tartalmaz. Jó C-vitamin és nyers rostforrás, amely segít megszüntetni az emésztési problémákat. A főétel, a rizs, illetve a mellé tálalt ételek minden szükséges táplálékot biztosítanak a koreai emberek egészségének megőrzéséhez. Mivel az alapvető koreai étel nagy százalékban tartalmaz gabonát, ízvilága elég

---

⁴ Földművelésügyi Minisztérium: *Mit jelent a hagyományos, kézműves előállítás?*

⁵ 오월: 행복이가득한집이 선정한 한국의 식품명인

⁶ Egy erjesztett, csípős, kínai kelből készült koreai köret.

egyszerűnek mondható. Ezen okból kifolyólag is gyorsan terjedt az erjesztett ételek fogyasztása. Ezeknek a fermentált ételeknek ötféle ízük lehet: édes, sós, csípős, savanyú és keserű.⁷

A hagyományos, erjesztéssel készült ételek

A főételként fogyasztott rizs, és a mellé fogyasztott köretek tartalmazzák a szervezet számára szükséges rostokat, vitaminokat és tápanyagokat. A koreai konyha egyik jellegzetessége a nagy mennyiségű fermentált étel fogyasztása. Ennek egyik oka, hogy az erjesztéssel készített ételek tartósan frissek maradnak. A másik pedig, hogy a fermentálás megőrzi, továbbá javítja az összetevők minőségét és tápanyagmennyiségét is. A koreai konyha ízeinek sajátos természete és jellege a fermentált ételek hangsúlyosságában rejlik.⁸

3.1 A *dwenjang* (된장) jótékony hatása

A *dwenjangnak*, vagyis a szójababpasztának nem csak rákmegelőző hatása van, de a rákos sejtek növekedését is gátolja. Fogyasztása a máj funkcióját is javítja, méregteleníti azt. A benne található természetes antioxidánsok számos betegségre jó hatással vannak, öregedés gátló és bőrjavító hatása is van, továbbá nagyon hatásos diétás élelmiszer. Kevés kalóriát tartalmaz, sokféleképp lehet a főzésben alkalmazni, finom, édeskés ízű és vegán.⁹

---

⁷ An, Myung-soo, *The Scientific Significance of Traditional Korean Food*

⁸ An, Myung-soo, *The Scientific Significance of Traditional Korean Food*

⁹ *한국요리의 식품 장인* (p. 212)

1. ábra: A *dwenjang* elkészítési módja

A *Myogwan*-szerzetesek (묘관스님) által készített kézműves *dwenjang*:¹⁰

1. kép: Először készítenek a szójababból egy *mejut* (메주)¹¹. Ezt szalmafonállal összekötik, majd hagyják száradni.
2. kép: Az aranyos fényű *dwenjang*. Az aranyos szín eléréséhez három, vagy több éven keresztül kell érlelni a szójababot.
3. kép: A babszemeket először felforraltják egy nagy kerámia tálban. Addig a kerámiaedényeket nem nyitják fel, ameddig a babszemek teljesen át nem főttek.
4. kép: Az érlelődő *dwenjangot* tartalmazó kerámiaedények a direkt erre kialakított helyen.
5. és 8. kép: A babszemeket újra hat órán keresztül főzik addig, amíg elkezdenek szétesni. Ezután leöblítik, majd összezúzzák a babszemeket (például taposva).
6. kép: A keletkező pasztát jól lenyomkodják az edénybe, kiszorítva a levegőt.
7. kép: Az egy éves *dwenjangba* forralt vizet öntenek újra, majd lezárják a tartályt újabb két évre és hagyják tovább érlelődni.
8. kép: a késztermék, az eredetiséget és kézműves minőséget igazoló címkével.¹²

A K-RIBBON márkajel

A *K-RIBBON* kulturális termékprogram olyan kiváló kulturális termékeken jelenik meg, amelyek Koreában egyedülálló kulturális értékeket képviselnek. Célja egy koreai prémium termékcsalád koncepciójának létrehozása szisztematikus marketing tevékenység révén. Megvalósítása 2015 novemberében kezdődött, ma a jelzés magában foglalja azokat a kulturális termékeket, amelyek Koreát

---

¹⁰ *Songda dwenjang* hivatalos oldala

¹¹ Kockára formált kiszáritott szójabab.

¹² *한국의식품 장인* (p. 205)

képviselik beleértve a koreai ételeket, a kézműves termékeket, a *hanbokot* (한복), a hagyományos koreai ruhát és az egyéb kulturális jelentőségű tárgyakat.

A K-RIBBON jelzéssel ellátott tradicionális módon készített termékek:

1. *Jukjangyeon* prémium tradicionális szójababpaszta (죽장연 된장):

Prémium minőségű szójababpaszta, ősi tradicionális módszerek alapján készítve. Egy new yorki Michelin-csillagos étterem, a Danji is ezzel a szójababpasztával dolgozik.

2. A *Ki Sun Do* (기순도) által készített tradicionális szójaszószt¹³

1. kép: *Ki Soon Do* minden évben, a holdnaptár szerinti 11. hónap végén *mejut* készít.

2. kép: „*A múlt a család hagyománya és méltósága.*”¹⁴ *Ki Soon Do* családja 360 éve alkalmazza ugyan azt a receptúrát.

3. kép: A bambuszszó, mellyel a szójaszószt ízesítik. Minimum 10 hónapon keresztül fermentálják, így egy kevésbé sós, de annál karakteresebb ízvilágot érnek el.

4. kép: A *Ki Soon Do* család által készített csilipaprika paszta.¹⁵

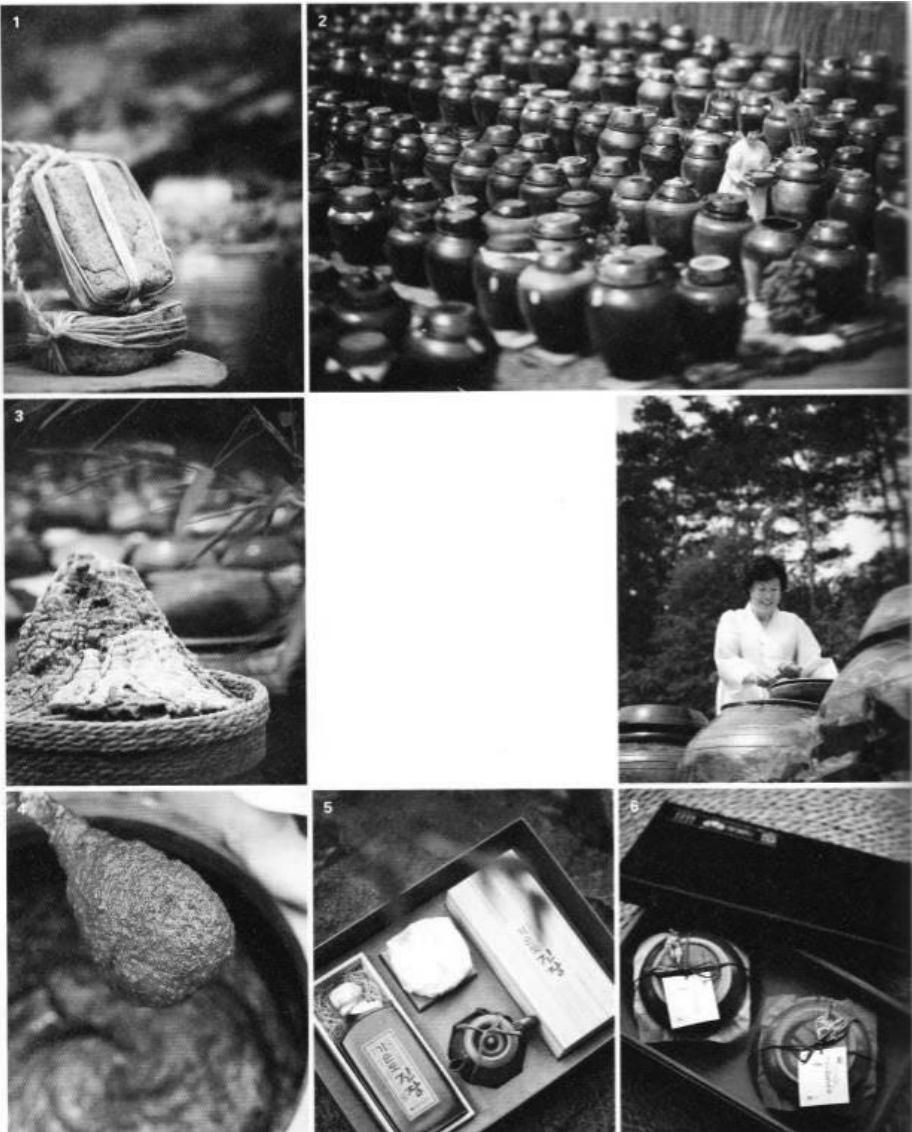
5. kép és 6. kép: A luxus késztermékek becsomagolva.

---

¹³ Ábra a következő oldalon

¹⁴ *장맛은 한 집안의 전통과 품위를 가늠하는 잣대이기도 했다.*

¹⁵ *한국의식품 장인* (p. 181)

2. ábra: Ki Sun Do által készített szójaszós

3. McCsilipaszta (떡고추장):

Sung Myung Rye mester által készített csilipaszta. Sung Myung-rye az Andong-i Kim klán tradicionális csilipaszta készítő módszerét őrzi meg a mai napig is. Helyi összetevőkből hónapokon át érlelik a lehető leggazdagabb ízvilág eléréseért.¹⁶

MAFRA– A Földművelésügyi, Élelmezési és Vidékfejlesztési Minisztérium szerepe a kézműves élelmiszeriparban

A MAFRA három alapvető mezőgazdasági igazgatási „pillért” hozott létre: a (kézműves) mezőgazdasági termelők jövedelemnövekedése, a vidéki területek jólétének javítása és a mezőgazdasági versenyképesség javítása. Ezeken a központi pilléreken keresztül az új kormány elkötelezte magát amellett, hogy hozzájáruljon a nemzet "A remény új korszakának" hívott elképzeléséhez. A MAFRA arra törekszik, hogy a mezőgazdaságot olyan iparággyá alakítsa, amely támogatja a közegészségügyet, segíti a kisiparosok munkásságát és a vidéki falvak fejlesztését, a lakosság jólétét és minőségi életét is. Miközben a kisiparosok számos nehézséggel küzdenek, – piacnyitás és az éghajlatváltozás terén – ezért a minisztérium arra törekszik, hogy a jövőben a kézműves mesterembereknek és a kisiparosoknak is könnyebb legyen kibontakozni.¹⁷

A MAFRA továbbá garantálja a vevők számára hazai gazdák, mesterek által, hagyományos módszerekkel előállított – jelzéssel ellátott – nyersanyagok és élelmiszerek kiváló minőségét.¹⁸

---

¹⁶ K-RIBBON Selection: *Program Introduction*

¹⁷ Ministry of Agriculture, Food and Rural Affairs(MAFRA)

¹⁸ KFRI: *전통식품품질인증*

요약서

요즘 식품 회사들은 물건에 너무 많은 인공 물질과 첨가제를 사용하고 있다. 많은 양의 식품을 생산하면 식품의 품질도 저하된다. 또한 이 식품들에는 과거의 음식과 달리 많은 비타민과 영양을 없다. 그러므로 이러한 음식들은 우리 몸에 해롭다. 질병을 예방하고 몸에 좋은 음식을 먹기 위해서는 더 많은 전통식품이나 국산 식품을 먹어야 한다. 한국의 식품을 만드는 사람들은 음식을 사랑과 열정으로 하며 그것을 먹는 동안 최고의 품질과 맛을 누릴 수 있다.

Felhasznált irodalom

행복이가득한집: 한국의식품 장인 (명품 밥상을 만드는 사람들)
(House full of happiness: Korean food craftsmans – people who make luxury food). Designhouse, Seoul. 2011. (Hivatkozásban: 한국의식품 장인)

Internetes források

An, Myung-soo, *The Scientific Significance of Traditional Korean Food*, KOREANA, Spring, 1993, VOL.7, NO.3

- <https://koreana.or.kr/user/action/backIssueView.do>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

Songda dwenjang hivatalos oldala

- http://bongfood.com/sub04/sub04_01.php
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

오월: 행복이가득한집이 선정한 한국의 식품명인 (Május: A boldogság lepte otthon választott koreai ételmestere)

- <http://blog.daum.net/aroma-may/11807547>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

Földművelésügyi Minisztérium: *Mit jelent a hagyományos, kézműves előállítás?*

- <http://elelmiszerlanc.kormany.hu/mit-jelent-a-kezmuves-eloallitas>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

KFRI: *전통식품품질인증* (Hagyományos étel minőségi bizonyítványa)
(Hivatkozásban KFRI: *전통식품품질인증*)

- http://www.kfri.re.kr/cntntsService.do?menuId=MNU_00000000000000348
- Utolsó megtekintés: 2018.05.11.

K-RIBBON Selection: *Program Introduction*

- <https://www.kribbon.kr/eng/index.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.11.

Ministry of Agriculture, Food and Rural Affairs (Hivatkozásban MAFRA)

- <http://www.mafra.go.kr/english/763/subview.do>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

Kép forrása:

1. ábra

- 한국의식품 장인 (p. 204)

2. ábra

- 한국의식품 장인 (p.180)

TÁRSADALOM

AZ EMBERSÉG (仁) MEGJELENÉSE A 14–15. SZÁZADI KONFUCIÁNUS TUDÓSOK MUNKÁIBAN

Kőrösi Nikolett

„*Fan Cs'e az emberség erényéről (仁) kérdezősködött. A mester így szólt: »Szeretni az embereket.« (Fan Cs'e most) azt kérdezte, mi a tudás. A mester így felelt: »Ismerni az embereket.«*”¹

Bevezetés²

Az emberség, emberségesség azaz koreaiul *in* (인, 仁) a konfuciózus³ és a neokonfuciózus⁴ gondolatok egyik hangsúlyos része, mondhatni alapja, amely egyben az egyik legfontosabb konfuciózus erény (*deok*, 덕, 德).

Mit jelent az *in* fogalma? Bár magyarul legpontosabban emberségnek, emberségességnek fordítható, ám végleges definíciót nem lehet találni rá, ugyanis számos más fogalommal is összefüggésben van.⁵ Kifejezi a másokkal való törődést és gondoskodást, a benső őszinteséget, a jóságot, az igazságérzetet, a kitartást, a szerénységet és az önmegtartóztatást is.

---

¹ *Beszélgetések és mondások* – Tőkei Ferenc fordítása: Tőkei (p. 116)

² A publikáció a diplomamunkám alapján és annak kiegészítésével készült. Ezúton is köszönetet szeretnék mondani Takó Ferencnek és Várnai Andrásnak, akik megannyi segítséggel és tanáccsal láttak el kutatásommal kapcsolatban.

³ A konfuciózus tanítást Konfuciózustól (i.e. 551-i.e. 479; 孔夫子; koreaiul: Gongja, 공자) eredeztetik, és koreaiul legelterjedtebb nevei a *yugyo* (유교, 儒教) és a *yuhak* (유학, 儒學). Központi célja az egyén fejlesztése, a társadalom stabilizálása és az uralkodás harmonizálása. Továbbá nagy hangsúlyt fektet a személyek közötti kapcsolatra, az idősek tiszteletére, a tradícióra és az uralkodó-alattvaló közötti kapcsolatra.

⁴ A neokonfuciózus tanítás a kínai Song dinasztia (960–1279; 宋朝) idején jött létre, és egyik legkiemelkedőbb alakja Zhu Xi (1130–1200; 朱熹; koreaiul: Juja, 주자) volt. A konfucianizmushoz hasonló fogalom, azonban ez már egy jóval egységesebb, átfogóbb filozófiai rendszer, amely igyekszik választ adni a természettel, az emberrel és a társadalommal kapcsolatos kérdésekre.

⁵ Nyugaton – pontatlanul – jóindulatként (benevolence) is gyakran említik. Jelentéséről bővebben: Kósa–Várnai (p. 517)

Konfuciusz szerint „az olyan ember, kiből hiányzik az emberség (仁), hogyan tud a szertartásoknak eleget tenni?”.⁶ Az is elmondható azonban, hogy Konfuciusz nem állította, hogy az emberség állandóan megtalálható valakiben. Később, Mencius (i.e. 372–i.e. 289; 孟子; koreaiul: Mengja, 맹자)⁷ gondolataiban ez a fogalom már részletesebben kifejtve jelenik meg, összekapcsolva azt a szív-elve fogalmával (*sim*, 심, 心), és azt mondja, hogy az emberséget másoktól kell megtanulni. Tehát szerinte „az emberség (仁): az ember szívének <természetes erénye>”.⁸ Természetesen más tudósok munkáiban is megtalálható az emberség gondolata, többek között Dong Zhongshu (i.e. 179–i.e.104; 董仲舒, koreaiul: Dong Jung-Seo, 동중서) és Zhu Xi (1130–1200; 朱熹; koreaiul: Juja, 주자) műveiben is.⁹

Az emberség (仁) kínai írásjegye az emberből (人) és a kettő számnévből (二) áll össze, így a jelentése azt sugallja, hogy két embernek kellene valamilyen módon egymással bánnia, tehát az emberi kapcsolatokra (*cheon*, 천, 親) utal.

Természetesen a kínai tudósok mellett a koreaiak is foglalkoztak az emberség fogalmával, hiszen ez a konfuciózus gondolatok egyik alapja. Dolgozatom szűk kerete miatt elsősorban a következő három tudósról beszélek: Jeong Dojeon (1342?–1398; 정도전, 鄭道傳), Gwon Geun (1352–1409; 권근, 權近) és Yang Seongji (1415–1482; 양성지, 梁誠之). Közülük is főleg Jeong Dojeon munkáját mutatom be, aki nagyon sokat írt az emberséggel kapcsolatban, miközben Gwon Geun és Yang Seongji esetében csak a legfontosabb gondolataikra térek ki.¹⁰

---

⁶ *Beszélgetések és mondások* – Tőkei Ferenc fordítása: Tőkei (p. 61)

⁷ Mencius gondolataira építette a legtöbb koreai konfuciózus tudós a 14. századtól, mivel alapvetően munkái a neokonfucianizmus idején váltak népszerűvé.

⁸ *Mencius* – Tőkei Ferenc fordítása: Tőkei (p. 359)

⁹ Kósa–Várnai (p. 517); Yao (pp. 498–500)

¹⁰ A gördülékeny olvashatóság miatt a tudósoktól származó idézetekben szereplő kínai írásjegyek (*hanja*, 한자, 漢字) kiejtését nem jegyzem le.

Jeong Dojeon

Jeong Dojeon¹¹ munkásságára az emberség (仁) kategóriája nagy hatást gyakorolt, az államirányítással kapcsolatos gondolataiban nagyon gyakran megjelenik. Fontosnak vélte ugyanis, hogy az uralkodás emberséges és a népen alapuló (*minbonsasang*, 민본사상, 民本思想) legyen, s ezek elsősorban Mencius munkájára, valamint a *Zhouli*-ra (周禮; koreaiul: *Jurye*, 주례)¹² vezethetőek vissza. Jeong Dojeon szerint az az állam állhat fent sokáig és működhet megfelelően, ahol az uralkodó és a miniszterei azért dolgoznak, hogy az emberek életét megkönnyítsék, és ezzel elnyerjék a tiszteletüket; tehát a néppel megfelelően törődni (*ae*, 애, 愛)¹³ kell. Ehhez a gondolathoz pedig szorosan kapcsolta az emberség erényét is. Az 1394-ben írt *Joseonkyeonggukjeon* (조선경국, 朝鮮經國典 'A Joseon dinasztia törvénykönyve') című művében többször is említi az emberséget (仁). Az egyik legismertebb és gyakran idézett gondolat a következő:

„Az ég és a föld (天地) tavasszal mindent életre kelt, majd ősszel elgyengíti azokat. A bölcs (聖人)¹⁴ minden emberrel (萬民) emberségesen (仁) bánik (愛), és büntetéssel (刑) félemlít. Minden élőlény elgyengítésének oka az, hogy majd ismét

---

¹¹ Jeong Dojeon (1342?–1398; 정도전, 鄭道傳) avagy írói nevén Sambong (삼봉, 三峰), a 14. század egyik legfontosabb neokonfuciózus tudósa és hivatalnoka volt. Sokat segített Yi Seonggye-nek (1335–1408; 이성계, 李成桂; később Taejo király; r. 1392–1398; 태조왕, 太祖王) a Joseon dinasztia (1392–1910; 조선, 朝鮮) megalapításában, továbbá a királyság korai szakasza alatt az egyik legfontosabb hivatalnoknak és neokonfuciózus tudósnak tekinthetjük. Életéről bővebben: Han (pp. 357–366)

¹² Magyarul *Csou szertartásai*. A Han korban *Zhou hivatalai* (*Zhouguan*, 主官; koreaiul: *Jugwan*, 주관) volt a címe arra utalva, hogy közel áll egy átfogó tanulmányhoz az uralkodással kapcsolatban.

¹³ Modern értelemben az 愛 (*ae*, 애) 'szeretetet, szerelmet' jelent, de a (neo)konfuciózus szövegekben elsősorban 'törődés' az értelme. – Bővebben: Kósa-Várnai (p. 495)

¹⁴ Itt a „bölcs” az uralkodóra utal.

meggyógyuljanak, így az emberek félemlítésének oka a létezésük megóvása...”¹⁵

Az idézet alapján a következőket lehet megállapítani: Jeong Dojeon nézetei szerint az emberség olyan, akár a tavasszal életre kelő dolgok a világon, nem csak létrehozza az életet, de értékeli is azt. Így elmondható, hogy az emberség az egyik legfontosabb erény (*deok*, 덕, 德).¹⁶ Az emberség tehát voltaképp az ég és a föld által életre keltett dolgok szív-elméje (*cheonjisaengmuljisim*, 천지생물지심, 天地生物之心).¹⁷ Ez a gondolat visszavezethető Menciuséra, aki szerint az emberség az ember szív-elméje (心). Azonban a szöveg második részében felbukkanó ősz és büntetés részek a méltányosságnak (*ui*, 의, 義) feleltethetőek meg. Ez pedig már inkább a legista (*beopka*, 법가, 法家)¹⁸ gondolatokra hasonlít, amely valószínűleg a *Zhouli* hatása miatt érthette Jeong Dojeont.¹⁹

A konfuciánus tudós szerint az emberség táplál mindent a világon, mégsem jelenik meg hibátlanul az emberi természetben, ugyanis születésétől fogva minden embernek van egy adottsága (*seong*, 성, 性), ami nagyban befolyásolhatja az egyén emberségét (仁). Aki azonban heves adottsággal (性) rendelkezik, az önműveléssel javíthat rajta, és végül emberségessé válhat.

Mivel – a konfuciánus értékek szerint – a hatalomtechnika nem feltétlenül választható el az etikától, így Jeong Dojeon is ezt vallotta. Szerinte az erényes élet a személyből indul ki, amihez szükség van az önművelésre és önfejlesztésre, így az egyénnek először saját hibáit kell

---

¹⁵ *Joseonkyeonggukjeon* – az eredeti szöveg és Han Young-woo modern koreai fordítása alapján saját fordítás: Jeong (p. 152)

¹⁶ Han (p. 148)

¹⁷ Ez a kifejezés a *Joseonkyeonggukjeon* és a buddhizmus kritikájaként írt *Bulsijapbyeon* (불씨잡변, 佛氏雜辨 – 'Vita a buddhisták állításairól') műveiben jelenik meg.

¹⁸ A legizmus, avagy törvénykezők iskolája (*fajia*, 法家) a Hadakozó fejedelmesség korában (i. e. 453/403–i. e. 221) jött létre. Eredetileg nem is volt iskola, csak később, Han Fei (i.e. 280–i.e. 233; 韓非) tette azzá. A legizmus az irányításban nem tekinti fontosnak az erkölcsöt, az uralkodónak azt kell tennie, ami az állam számára hasznos.

¹⁹ A Zhouli legista gondolatairól bővebben: Elman–Kern (pp. 129–154); Doh-ol (p. 35)

kijavítania, majd pedig másokat – ezt a javítási folyamatot nevezte Jeong Dojeon uralkodásnak.

Mencius gondolata az erényes és emberséges uralkodásról a következő:

„Király, ha az emberség erényét (仁) kiterjeszted a nép kormányzására, ha mindig óvatosan élsz a büntetésekkel, ha könnyíted az adókat és szolgáltatásokat (稅斂), akkor mélyen forgatják majd a földet s alaposan kigyomlálják a gazt. Akkor a jó erőben lévő férfiak pihenő napjaikon gyermeki kegyeletüket, fiatalabbhoz illő szerénységüket, valamint hűségüket és szavahihetőségüket tökéletesítik...”²⁰

Ezen gondolatok alapján Jeong Dojeon hasonlóan ír a *Joseonkyeonggukjeon* című művében a megfelelő uralkodásról.

„A *Yeok* (易)²¹ azt mondja: »A bölcs (聖人) legnagyobb értéke a rang (位), az ég és a föld (天地) legnagyobb erénye (德) a születés (生). Mégis hogyan lehet akkor a rangot megtartani? Úgy tartják, az emberséggel (仁).« Amint az uralkodó (天子) elnyeri a nép tiszteletét és a járadékosok (諸侯) elnyerik szolgálóik tiszteletét, mindkettőjük gazdagsága rendkívüli lesz. A kegyelmes és tehetséges emberek (賢能) felajánlják saját bölcsességüket, a hősök (豪傑) felajánlják saját erejüket, az egyszerű emberek buzgón saját szerepüknek megfelelően szolgálnak, és csak az államot vezető (人君) parancsának engedelmessé válnak. Mi ez, ha nem a rangszerzés nagy kincse?!»²²

---

²⁰ Mencius – Tőkei Ferenc fordítása: Tőkei (p. 333)

²¹ *Váltakozások könyve* (*Yi Jing*, 易經; koreaiul: *Juyeok*, 주역): Címének elterjedtebb magyar fordítása a *Változások könyve*. Azonban mivel a műben alapvetően nem változásról van szó, hanem a dolgok változásáról, ezért pontosabb fordításnak gondolom a *Váltakozások könyve* címet.

²² *Joseonkyeonggukjeon* – az eredeti szöveg és Han Young-woo modern koreai fordítása alapján saját fordítás: Jeong (p. 27)

A *Váltakozások könyvét* idézi Jeong Dojeon az emberséggel (仁) és a ranggal (位) kapcsolatban, amelyeket összekapcsol. Ezek szerint a rangját, azaz a trónt, akkor tarthatja meg az uralkodó (bölc; *seongin*, 성인, 聖人), ha emberségesen kormányozza a népet. Ha úgy tesz, akkor a nép engedelmeskedik neki és uralkodása hosszan tarthat. Az idézetben azonban van egy apró, ám annál jelentősebb eltérés. A *Váltakozások könyvében* a „Mégis hogyan lehet akkor a rangot megtartani? Úgy tartják, az emberséggel. (*haisuwiwarin*, 하이수위왈인, 何以守位曰仁)” rész nem pontosan így szerepel. Az emberség (仁) írásjegye helyett ugyanis az ember (人) írásjegye van az eredeti szövegben. Doh-ol koreai kutató szerint nem hibásan leírt idézésről van szó, hanem Jeong Dojeon egyszerűen a saját gondolataihoz szerette volna igazítani a *Váltakozások könyve* azon részletét.²³

Később így folytatja a tudós:

„Az ég alatti (天下) emberek mind boldogok, mert, ha az uralkodót a saját szüleinek tekintik, akkor hosszú ideig élvezhetik a békét, jólétet, tiszteletet és az uralkodó festményeit; és akkor nem kell attól félni, hogy az állam veszélyessé válik és összeomlik. A rangot (位) emberséggel (仁) követni miért ne lenne megfelelő dolog? Ha belegondolunk, az uralkodó (主上) az ég és az emberek közé illeszkedik; tudható ugyanis, hogy az értékes rangot gyorsan igazzá teszi, és az emberség a jó szív-elmét (心) teljessé teszi; a törődés (愛) pedig a emberségben nyilvánul meg. Ezért a saját szív-elmét előre helyezve megismerte az emberséget és bebizonyította az embereknek a törődését, ezért az emberség lényege létrejött és hatása gyakorlat lett.”²⁴

A emberséges uralkodásnak tehát fontos része az, hogy az emberek az uralkodóra úgy tekintsenek, akár a szüleikre; tiszteljék őt, a minisztereit és az országot, ahol élnek. Ha az emberek tudják etetni gyermekeiket, eltemetni halottjaikat és szertartásokat végezni az őseik tiszteletére,

---

²³ Doh-ol (p. 37–39)

²⁴ *Joseonkyeonggukjeon* – az eredeti szöveg és Han Young-woo modern koreai fordítása alapján saját fordítás: Jeong (p. 27–28)

akkor egy hosszan fennálló állam jöhet létre, amelynek alapja az erényesség és az emberség. Jeong Dojeon Mencius gondolataira alapozva úgy vélte, hogy ezt csak úgy lehet elérni, ha az uralkodó megfelelő mértékű adót szed be, bővíti a termelést és ügyel a javak tisztességes elosztására.

Gwon Geun

Gwon Geun²⁵ elsősorban oktatással kapcsolatos műveket írt, hogy azok segítségével a tudós tanoncok hamarabb megérthessék a konfuciánus műveket. Az egyik jelentős írásában, az 1397-ben írt *Iphakdoseol*-ban (입학도설, 入學圖說 'Ábrák és magyarázatok a tanulás megkezdéséhez') az emberség (仁) gondolatát összevonja az emberrel (인, 人) és az adottsággal (性). Ahhoz, hogy valaki ember legyen, emberségesnek kell lennie.

„Az ember (人) emberséges (仁). Az emberség elve (理) az, hogy az ég és a föld (天地) minden dolgába életet leheljen, s az ember ezt ragadja meg, majd éri el a szív-elmét (心). Tehát az ember minden dolog közül a legfelsőbbé (靈) válik, és az emberség minden jóban (善) a legjobb lesz. Ezek összekapcsolódásával beszélhetünk az útról (道).”²⁶

Zhu Xi az adottság (性) ábrájában jegyzi le, hogy az ember eredendően jó (*seon*, 선, 善) és emberséges, addig Gwon Geun művében ez az emberről szóló ábrához van sorolva, s fordítása az lehet, hogy „az elv egyenlő (*riil*, 리일, 理一), de az ember jóra és rosszra is hajlamos (*akinseon*, 악인선, 惡人善)”. Gondolatai szerint azonban alapjában véve minden ember emberséges és jó, és önműveléssel összhangban maradhat az úttal (道), nem válik rosszá (*ak*, 악, 惡). Aki azonban letér az erényes útról és nem foglalkozik megfelelően az önműveléssel, az

---

²⁵ Írói neve Yangchon (양촌, 陽村). Jeong Dojeon mellett egy másik fontos neokonfuciánus tudós, akinek tudományos tevékenysége elsősorban Joseon akadémiai és oktatási fejlesztésének szempontjából volt kimagasló. Életéről bővebben: Hur (pp. 8–26)

²⁶ *Iphakdoseol* – az eredeti szöveg és Lee Seung-Hyun modern koreai fordítása alapján saját fordítás: Lee (p. 18)

könnyen rosszá válhat. Ezért is hangsúlyozza Gwon Geun, hogy mennyire fontos önművelést végezni, a szertartásokat (ye, 예, 禮) betartani és a segítségükkel emberségesnek maradni.²⁷

Továbbá, Gwon Geun az emberi szív-elmét és adottságot két csoportba osztotta be:

- az út szív-elméje (*dosim*, 도심, 道心) és az ember szív-elméje (*insim*, 인심, 人心)
- az égi minta (*cheonli*, 천리, 天理) és az ember vágya (*inyok*, 인욕, 人欲).

Az út szív-elméjének (道心) uralkodnia kell az ember vágya (人欲) felett, és ezért az embereknek a tiszteleten (*kyeong*, 경, 敬) keresztül kell önművelést végezniük, hogy megőrizték az égi mintát (天理). Gwon Geun besorolásába tartozók morális szempontból elkülöníthetők egymástól, hiszen mindkét csoportban megtalálható egyfelől az, amit a konfuciózus tanok hirdetnek, miközben másfelől ott van az, amivel az emberségesség (仁), a jó (善) elrontható. Az út szív-elméje (心) és az égi minta (天理) azok, amiket az embereknek követniük kell, s akkor emberségesek lesznek és természetük jó marad, miközben ha elhanyagolják az önművelést, a szertartások végzését, és nem erényes útra térnek, akkor az ember szív-elméje (人心) és vágyai (人欲) átveszik az uralmat, így végül az ember rosszá (惡) válik.

Yang Seongji

Yang Seongji²⁸ Jeong Dojeon-hoz hasonlóan az uralkodás egyik alappilléreként fogalmazta meg az emberség erényét (仁). Amikor 1452-ben királlyá koronázták az alig 12 éves Danjong-ot (1452–1455; 단종왕, 端宗王), Yang Seongji fontos feladata az lett, hogy a fiatal uralkodónak útmutatást adjon az állam irányításával kapcsolatban; ez a kormányzás királyi útját (*wangdojeongchi*, 왕도정치, 王道政治). Ez az út pedig a néppel való törődésen (*aemin*, 애민, 愛民) alapszik. Az királynak a nép

---

²⁷ Ralston (pp. 101–102, p. 114)

²⁸ Írói neve Nuljae (눌재, 訥齋). A 15. század közepén fontos neokonfuciózus tudós és hivatalnok volt, akinek fontos feladata a fiatal Danjong király tanítása volt. Életéről bővebben: Kim (pp. 24–25)

érdekét kell szem előtt tartania, emberségesen (仁) irányítania, elvégeznie a szertartásokat és akkor jó uralkodó válhat belőle. A tudós továbbá kihangsúlyozta, hogy a király erénye és a stabil uralkodás között szoros összefüggés van, s hogy az uralkodás stabilitása létrejöhhessen, a királynak a legmegfelelőbb embereket kell maga mellé gyűjtenie. Lényegében ezt tekintette a király legfontosabb dolgának.

Yang Seongji munkáit a *Nuljaejip*-ben (눌재집, 訥齋集 'Nuljae gyűjtemény') gyűjtötték össze, amiben arról is beszámolnak, hogy a tudós szerint a királynak három fontos dolgot kell követnie: emberség (仁), világos gondolkodás (*myeong*, 명, 明) és eltökéltség (*kang*, 강, 剛). Az emberség azt jelenti, hogy a király törődik a néppel és odafigyel helyzetükre. A világos gondolkodás azt jelenti, hogy ismeri a jó és rossz közötti különbséget. Az eltökéltség pedig azt, hogy az alárendelt embereket távol tartja magától, csak a néppel való törődés gondolatával foglalkozik és az alapján törvénykezik.²⁹

Továbbá a *Hwanggeukchophyeongdo* (황극치평도, 皇極治平圖 'Ábra az uralkodói törvényen alapuló békés irányításról') című művében Menciuséhoz hasonló gondolat is megjelenik, amely szerint az ember az emberség segítségével érheti el a szív-elmét (心).

Összegzés

Vizsgálódásunk eredményeként elmondható, hogy Jeong Dojeon, Gwon Geun és Yang Seongji konfuciánus tudósok munkásságában fontos szerepet játszott az emberség erénye (仁), amelyet – ahogy maguk a kínai tudósok is – összekapcsoltak más konfuciánus fogalmakkal. Mivel alapvetően a kínai konfuciánus tudósok munkái, főleg Mencius alapján dolgoztak, megállapítható, hogy a tudósok gondolatai több ponton megegyeznek, és inkább csak kisebb eltéréseket, és más megközelítési szempontokat vélhetünk felfedezni az írásaikban. Az emberség mint az uralkodás fontos alapja mindegyikük gondolatában megjelenik, és gyakran említik, hogy annak elérése, majd pedig megtartása önműveléssel és a szertartások megfelelő elvégzésével valósítható meg. De nemcsak a királynak, hanem a hivatalnokoknak is törekedniük kell az emberségességre, és azt megtanítani másoknak. Ha a király

---

²⁹ Lee-de Bary (pp. 283–285)

emberséges és mintájára a hivatalnokok is megtanulnak emberségesek lenni, akkor később a népet is meg lehet rá tanítani. Ezért emberségesnek lenni – ahogy a legtöbb (neo)konfuciózus tudós gondolta – valóban az egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb erény.

요약서

인(仁)은 유교, 성리학 사상의 중요한 부분이고 仁은 선(善)의 근원이 되었고, 행(行)의 기본이 된다는 것을 이른다. 그래서 왕(王)은 仁으로써 다스려야 한다. 14~15 세기 조선의 성리학자도 仁에 대한 사상이 대표적이라고 생각했는데 이 글을 통해 삼봉 정도전 (三峯 鄭道傳, 1342 년 ~ 1398 년), 양촌 권근 (陽村 權近 1352 년~1409 년), 늘재 양성지 (訥齋 梁誠之, 1415 년~1482 년)에 대해서 연구를 하였다.

삼봉 정도전은 정치 사상의 근원이 민본사상 (民本思想)이고 仁이라고 생각했다. 仁은 맹자의 사상에서 빌려서 정도전도 王뿐만 아니라 벼슬아치도 仁으로써 다스려야 한다고 했다. 王은 백성을 사랑(愛)하기 위해서 仁이 필요하다고 해서 이런 이유로 仁이 제일 중요한 덕(德) 중에서 하나라고 생각되었다. 정도전은 仁이 봄처럼 만물을 생육하고 실제로 仁은 天地生物之心 (천지생물지심)이라고 했다. 그 외에도 人이 태어날 때부터 성(性)이 있는데 그 性은 나쁘거나 좋다. 性은 仁으로써 좋아질 수 있다고 생각했다.

양촌 권근은 태어날 때부터 人의 性이 仁이라고 인식되었다. 그런데 그 性은 쉽게 나빠지고 악(惡)이 될 수도 있다. 권근은 이 사상을 악인선 (惡人善)이라고 불렀다. 그래서 좋은 (선, 善) 性을 원하면 仁뿐만 아니라 심성수양도 필요하고 예(禮)를 따려야 한다고 했다. 권근에 생각에는 人이 능히 仁을 체득한다.

늘재 양성지는 단종왕 (1441 년~1457 년, 端宗王)에게 정치사상에 대한 책을 썼다. 양성지의 생각에는 왕도 (王道)가 애민(愛民)이어야만 한다. 그래서 王은 仁, 명(明), 강(剛)도 따라야 하고 仁으로써 다스리지 않으면 안 된다. 사실은 인군의

德은 仁보다 큰 것이 없다고 생각했다. 따라서 다른 학자처럼 仁이 매우 중요하다고 했다.

Felhasznált irodalom

- Choi, Byonghyon (Trans.): *The Annals of King T'aejo*. Harvard University Press, Cambridge. 2014.
- Elman, Benjamin; Kern, Martin (Ed.): *Statecraft and Classical Learning*. Brill Academic Pub, Leiden. 2010. (Hivatkozásban Elman–Kern)
- Han, Yeong-u [Han, Young-woo]: Cheong To-jeon: His Political Reform Thought (I). In: *Korea Journal*. Korea Journal, Seoul. 1974. július.
- Han, Yeong-u [Han, Young-woo]: Cheong To-jeon: His Political Reform Thought (II). In: *Korea Journal*. Korea Journal, Seoul. 1974. augusztus.
- Han, Young-woo [Han, Yeong-u]: *왕조의 설계자 정도전*. (Egy dinasztia tervezője, Jeong Dojeon). Jisik Sanup Publications Co., Paju. 2014. (Hivatkozásban: Han)
- Jeong, Do-jeon. Trans. Han, Young-woo: *조선경국전*. (A Joseon-dinasztia törvénykönyve). Olje, Seoul. 2011. (Hivatkozásban Jeong)
- Kim, Young-Oak (Doh-ol): *삼봉 정도전의 건국철학*. (Sambong Jeong Dojeon államalapító filozófiája). Tongnamu Publisher, Seoul. 2013. (Hivatkozásban Doh-ol)
- Kósa, Gábor – Várnai, András: *Bölcselek az ókori Kínában*. Magyar Kína-kutatásért alapítvány, Budapest. 2013.
- Lee, Peter H.; de Bary, Wm. Theodore (Ed.): *Sources of Korean Tradition, Vol. I*. Columbia University Press, New York. 1996. (Hivatkozásban Lee–de Bary)
- Tőkei, Ferenc: *Kínai filozófia – Ókor I. kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 1962. (Hivatkozásban Tőkei)

Yao, Xinzhong (Ed.): *The Encyclopedia of Confucianism*. Routledge, New York. 2013. (Hivatkozásban Yao)

Youn, Sa-soon. Trans.: Sohn, Yoo-taek: *Korean Philosophy: Sources and Interpretations*. Korea University Press, Seoul. 2015. (Hivatkozásban Youn)

Diplomamunkák, disszertációk

Hur, Gwang Ho: *權近의 天人心性合一思想研究*. (Tanulmány Gwon Geun *Cheoninsimseongbunseokjido* gondolatairól). Sungkyunkwan University, 2017. MA diplomamunka. (Hivatkozásban Hur)

- <http://www.riss.kr/link?id=T14746386>
- Letöltés: 2018.04.05.

Kim, Jong-seok: *조선 세조 년간의 의학정책과 의관들의 활동* (Joseon-i Sejo király orvosi-hatalomtechnikája és az Orvoslási Hivatal tevékenysége). Kyunghee University, 2011. MA diplomamunka. (Hivatkozásban Kim)

- <http://www.riss.kr/link?id=T12321544>
- Letöltés: 2018.05.10.

Lee, Seung-Hyun: *권근의 인재 양성과 성리학 질서의 지향*. (Gwon Geun célja a tehetségek művelése és a neokonfuciózus rend kapcsán). Yonsei University, 2014. MA diplomamunka. (Hivatkozásban Lee)

- <http://www.riss.kr/link?id=T13461874>
- Letöltés: 2018.04.25.

Ralston, Michael Keith: *Ideas of Self and Self Cultivation in Korean Neo-Confucianism*. The University of British Columbia, 2001. PhD disszertáció. (Hivatkozásban Ralston)

- https://circle.ubc.ca/bitstream/id/32272/ubc_2002-732398.pdf
- Letöltés: 2018.03.15.

MARY SCRANTON MISSZIONÁRIUSI MUNKÁJÁNAK HATÁSA A 18–19. SZÁZADI KOREÁRA

Fehér Réka

Korea a 18. század előtt

A 18. század előtti Koreát a konfucianizmus (유교, 儒教) térhódítása jellemezte a legjobban, ami a *Joseon* (1392–1897, 조선, 朝鮮) dinasztia alatt nemcsak az államigazgatás hivatalos elve lett, de a társadalom felépítését és a nők és férfiak közötti viszonyt is szabályozta. A társadalom és a család is patriarchális jellegűvé vált, a férfiak elsődleges szerepe az élet minden területén érvényesült. A nők másodlagos szerepét törvényekkel is erősítették, így elmondható, hogy alázasatos és alárendelt szerep jutott csak nekik, amiből sem házasság, sem tanulás útján nem szabadulhattak ki, hiszen az életében szereplő három férfit kellett élete végéig szolgálnia (apját, férjét és fiúgyermekét). A nők feladata teljesen a családra és háztartásra korlátozódott, első számú kötelezettsége a fiú utód szülése volt, aki majd tovább viszi férje családnevét; ezenfelül az ő dolga volt a család jólétének és békéjének fenntartása.¹

Koreát ebben a korban remekül jellemzi a Remete Királyság (은자의 왕국, 隱者의 王國) név, amit a külföldtől elszigeteltségre törekvő külpolitikája miatt kapott. Az uralkodó osztály célja az volt, hogy az országot megvédjék bármilyen külső hatástól, ezért tilos volt az országot elhagyni (kivételt képeztek a diplomáciai missziók) és az országba való bejutás szinte lehetetlen volt.² Ezt az elzárkózást szakította meg az 1882-ben aláírt egyezmény az Amerikai Egyesült Államokkal, ami az első lépés volt a Nyugat felé való nyitásban és a kereszténység megjelenésében.

---

¹ Yang (pp. 29–30)

² Seth M. (p. 28)

A kereszténység érkezése és fogadtatása

A kereszténység (기독교, 基督教) 1603-ban jelent meg Koreában először, amikor a Kínából hazatérő Yi Sugwang (1563–1628, 이수광, 李睟光) Matteo Ricci (1552–1610, 마테오 리치, 利瑪竇) jezsuita misszionárius munkáival tért vissza.³ Az igazi áttörést azonban az 1882-ben aláírt egyezmény jelentette a békéről, békés viszonyról, kereskedelemről és hajózásról (조·미수호통상조약, 朝美修好通商條約)⁴ Korea és az USA között. A Nyugat felé nyitás azt jelentette, hogy a kereszténység szabadon terjedhetett az országban, misszionáriusok érkezhettek, akik elsősorban az oktatást és egészségügyet igyekeztek fejleszteni.⁵ Egyre több nyugati misszionárius érkezett Koreába, akik közül úttörőnek számít Horace Allen (1858–1932, 호러스 알렌), Horace Underwood (1859–1916, 호러스 언더우드), és Henry Appenzeller (1858–1902, 헨리 아펜젤러). Ők építették ki a koreai egyházi intézményrendszert.⁶ 1884-ben a Metodista Episzkopális Egyház Külföldi Missziós Szervezetének (미 감리회 해외여선교회) tagjaként érkezett Koreába Mary Scranton (1832–1909, 메리 스크랜튼), aki az ország első női misszionáriusa volt.

A kereszténység fogadtatása eleinte nem volt teljesen pozitív. A konfuciózus filozófia miatt a társadalom nehezen vette át az új, nyugati eszméket; és a 19. század első felében keresztényüldözésekre is sor került.⁷ A nőket azonban vonzották a keresztény eszmék, hiszen Isten előtt mindenki egyenlő, és a kereszténység helytelenítette a poligámiát, a nőkkel való rossz bánásmódot és a fiatalkori házasságot. Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy a nők a kereszténység felé forduljanak a konfuciózus, nőket elnyomó szabályok után – a misszionáriusok pedig rájöttek arra is, ha a vallás terjesztésének egyik céljaként azt jelölik meg, hogy a nők helyzete javuljon, akkor még több ember szimpatizál majd velük.⁸ Ez meg is valósult, hiszen a 18. század végén az országba érkező nyugati misszionáriusok hatására nem csak a konfuciózus elnyomáson

---

³ Minard (p. 94)

⁴ Haswell (p. 216)

⁵ Kim Hyung-chan (p. 27)

⁶ Koudela (p. 27)

⁷ Seth (p. 229)

⁸ Yang (pp. 30–32)

alapuló nő képe változik át, de megjelenik a feminizmus és a ”nők nőkért” mozgalom is.

Mary Scranton élete és munkássága Koreában

Mary Fletcehr Scranton 1832. december 9-én született Belchertownban, apja Erastus Benton, a Metodista Episzkopális Egyház tiszteletese. Férjével, William T. Scrantonnal közös gyermekük William Benton Scranton orvos lett és férje halála után Ohioba költözik, ahol fia és családja él. Itt vált a metodista egyház aktív tagjává és megismerkedik a Nők Külföldi Missziós Szervezetével.⁹ 1884-ben fia, William Benton Scranton (윌리엄 밴턴 스크랜턴) egy orvosi misszió keretében utazik Koreába, ahol ráébred, milyen elmaradottak a körülmények orvosi szempontból a nők számára. A nők nem vehettek részt az oktatásban, így legtöbbjük írni és olvasni sem tudott, és mivel nem érintkezettek férfiakkal a családtagjaikon kívül – az orvosi ellátás is kezdetleges volt. William Scranton beszámolt tapasztalatairól a WFMS-nek, és kérvényezte, hogy küldjenek több orvosnőt. Mary Scrantont kéri fel mint első női misszionáriust, hogy utazzon Koreába és javítsa a nők helyzetén.

1. ábra: Mary Scranton

Mary Scranton 1884-ben érkezett Koreába azzal a céllal, hogy a tanítás segítségével változtasson a nők helyzetén, azaz megadja nekik a jogot a tanuláshoz és a társadalomban való érvényesüléshez. 1886-ban megalapítja az *Ewha Haktangot* (이화학당, 梨花學堂), egy misszionáriusi iskolát, ami ingyenes oktatást kínált nőknek, szállással és étkezéssel. Nevét Kjong királytól (1852–1919, 고종, 高宗) kapta, jelentése körtefavirág. Annak ellenére, hogy az iskola lehetőséget kínált minden nő számára az oktatásban való részvételhez, nem sok diákot vonzott eleinte. A konfucianizmus még mindig erősen befolyásolta az

---

⁹ Woman's Foreign Missionary Society (WFMS)

emberek gondolkodásmódját, a nők legtöbbször még az utcára sem mehettek ki ok nélkül. Sok szülő megtagadta a gyermekétől, hogy olyan iskolában tanuljon, amelynek az alapítója keresztény hittérítő. Negatív hozzáállásuk a korábbi keresztényüldözésekre vezethető vissza. Problémát jelentett még az alacsony házassági életkor is; sokan, akik elkezdték a tanulányaikat, nem fejezték be, mert a családjuk kiházásította őket.¹⁰

Scranton 1886-ban találkozott egy főtisztviselő egykori ágyasával, aki a királynő tolmácsa akart lenni: ő lett az iskola első tanulója, azonban csak 3 hónapig maradt.

2. ábra: Ewha Haktang 1886-ban

Az év végére már heten tanultak, 8–17 év közötti lányok, akik eleinte a köznép közül kerültek ki, majd néhányan a felsőbb osztályokból is. A köznépből származó lányok a szegénység miatt csatakoztak az iskolához, az utcán élő vagy árva lányok pedig a tanulásban láttak lehetőséget egy jobb életre.¹¹

Az iskola az évek során növekedni kezdett, egyre több diákot vonzott, ezért először új épületeket építettek hozzá, majd 1925-ben elindult az első főiskolai képzés is. 1946-ban az *Ewha Főiskola* a kormány által akkreditált egyetemmé vált, amivel elnyerte a mai nevét is, *Ewha Női Egyetem* (이화여자대학교, 梨花女子大學校). Ez az intézmény lett az első négyéves, egyetemi képzéssel rendelkező női iskola, amit a kormány is elfogadott és támogatott.¹² Mára az Ewha Egyetem a világ legnagyobb női magániskolája, és az egyik legnagyobb tekintélyű egyetem Koreában.

Scranton legnagyobb eredménye kétségkívül az Ewha Női Egyetem megalapítása volt, de nem az egyetlen. 1887-ben megalapította az első kórházat a nők számára, a Bogu Yeokwan-t (보구여관, 保救女館),

---

¹⁰ Ewha Archive (p. 25)

¹¹ Willoughby (p. 21)

¹² Ewha Archive (p. 85.)

amely a nevéhez hűen segítséget és védelmet nyújtott a nők számára. A kórház Szöulban épült, és első orvosa Meta Howard (1862–1930, 메타 하워드) volt, egy amerikai orvos-misszionárius.¹³ A kórházban az *Ewha Haktang*ban végzett nők végeztek ápolói munkát, ami nem az egyetlen munkalehetőség volt, amit az iskola tett lehetővé számukra. Sok lány a tanulmányai során az ország fejletlenebb részeire utazott, hogy az ott élő nőket tanítsa írni, olvasni, és megismertessék velük a kereszténységet.¹⁴

A Scranton által létrehozott vasárnapi iskolákban is a kereszténység terjesztésén volt a hangsúly, de bárki részt vehetett az órákon, így tovább

3. ábra: Bogu Yeokwan

emelkedett az írástudók száma az országban. A vasárnapi iskolákban megtartott bibliaórák során is segédkeztek a női iskolában tanuló hölgyek. A fő munkalehetőség számukra tehát eleinte az oktatás volt. A kórház megalakulása után az

ápolónői munka szintén lehetőség volt a számukra, emellett pedig megjelentek az ún. *Bible woman*ek (전도부인, 傳道夫人).¹⁵ Az ő feladtuk az országjárás és a kereszténység terjesztése volt, sok esetben a Biblia oktatása során az embereket írni és olvasni is meg tudták tanítani.¹⁶

Scranton munkájának eredménye

Mary Scranton munkássága Koreában remek példa a „nők nőkért” mozgalomra és annak fontosságára. A konfuciózus elveken alapuló engedelmes és erényes női kép átalakult, és a 19. században megjelent az új nő (신여성, 新女性) alakja, aki iskolázott, munkája van, vagyis nemcsak a család tagja, de a társadalom része is. Az új, nyugati vallás

¹³ 의학신문 (Orvosi újság)

¹⁴ Yang (pp. 30–32)

¹⁵ 한국민족문화대백과사전 (Koreai Nemzeti Kulturális Enciklopédia)

¹⁶ Sohn (p. 200.)

sok nőt vonzott be a templomokba is, vagyis a kereszténység tanult nőket akart képezni, akik nemcsak a templomok, de a társadalom vezetőivé is válhatnak.¹⁷

Az Ewha Haktang megalakulása az első lépés volt azon cél érdekében, hogy a nők megszabadulhassanak a konfucianizmus által rájuk erőltetett terhek alól. 1901-ben 50 női iskola volt Koreában, 1905-ben már 174.¹⁸ Scranton halála sem vetett véget a nők érdekében végzett munkájának; ennek legutóbbi fejleményeként 2007-ben megalapult a Scranton Women's Leadership Center (Scrantonról Elnevezett Női Vezetők Központja), amelynek az a célja, hogy továbbvigye Miss Scranton terveit. A központ arra törekszik, hogy a fejlődő országokban élő nőknek lehetőséget biztosítanak arra, hogy megfelelő oktatáshoz jussanak, ahogy azt Scranton tette Koreában.¹⁹

Összegzésként elmondható, hogy a kereszténységnek és Mary Scranton munkásságának nagy szerepe volt abban, hogy a koreai nők megtették az első lépést egyenjogúságuk elérése felé, és Koreában is megindult a nyugati országokra jellemző fejlődés. A női emancipáció, felvilágosultság és feminizmus eszméi ekkor gyökereztek meg az országban. A nyugati misszionáriusok és misszionáriusnők szerepe nem elhanyagolható Korea történetében.

---

¹⁷ Sohn (p. 200)

¹⁸ Yang (p. 34)

¹⁹ Scranton Women's Leadership Center

요약서

한국에 최초로 들어간 외국인 여성은 선교사이자 이화학당(梨花學堂)의 설립자인 메리 스크랜튼(Mary Scranton)은 한국에 큰 영향을 미쳤다.

미국 매사추세츠주 출신인 메리 스크랜튼은 1885 년도에 미국 감리교의 여성해외선교회의로 인해 파견되어므로 의사인 외아들 윌리엄 스크랜튼(William Scranton)과 함께 한국에 들어갔다. 1886 년에 이화학당과 한국 최초의 여성 병원인 보구여관이 설립되었다. 평생 한국 여성들을 위한 교육을 한, 가난하고 아픈 사람들을 위한 의료를 한 스크랜튼은 1909 년 1 월 9 일에 서울에서 세상을 떠나 양화진 외인묘지에 묻혔다. 메리 스크랜튼은 이화학당 설립을 추진하였다. 그러나 조선 시대에서 강한 가부장제로 인해 정해진 - 여성들에게 불리한 - 전통과 관습들에 의하면 어떤 여성은 양반집의 딸이 아닌 이상 교육받을 기회조차 없었다. 여성들을 교육시키는 것은 힘들었다. 그러나 기독교의 등장과 여성들을 위해 세워진 첫번째 학교는 한국과 한국 여성들의 불리한 상황을 개선하기 위해 큰 도움이었다. 이화학당은 1910 년도에 대학교에서 강의를 시작했고 1925 년도에 여성들을 위한 전문 강의도 생겼다. 1945 년 8 월 15 일의 해방 직후 이화여대는 정부로부터 대학을 설립할 수 있는 허가를 받았다. 이렇게 한국에서 대학교가 공식적으로 설립되었다는 것은 처음이었다.

메리 스크랜튼은 유교 사상이 주된 이론인 시대에는 여성들도 사회의 일부가 될 수 있도록 더 많은 노력이 필요하다는 것을 깨달았다. 한국 여성들을 위해 교육과 병원을 설립하였다. 그리고 서양인 선교사들도 개발을 위해 한국에게 많은 도움을 주었다는 것도 추정할 수 있다.

Felhasznált irodalom

- Davies, M. Daniel: Henry G. Appenzeller: pioneer missionary and reformer in Korea. In: *Methodist History*. 1992. július, pp. 195–205., (Hivatkozásban Davies)
- Ewha Woman's University Archive, (szerk.): *Ewha Old and New: 110 Years of History 1886–1996*. Ehwa Womans University Press, Seoul, 2005. (Hivatkozásban Ewha Archive)
- Haswell, H. John (szerk.): *Treaties and conventions concluded between the United States of America since July 4, 1776*. Washington Government Printing Office, Washington, 1873. (Hivatkozásban Haswell)
- Kim, Dae Sung: New Missions in a New Land: Korean-American Churches and Overseas Missions. In: *Working Papers of the American Society of Missiology*. 4. évfolyam, 2017, pp. 37–51. (Hivatkozásban Kim Dae Sung)
- Kim, Hyung-chan: American influence on Korean education. In: *Educational Perspectives*. 1982 tél, pp. 27–32. (Hivatkozásban Kim Hyung-chan)
- Kim, Yung Chung: *Women of Korea – A History from Ancient Times to 1945*. Ewha Womans University Press, Seol, 1976. (Hivatkozásban Kim Yung Chung)
- Koudela, Pál: Protestantizmus és társadalom Dél-Koreában. In: *Vallástudományi Szemle*. 13. évfolyam, 1. szám, 2017. pp. 26–45. (Hivatkozásban Koudela)
- Minard, Antone (Szerk): Jesus in History, Legend, Scripture, and Tradition: A World Encyclopedia: A World Encyclopedia. Volume 1: A-L. ABC-CLIO, Santa Barbara, 2015. (Hivatkozásban Minard)
- Seth, Michael J.: *A History of Korea: From Antiquity to the Present*. Lanham, Rowman, 2011. (Hivatkozásban Seth)
- Shim, Gunshik: Methodist medical mission in Korea. In: *Methodist History*, 2007. október, pp. 34–46. (Hivatkozásban Shim)

- Sohn, Heejeong: Gendering Modernity: Korean Women Seen through the Early Missionary Gaze (1880s–1910s). In: *Cross-Currents: East Asian History and Culture Review*. 16. szám, 2015. szeptember, pp. 200–204. (Hivatkozásban Sohn)
- Vassiliev, Konstantine: Industrialization and Christianity: The Twin Engines of Korean Modernity. In: *Korea Review of International Studies*. VIII., 2005/1, pp. 79–102. (Hivatkozásban Vassiliev)
- Willoughby, Heather (szerk.): *Footsteps Across the Frontier*. Ewha Womans University Press, Seoul, 2007. (Hivatkozásban Willoughby)
- Yang, Jeong-Won: Christianity in Korea. In: *The Concorde Review*, 2011. június, pp. 27–55. (Hivatkozásban Yang)

Internetes források

- 속삭: 조선시대의 내외법(內 外 法) (Soxak: A Csoszon kori *naewebeob*)
- <http://soxak.com/posts/2289#direct>
  - Utolsó megtekintés: 2018.04.26.
- 이화여자대학교 (Ewha Női Egyetem)
- <https://namu.wiki/w/이화여자대학교>
  - Utolsó megtekintés: 2018.04.24.
- 의학신문 (Orvosi újság)
- <http://www.bosa.co.kr/news/articleView.html?idxno=2046401>
  - Utolsó megtekintés: 2018.05.05.
- 한국민족문화대백과사전 (Koreai Nemzeti Kulturális Enciklopédia)
- http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Index?contents_id=E0076579
  - Utolsó megtekintés: 2018.05.05.
- Ewha Woman's University hivatalos honlapja
- <https://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhaen/>
  - Utolsó megtekintés: 2018.04.26.

Kim Jeom-dong, the First Female Medical Doctor in Korea

- http://world.kbs.co.kr/english/archive/program/program_korean_story.htm?no=43110
- Utolsó megtekintés: 2018.04.24.

Scranton Women's Leadership Center

- <http://www.scrantoncenter.org/main/main.asp>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

Seth, Michael J.: Korea From Hermit Kingdom to Colony. In: *Education about Asia*. volume 13, nb 2, 2008 ősz. (Hivatkozásban: Seth M.)

- http://www.mrbuddhistory.com/uploads/1/4/9/6/14967012/korea_from_hermit_kingdom_to_colony.pdf
- Utolsó megtekintés: 2018.05.05.

The Presbyterian Outlook: A history of Presbyterian mission in Korea

- <http://pres-outlook.org/2017/07/history-presbyterian-mission-korea/>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.25.

Képek forrása

1., 2. és 3. ábra: Ewha Woman's University hivatalos koreai honlapja

- http://www.ewha.ac.kr/mbs/ewhagr/subview.jsp?id=ewhagr_010602010000
- Letöltés: 2018.04.26.

A KOREAI NŐK ÉS A JAPÁN MEGSZÁLLÁS

Nagy Eszter Bíborka

Bevezetés

A koreai női mozgalmak a 19. század végén jelentek meg a konfuciánusra jellemző patriarchális politikával és kultúrával szembeni ellenállásként. A tradicionális koreai társadalomban a nők egy olyan társadalmi rendszerben éltek, amelyben a rokonsági rendszer és patriarchális szabályok határozták meg mindennapi életüket. A konfuciánus ideológia ragaszkodott az életkoron, nemén és osztályon alapuló merev hierarchikus rendszerhez, amelyben a társadalom csak arra bátorította a nőket, hogy tökéletesítsék konfuciánus erényeiket.¹

Nők szerepvállalása a japán ellenes politikában 1930-ig

Az 1904-től tartó orosz–japán háború 1905-ben orosz vereséggel ért véget, és ez megpecsételte a Koreai-félsziget sorsát. 1905 november 17-én a Japán Császárság protektorátusi rendszert vezetett be a félszigeten. Főrezidensi hivatalt hoztak létre, amelynek élén *Ito Hirobumi* (1841–1909; 이토 히로부미, 伊藤博文) állt, aki az ország kül- és belügyeit egyaránt irányította, illetve végrehajtói, törvényhozói, bíraskodási jogkörökkel is rendelkezett. Irányítása alatt tartott több fegyveres alakulatot, a japán megszálló haderőt, a japán csendőrséget és a koreai rendőrséget.²

Az 1905-ös japán megszállást követően, a nyugati hatásoknak köszönhetően már korábban beindult felvilágosodási mozgalom, az új gondolkodású iskolák (*Silhak* 실학 'gyakorlati tudás'; *Tonghak* 동학 'keleti tanok')³, a modern oktatás széles körben kezdtek terjedni országszerte. A japán agresszióra a koreaiak nem csupán fegyveres ellenállással reagáltak, de felismerték azt is, hogy saját népük oktatása, kultúrájának fejlesztése szintén hasznos eszköz lehet az ország

---

¹ Park (p. 2)

² Csoma (pp. 72–73)

³ Park (p. 2)

függetlenségéért vívott küzdelemben. 1906 és 1907 között több mint 3000 magániskola jött létre. Ezen iskolák támogatása érdekében több női szervezet alakult meg. Az anyagi nehézségek azonban számos női iskola, illetve nők számára készült kiadvány végét jelentették. A *Sunsong* lány iskolája (순성 여학교) és a Szervezet a Nők Oktatásáért által alapított *Yanggyu Uisuk* (양규의숙) nem stabil anyagi alapokon nyugodott, főként bőkezű adományozók támogatták. A *Yoja chinam*, az első nők oktatásáról szóló magazin az első szám megjelenését követő éven megszűnt.

A női szervezeteket, intézményeket azonban nem csak gazdasági hatások sújtották, hanem a japán gyarmatosítók és a japán szimpatizáns koreai vezetők kultúrpolitikája is. A japán gyarmati oktatás fő célja az volt, hogy az oktatás révén a koreai fiatalokat a japán császár alattvalóivá, hűséges japán állampolgárrá neveljék. Meghatározott célokkal rendelkeztek a nők oktatásának területén is: a koreai nők középiskolai tanulmányaik során főként erkölcsükben nemesedjenek, és váljanak így jó állampolgárokká. Ebben a felfogásban az ideális nő jól tanul, engedelmeskedik a feletteseinek, azaz a férfiaknak és a gyarmati kormánynak. A tanult koreai nők ebben az időben ezektől eltérő célokat tartottak fontosnak az oktatásban, azaz egy új női ideál kialakítására törekedtek.⁴

A koreaiak szisztematikus japánosítása során a hatóságok létrehozták a hazafias nők szervezetét, amelynek nem megvallott célja a gyarmati uralom politikájának terjesztése volt. A japánokkal rokonszenvező koreai női mozgalmak vezetői azonban elszigetelték magukat a tömegetől gazdaságilag, politikailag és szociálisan is. A diszkriminációval szembeni lázadást és az osztályöntudat erősödést jelezte az 1910-ben a *Yangjong* Lány Iskola (양종여자학교) létrehozása.⁵

A kezdeti női mozgalmaknak tevékenységének fontos részét jelentette a nemzeti adósság kifizetéséhez szükséges források gyűjtése (az adósság összege 1907-re elérte a 13,000,000 wont). Tudták, ha nem törlesztik Japán felé ezt az adósságot, Korea elveszítheti teljes önállóságát. A So Sang-don (서상돈, 1851–1913) és Kim Kwang-jae (김광재, 1866–1920)

---

⁴ Kim, Yung-Chung (p. 259)

⁵ Chung – Shin (pp. 84–87)

voltak az elsők, akik ráeszméltek, hogy közös nemzeti összefogással az összeg hamarabb összegyűjthető, ezért 1907 februárjában *Taeguban* bevezetették a „*Ne dohányozz!*” kampányt, melynek során a résztvevők kinyilvánították, hogy három hónapra felhagynak káros szenvedélyükkel a nemzeti adósság kifizetése érdekében. A kampány sikerét jelzi, hogy nem csupán Szöulra, hanem az egész országra kiterjedt, és ennek során a koreai nők a kampányhoz csatlakozva saját ékszereiket eladták és propagálták a kampányhoz való csatlakozást. Bár az összegyűjtött pénzmennyiség nem bizonyult elegendőnek, mégis történelmi jelentőségűnek számítot a nőmozgalom szempontjából, hiszen ez volt a koreai történelem során az első olyan alkalom, amely során a nők lelkes politikai részvételt mutattak.

1910-től a nőmozgalmak nehézségekbe ütköztek annak következtében, hogy Japán annektálta Koreát, és a japán vezetés szigorú, elnyomó jellegű belpolitikai rendszert vezetett be. Az oktatás területén is ez a könyörtelen rendszer érvényesült. Általános szakiskolákat hoztak létre a fiúk számára, hogy a militarizmus számára megfelelő utánpótlást biztosítsanak, míg a lányokat a jó anya és kötelességtudó feleség szerepére nevelték. Azonban a gyarmati uralom minél elnyomóbbá vált, annál erősebb ellenállással találtak a koreaiak részéről, akik japánellenes mozgalmat szerveztek, titkos földalatti hálózatot alakítottak ki. Az 1913-ban Phenjanban létrehozott *Songjuk-hoe* (송죽회) volt az első női szervezet, amely a nők által működtetett üzletek szervezeteként tevékenykedett, hirdette a hazai termékek vásárlását és a takarékossgot. A beszedett tagdíjakból és a boltok bevételeiből a Shanghaiban, Pekingben működő függetlenségi mozgalmakat támogattak. Titokban terjesztették a *Tongnip Sinmun* / *The Independent* nevű kétnyelvű újságot, amit külföldön publikáltak. Búvóhelyet nyújtottak a titkos misszió tagjainak. A *Songjuk-hoe* nemzeti szinten elterjedt és kulcsfontosságú hozzájárulást nyújtott a női mozgalmak számára beleértve a március elsejei mozgalmat.⁶

A március elsejei dátum jelzi Korea legismertebb függetlenségi mozgalmát a Japán gyarmati uralma alatt. Az 1919 március elsején kirobbant és az egész országra kiterjedő tüntéssorozat százezreket

---

⁶ Chung – Shin (pp. 87–89)

mozgatott meg és hívott az utcára. Sok tüntetőt a mai napig nemzeti hősként tartanak számon. A lista szerint, amely a Korea függetlenségi mozgalmában való részvételért megjutalmazott személyeket tartalmazza a tevékenységükért elismert női vezetők száma 270 a teljes 14.264-ből.⁷

Az *Ehwa* Női Egyetem (이화 여자 대학교) diákjai közül néhányan létrehozták a *Yosong Aeguk Tongji-hoet* (애국동지회). Céljuk egy női képviselő elküldése volt az 1919-es Párizsban tartandó békekonzferenciára, hogy az egész világ előtt felfedjék a japán gyarmati uralom embertelen jellegét és segítséget kérjenek Korea felszabadításához. Több tagjuk bebörtönzése miatt tervüket nem tudták véghezvinni. Az *Ehwa* Egyetem diákjai a március elsejei mozgalom során is aktív részvételt tanúsítottak, a tüntető menetben többen az első sorokban álltak, ennek következtében sokukat letartóztatták és három év börtönbüntetésre ítélték.⁸ Többen közülük mártírhalált haltak, köztük volt *Yu Kwan Sun* (1902–1920; 유관순), az *Ehwa* Egyetem másodéves diákja, akit 16 éves korában halálra kínzott a japán rendőrség.⁹

A március elsejei mozgalom is demonstrálta a tanult, keresztény nők részvételét a függetlenségi mozgalomban. 1919 novemberében két keresztény társaság egyesülésével létrejött a Koreai Hazafias Nők Társasága (대한 애국부인), amelynek tevékenységei között szerepelt a pénzgyűjtés az ellenállási mozgalmak számára és japánellenes nézetek terjesztése tagjaik között. A szervezet 2400 wont gyűjtött össze, 1920 májusában kétszer is sikerült pénzt küldeniük a Shanghaiban székelő ideiglenes kormánynak. Több tagjuk életét vesztette a japán rendőrségen.¹⁰

1920-as megjelenésével a *Sinyoja* (신여자 'Új nő') volt az első olyan újság a március elsejei mozgalmat követően, amelynek a szerkesztősége nőkből állt, és akik ki merték nyilvánítani feminista nézeteiket a még továbbra is konfuciánus gondolkodású, patriarchális koreai társadalomban. Ezeket a nőket nem csupán hasonló végzettségük, a személyes kapcsolataik, intézményi hovatartozásuk fűzte szorosan

---

⁷ Korea Expose (cikk)

⁸ Kim, Yung-Chung (pp. 260–261)

⁹ Park (p. 4)

¹⁰ Kim, Yung-Chung (pp. 261–262)

egymáshoz, hanem a japánellenes mozgalomban való részvételük is a március elsejei eseményeket megelőzően és azt követően. Vezető szerepet játszottak a titkos ellenállási mozgalomban és néhányan közülük részt vettek az utcai demonstrációkban. A *Sinyoja* kör volt a koreai értelmiségi nők első nemzedéke a modern Koreában. Az újság a nők státuszát és szerepét érintő eltérő véleményeknek nyilvános fórumot biztosított, a *Sinyoja* megalapítói tehát egy nőknek szóló, nőkről szóló, nők által szerkesztett újságot hoztak létre.¹¹

A női mozgalmak irányvonalának meg kellett változnia a március elsejei mozgalmat követő időszakban. A politikai aktivitásból kulturális és oktatási mozgalommá váltak. Ennek két oka volt. Elsősorban a női mozgalomra adott japán válasz (vezetőik bebörtönzése) miatt, másodsorban a japán gyarmati politika váltása a mérsékeltebb, úgynevezett kulturális politika (문화 정치 *munhwa cheongchi*) irányába, amely engedélyezte a koreaiak számára vitaestek, publikációk, szervezetek létrehozását. Ezzel új kulturális fellendülés kezdődhetett Koreában. Mint említettük, az 1920-as és 1930-as évek folyamán a női mozgalmak ismét főként az oktatásra fordították a figyelmüket. A Koreai Nők Oktatását Támogató Társaság tagjai, visszatérve külföldi tanulmányaikból az új eszmék és gondolkodás terjesztése érdekében Korea főbb városaiba utaztak.¹²

A Koreai Nők Oktatását Támogató Társaság (조선여자교육회) számos esti iskolát, vitafórumokat és egyéb eseményt rendezett, hogy ezzel népszerűsítsék a nők oktatásának gondolatát. A társaság egy éves képzést indított, amelynek során gyakorlati üzleti ismereteket oktattak a koreai nőknek. 1923 novemberében létrehozták a *Kunhwa Hakwon* (근화학원) nevű iskolát, ami 1924-ben már 240 hallgatóval rendelkezett. Ekkor jöttek rá, hogy Korea függetlensége nem érhető el gazdasági fejlődés nélkül, és ennek érdekében helyi termék vásárlására ösztönző kampányokba kezdtek.

A Koreai Keresztény Nők Társasága (조선기독교여자절제회) azon fáradozott, hogy előremozdítsa, elősegítse a nők jólétét, társadalmi helyzetét, fejlessze a koreai erkölcsöt a prostitúció eltörlésének

---

¹¹ Kim, Yung-Hee (pp. 44–48)

¹² Chung – Shin (pp. 92–93)

propagálásával, és a növelje a hazai termékek eladását. Az ekkor alakult vallásos mozgalmak célja is egy új életstílus és új kulturális nőmozgalom létrehozása, a nők öltözködésének modernizálása, a falvakban élők számára pedig az oktatási és művelődési lehetőségek bemutatása volt.

Az egyik legmeghatározóbb, és a világtrendet követő mozgalom az 1924 májusában indult Koreai Nők Baráti Társasága (조선여성동우회) volt. Elszántan dolgoztak egy új társadalom felépítésén, a munkások képzéséért, az oktatásért, a nők felszabadításáért és összefogásukért. Úgy vélték, hogy a nők felszabadulása a gazdasági függetlenségen múlik, amely azonban az akkori kapitalista gazdasági rendszerben nem lehetséges forradalmi változtatás nélkül. Ez volt az első olyan mozgalom, amely kimondta, hogy a férfiak és nők közötti egyenlőség elérhető cél, de ez csak a férfiközpontú társadalmi és gazdasági rendszer megváltoztatásával kivitelezhető. Rövid, 1927-ig tartó fennállása ellenére ez a társaság új és fontos távlatokat nyitott a koreai női mozgalmak számára.¹³

A *Kunu-hoe* (근우회) különleges jelentősége, hogy egyesíteni próbálta a széttagolt női mozgalmakat. A keresztény és világi női mozgalmak a nők felszabadítását illetően eltérő ideológiát képviseltek. Az ellentétes nézetekből adódó konfliktusok gátolták az eredményességet. Hogy felszámolják a különbségeket, félretéve ellentéteiket 1926 júliusában egyesültek a közös cél érdekében.

A *Singan-hoe* (신간회) felhívására a női mozgalmak képviselői összegyűltek, hogy megalapozzanak egy egyesített szervezeti rendszert és meghatározzák céljaikat. A *Kunu-hoe* kísérletet tett arra, hogy egységes új irányt adjon a koreai női mozgalmaknak. Az első össznemzeti gyűlésre 1928 júliusában került sor, majd 1929-ben tartották a második összejövetelt, amelynek során alapelveket fogalmaztak meg. Ezek tartalmazták többek között a rabszolgaság és a prostitúció betiltását, a nemek közötti egyenlőtlenségek, a gyermekházasság és közvetített házasság és a fizetésbeli különbségek megszüntetését, a feudális szokások enyhítését, a szabad véleménynyilvánítás jogát. 1929-ben a *Kunu-hoe* tagjai meglátogatták

---

¹³ Chung – Shin (pp. 93–96)

Korea összes régióját, hogy előadásokat tartsanak a nőknek. Kiadták magazinjuk első számát, illetve hozzákezdték a társaság épületének felépítéséhez.

A *Singan-hoe* 1930 feloszlott, a *Kunu-hoe* is hasonló helyzetbe került, 1930-ban már nem tudták megtartani a harmadik találkozójukat. Megszűnését követően a koreai nőmozgalmak válságba kerültek annak következtében, hogy a japán gyarmati politika ismét fordulóponthoz ért, a korábbi, bizonyos szabadabb légkört biztosító „kulturális politika” helyett fokozták az elnyomást annak érdekében, hogy biztonságos háterszágot biztosítsanak Mandzsúria megszállásához. A japánok ezért a csoportos találkozókat és tevékenységeket betiltották. Ez a koreai női mozgalmak végét jelentette a japán megszállás alatt.¹⁴

A polgári törvények változása

A koreai nőknek nem volt beleszólásuk a házasságba, amit a házasulandók szülei rendeztek el. Házasságkötés után a nő a férj családjának tagjává vált és kívülálló lett a saját családjában. A családi regisztráció (*hojeok* 호적) férfi ági leszármazáson alapult, ezért a nők nem tudták továbbvinni családjuk vérvonalat.¹⁵

1912 március 18-án kihirdették, hogy a Polgári Törvénykönyv hetedik verziója április elsejétől lép életbe, amely a japán polgári törvénykönyv egy részének Koreában való átvételét is jelentette. A dokumentum kikötötte, hogy a hagyományos szokásokat továbbra is folytatni kell. A rendeletet az évek során több változtatás érte. Az 1922-es szabályozásnak megfelelően a házassághoz a fiúnak legalább a 17 éves kort, míg a lánynak a 15 éves kort kellett elérnie. Kötelezően előírták a monogámiát, és a házasságkötés csak abban az esetben vált érvényessé, ha törvényesen regisztrálva volt, a vadházasság és a többnejűség illegálisnak számított. Az azonos családnévvel rendelkező személyek házasságának tiltását törvénybe foglalták.

A házasság érvénytelenítése terén több változtatás történt. Amennyiben a felek megegyezés alapján kérvényezték a házasság

---

¹⁴ Chung – Shin (pp. 96-98)

¹⁵ Park (p. 2)

érvénytelenítését, jelezniük kellett a lakhelyük kerületi, megyei vagy városi vezetőjének. Azonban a szülők beleegyezése továbbra is szükséges volt. A házasság felbontását követően annak minden következménye, például a szociális helyzet, a tulajdonlás hatálytalanítva lett.

A Polgári Törvénykönyv első átdolgozása biztosította a bírósági tárgyalás által történő válás lehetőségét. Házasságtörés esetén a feleség csak akkor kezdeményezhette az érvénytelenítést, amennyiben a férj házasságtörését férjes asszonnyal követte el. Ezzel szemben nők házasságtörése esetében nem számított a fél kapcsolati státusza. Hamisításért, trágárságért, tolvajlásért, csalásért, bitorlásért vagy több mint hároméves börtönbüntetés esetében, illetve ha a másik fél már három éve eltűnt, akkor szintén lehetséges volt kérvényezni a válást.¹⁶

Összegzés

A 20. század elejétől 1930-ig a koreai női mozgalmakat áttekintve megfigyelhetjük, hogy a nyugati feminista mozgalmak esetében és más ország történelmében, nem észlelhető ilyen szerves kapcsolat a nők felszabadulási vágya, az egész társadalom helyzete és a történelem alakulása között, mint Koreában. A nőmozgalmak hozzájárultak Koreában a nacionalista mozgalmak erőfeszítéseéhez, hiszen úgy gondolták, hogy a nők szabadsága, egyenjogúsága érdekében elengedhetetlen a nemzeti szuverenitás elérése. Az ország függetlenségének célja jelentős összetartó erőt képezett, másrészt kissé háttérbe is helyezte a nők ügyeit, azonban a politikai helyzet, a hagyományos koreai társadalom elmaradottsága mindenképpen megkívánta a nők társadalmi és politikai részvételét is a modernizáció érdekében. Ez lehetővé tette a nők számára, hogy a korábban erősen érvényesülő konfuciánus renddel szemben kialakulhasson egy korszerűbb, öntudatosabb női magatartásforma.

A kezdetben elszigetelt koreai nőmozgalom országos, mondhatni tömeges jellegűvé terebélyesedett, kialakultak a szervezeti formái. A függetlenségi mozgalomban helyet kaptak a férfiak mellett azok a nők is, akik már modern, nyugati oktatásban részesültek. Hatásuk felülmúlta

---

¹⁶ Kim, Yung-Chung (pp. 267–270)

a japánbarát rétegek és földbirtokosok asszonyaiét. Dolgozó nők voltak: tanárok, írónők, hittérítők, ápolónők.

A gyarmati Koreában a megreformált házassági és családjogi törvények hatása korlátozottságuk ellenére is pozitívnak mondható. A monogámiát kizárólagossá tették, a házasság regisztrálása kötelezővé vált, a nők válási keresetet nyújthattak be. A nők helyzetét érintő törvények mindazonáltal nem jelentették a nők teljes felszabadulását. Az ebben a korban kialakult új típusú, modern nő bizonyos szempontból továbbra is a patriarchális alapelveken nyugvó szokások elszenvedője volt.

요약서

이 과제물의 목적은 1930 년까지 일본의 식민지 때 여성의 지위를 소개하는 것이다. 이 글은 여성들의 반일 운동에 대하여 그히고 결혼 규칙의 변화를 조사한다. 서양 페미니스트 운동과 다르게 한국에서는 애국심과 여성해방 관련 엄격한 관계가 있다. 이것은 많은 시간 동안 이 나라의 모든 분야에 영향을 끼쳤는데 결국은 여자들을 위한 여성 지도자 층이 생겼다. 비록 식민지 시대 때의 결혼 규칙은 비교적으로 일반적인 발전을 보이는데도 이 규칙은 아직도 새롭고 경제적이고 사회적인 지위를 가지고 있는, 이미 돈을 버는 여성들에게 유익했다.

Felhasznált irodalom

- Chung, Sei-wa Shin, Chang-hyun: *Challenges for Women – Women’s Studies in Korea*. Ewha Womans University Press, Seoul. 1991. (Hivatkozásban Chung–Shin)
- Csoma Mózes: *Korea – Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől* Napvilág Kiadó, Budapest 2013. (Hivatkozásban Csoma)
- Kim, Yung-Hee: *In Quest of Modern Womanhood: Sinyoja, A Feminist Journal in Colonial Korea* University of Hawai’i Press, Honolulu. 2013. (Hivatkozásban Kim, Yung-Hee)

Kim, Yung-Chung: *Women of Korea – A History of Ancient Times to 1945* Ewha Womans University Press, Seoul. 1976. (Hivatkozásban Kim, Yung-Chung)

Park, Kyung Ae: *Women and Social Change in South and North Korea: Marxist and Liberal Perspectives* MSU Board of Trustees, Michigan. 1992. (Hivatkozásban Park)

Internetes források

Park, Seohi Stephanie: *Korea's Independence Movement Had Women, Too*. Korea Expose, 2017. (Hivatkozásban Korea Expose)

- <https://www.koreaexpose.com/women-independence-fighters/>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

MODERN KULTÚRA

A HAN (恨) FOGALMA ÉS MEGJELENÉSE A KOREAI KULTÚRÁBAN

Pataki Petra

Azok, akik foglalkoznak a koreai kultúrával, már akarva vagy akaratlanul találkoztak a koreai *han* fogalmával filmekben, videóklipekben vagy esetleg regényekben. A későbbiekben példát is fogok hozni a művészetben megfigyelhető megnyilvánulási formáira, először azonban fontos meghatározunk, mi a *han* és mitől alakulhatott ki a koreaiakban ez a mélyről jövő érzés, ami bármikor pusztító energiává válhat.

A *han* (한, 恨) szó jelentését nehéz meghatározni, lefordítani nem is igazán lehet idegen nyelvre. A leggyakrabban elfojtott dühként, bánatként határozzák meg, amihez hozzátartozik egyfajta bosszúvágy is, és ezek az érzések – mint említettük – alkalomadtán felszínre is törhetnek.¹ Más források említik a keserűség érzését is, valamint szinte mindegyikben megjelenik a kiváltó ok, miszerint a koreaiakat a történelem során annyiszor elnyomták, hogy ennek következtében alakult ki bennük a *han*. Létezik a koreaiiban szó is arra, ha valaki a *han* miatt távozik az élők sorából, ezt a kórt nevezik *hwabyeong*nak ('dühkór' 화병, 火病).² Úgy tartják, ez az érzés univerzális, az egész koreai népre érvényes, akár külföldön él, akár a hazájában nevelkedik, tehát nem egy-egy egyént érintő problémáról van szó, hanem egy egész népet érintő kollektív, tudatalatti érzésről, aminek a gyökere a történelemben keresendő. Koreát ugyanis – elsősorban geopolitikai helyzete miatt – sok támadás érte mind kínai, mind japán részről, egy időben az oroszok is versengtek a félsziget uralmáért. Ezeknek az eseményeknek a láncolata idővel elvezetett a *han* kialakulásához a koreai lélekben.³

---

¹ Kim, L. (p. 234)

² Kim, E. (p. 1)

³ Kim, L. (p. 234)

A *hant* a *jeong* ellentétéként is szokták emlegetni. A *jeong* (정, 情) alatt a koreaiak általában szeretetet, vonzalmat, gyengéd érzelmet szokták érteni. Ennek az érzésnek a vizsgálata egy külön cikket is megérne, ezért erre ebben a munkámban nem térnék ki bővebben. Mindenesetre a *han*hoz hasonlóan nehezen megfogható érzés, ami azonban inkább pozitív, szemben a *hannal*. Egyes források a *han* különböző fajtáit is említik: *hantan* (한탄, 恨嘆), *hoehan* (회한, 悔恨), *wonhan* (원한, 怨恨) és a *jeonghan* (정한, 靜恨). A *hantan* egyfajta síró, lamentáló állapotot jelent. A *hoehan* inkább már egy lelki furdalást érző, büntudatos lekiállapot, míg a *wonhan* (amit egyes források a leginkább a *han*-nal azonosítanak) már egy bosszúra szomjazó érzés. A *jeonghan* már egy inkább beletörődő, elfogadó állapotú *han*.⁴

A *hant* sokféle dolog vagy személy válthatja ki egy koreaiából, kezdve egy zsarnoki természetű anyóssal, diktátorral vagy főnökkel egészen a természeti erőig, ami lehet akár egy természetfeletti hatalom is.⁵ A lényeg tehát a szűnni nem akaró elnyomás, az az érzés, hogy valaki az akaratumk ellen cselekszik, zsarnokoskodik felettük, és ennek a hosszan tartó fojtogató érzésnek a hirtelen feloldása vezet a *han* kitöréséhez.

A Los Angeles Times egyik 2011-es, internetes cikkében koreaiakat kérdeztek a *han*ról, illetve arról, hogyan élik meg ők ezt az érzést a saját életükben. Egyes idősebbek úgy gondolták, a *han* ma már nem befolyásolja úgy a koreaiak életét, főleg a fiatalokét, mint régen az övékét, hiszen egy szebb, gazdagabb világban élhetnek, szemben velük, akik rengeteget szenvedtek a koreai háború alatt, illetve utána. Egy középkorú koreai azonban úgy gondolta, a *han* a koreai DNS része, egy olyan akadály, amely elháríthatatlan számukra. A *han* létezését viszont egyik megkérdezett sem vonta kétségbe.⁶

Ahogy a fentiekben már említettem, a *han* megjelenik a koreai irodalomban, filmművészetben és a populáris kultúra egyéb színterein, például a videóklipekben is. Egyik jó példa Yi Mun-yol (이문열 1948–;) Torz hősiünk (*Urideurui ilgeureojin yeongung*,

---

⁴ Kim, L. (p. 234)

⁵ Kim, L. (p. 237)

⁶ Glionna

우리들의 일그러진 영웅) című, magyarul is megjelent műve, ahol a főhős részéről a következő hangzik el:

„Az igazságérzetemet, amit a buta és gyáva többség eltaposni igyekezett, a bensőmben lapuló visszafojtott indulat, a sérelem gyötrő érzete, a *han* továbbra is életben tartotta.”⁷

Az író a műben nagyon érzékletesen írja le azt a folyamatot, amely végül egy 12 éves kisfiú ilyen jellegű érzéseire vezet. A történet az elmúlt század 50-es éveinek Dél-Koreájában játszódik, ahol egy vidéki iskolában az osztálybizalmi gyakorlatilag zsarnokként uralkodik az egész osztály felett, alakjával jelképezve az akkori koreai társadalmat és Li Szin Man (Syngman Rhee 이승만 1875–1965)⁸ rezsimjét. A főszereplő apja áthelyezése miatt kerül ebbe a környezetbe, ahol folyamatosan küzd az elnyomó rend ellen, és ahogy a fenti idézetből láthatjuk, ezt a küzdelmet a benne lakozó *han* még akkor is táplálja, mikor már reménytelennek tűnik a helyzete.

Filmek terén a legnépszerűbb példa a DVD-n itthon is megjelent Bosszú trilógia, amelyet Park Chan-wook (박찬욱 1963–) rendezett. A trilógia három filmből áll, melyeknek az a közös tulajdonsága, hogy mindegyikben megjelenik a bosszú, az iránta érzett gyötrő vágy, de más-más okból. Ezt a mindegyik filmben megjelenő bosszúszomjat szintén tekinthetjük a *han* megjelenésének és kitörésének.

Ha koreai videóklipekre gondolunk, gyakori téma az összetört szív, a kedves elvesztése majd az ebből fakadó őrzöngés, barátok egymás ellen fordulása, halál, esetleges gyilkosság. Tágabban ezeket mind tekinthetjük a *han* egyfajta megjelenésének, a koreai szenvedő lélek ábrázolásának.

Érdeemes még szót ejteni a *han* megjelenéséről konkrét, 20–21. századi események kapcsán, amelyek közül az 1992-es Los Angelesben történt zavargásokat emelném ki. A zavargások hat napig tartottak, összesen 55-en haltak meg, több mint kétezren

---

⁷ Yi (ford.: Osváth G. és Kim H. S.) (p. 44)

⁸ A hivatalos magyar átirás szerint: Li Szin Man

megsebesültek, az okozott kár becsült összege pedig kb. egymilliárd dollár volt.⁹ Az eseményeket a koreai és afro-amerikai közösség konfliktusa váltotta ki, az összecsapások során több városban a koreai negyed komoly károkat szenvedett.¹⁰ Az esettel tanulmányokban foglalkozó, koreai-amerikai kutató Elaine H. Kim úgy véli, hogy a sehova nem tartozás érzése gyűrűzött be akkor a koreai közösségbe, és a *han*t az Egyesült Államokba emigráló koreaiak magukkal hozták, úgy véli, ez a sorsuk, akárhol is élnek a világban.¹¹ Az esetet vizsgáló tanulmányában arról is olvashatunk, hogyan ragadtak az amerikai rendőrségben csalódott koreaiak végül fegyvert és fogtak össze, hogy megvédjék, amijük van. A koreaiak ugyanis azt tapasztalták a szabadság földjén is, amit otthonról már ismertek: a törvény itt is inkább a gazdagabbat védi. Ha pedig ezért fel kell áldozni a koreai negyedet, ám legyen. A *han* fogalmát ismerve már könnyen értelmezhetjük az esetet valóban úgy, ahogy Elaine H. Kim is. A csalódott koreaiakból előtört a *han*, és bár Dél-Koreában nem jellemző a fegyvertartás, az Egyesült Államokban azonban már ilyen eszközzel is védték magukat, a megélhetésüket és az értékeiket.

Bár a *han* leginkább a koreaiak számára érthető, megfoghatatlan és lefordíthatatlan fogalom, a fenti példákkal és magyarázatokkal érthetőbbé válhat egy külföldi számára is, hogy mit értenek ez alatt a koreaiak, mi lehet ez az érzés, mely egy egész népet gyötörhet. Ha saját íróinkra és műveikre gondolunk, könnyen találhatunk mi is olyan történeteket, amelyekben felfedezhetjük a *han*hoz hasonló érzést. Elég csak Kosztolányi Dezső Édes Anna című művére gondolnunk, vagy Örkény Istvántól a Tótékra. Ezen művek ismeretében pedig a magyar lélek is közelebb érzi magához, illetve megérti, mi is ez a keserű és szomorú, valamint bosszúsomjas érzés, ami a koreai lélek szerves részévé vált az évszázadok alatt.

---

⁹ Iván

¹⁰ Kim, E. (p. 1)

¹¹ Kim, E. (p. 2)

요약서

이 글의 제목은 „한(恨)의 의미와 그의 한국 문화에서의 등장”이다. 우선 나는 한의 의미를 설명해 보았다. 한은 헝가리어나 영어로 번역하기 어렵지만 보통 한은 슬픔과 분노로 번역된다. 한 때문에 어떤 사람들은 죽을 수도 있다. 그 사망은 화병이라고 한다. 한국사람들은 어디 살든 한은 모든 한국사람들이 있다. 그 이유는 한국의 슬픈 역사와 지속되는 억압이다.

우리는 한국문화에서 한을 쉽게 찾을 수 있다. 문학, 영화와 음악에서도 나타난다. 이문열의 „우리들의 일그러진 영웅”에서 주인공은 한을 느끼고 탄압하려고 하는 학생에 계속 반박하다. 영화에서 박찬욱의 복수 삼부작은 제일 유명하다. 그리고 음악에서 많은 한이 있는 가사와 뮤직비디오를 찾을 수 있다.

1992 년에 L.A.에서 한국사람들의 한은 더 다시 나타났다. 미국에서 사는 한국인 여성 연구자는 이 주제에 대해 많이 조사했다.

Felhasznált irodalom

Kim, Elaine H.: *Home Is Where the Han Is: A Korean American Perspective on the Los Angeles Upheavals*. in: *Social Justice* Vol. 20, No. 1/2 (51–52), *Rethinking Race*. Spring-Summer 1993. pp. 1-21. (Hivatkozásban Kim, E.)

Kim, Luke I.C.: *Beyond the Battle Line: The Korean War and My Life*. Xlibris Corporation. 2012. (Hivatkozásban Kim, L.)

Yi, Mun-yol (ford.: Osváth Gábor, Kim Heung Sick): *Torz Hőszünk*. Pont Kiadó, Budapest. 2016. (Hivatkozásban Yi)

Internetes források

Glionna, John M.: *A complex feeling tugs at Koreans*. Los Angeles Times, 2011. (Hivatkozásban Glionna)

- <http://articles.latimes.com/2011/jan/05/world/la-fg-south-korea-han-20110105>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.12.

Iván András: *A nap, amikor Los Angeles lángba borult*. Index.hu, 2012. (Hivatkozásban Iván)

- https://index.hu/kulfold/2012/04/29/a_nap_amikor_los_angeles_langba_borult/
- Utolsó megtekintés: 2018.05.13.

VALLÁSOK ÉSZAK-KOREÁBAN

Buzogány Krisztina Erzsébet

Hivatalos és száz százalékosan megbízható adatok ugyan nincsenek a világtól csaknem teljesen elzárt észak-koreai állam vallási helyzetéről, de annyi bizonyos, hogy a becslések, illetve a különböző munkaterületeken egykor dolgozó menekültek elmondása alapján az északi tekintélyuralmi rendszer hivatalos ateizmusa miatt a vallások és a hívők helyzete tragikus. Az alaposabb vizsgálódás azt mutatja, hogy a vallásosság, ha kis mértékben is, de létezik: a koreai sámánizmus nyomai Északon is fellelhetők, és a *cheondoista* vallás élvez bizonyos védeltséget az állam részéről, mert koreai eredete és idegenellenessége miatt nemzeti, azaz használható vallásként könyvelték el. Hivatalosan elismert buddhista, illetve keresztény közösségek is léteznek, bár ezek inkább a rezsim kirakatpolitikájának termékei, valóságos hitélet nemigen van mögöttük. Nehezen ellenőrizhető statisztikák szerint a nem vallásos emberek, azaz az állam hivatalos *juche* ideológiáját követők száma a lakosság 64.3%-a, a sámánizmus követői 16%-kal vannak jelen, a cheondoista egyház hívei 13.5%-ot, buddhisták 4.5%-ot, a keresztények 1.7%-ot alkotnak.

Mivel a szervezett vallási közösségek nagymértékű fenyegetést jelentenének a rezsimre és ideológiájára, ezért a külföldi turistáknak fenntartott, a vallásszabadság látszatát keltő épületeken és azok látogatóin kívül nincsenek Észak-Koreában templomok és vallási közösségek. A menekültek szerint a keresztényeket és buddhistákat üldözik: akiket vallásuk gyakorlásán kapnak, vagy esetleg terjesztik a hitet, rejtegetik a Bibliát, azokra nagyon szigorú megtorlás vár, nyilvános kivégzés vagy munkatábor.

Ateizmus

A hivatalosan oktató ateizmus széleskörű elterjedettsége nagymértékben rányomja a bélyegét Észak-Korea lakosságának

gondolkodására, világgépére. Csaknem kétharmaduk ugyanis nem hívőként vagy ateistaként van regisztrálva a hivatalos statisztikában.

Észak-Korea alkotmányában az ország alapításától kezdve szerepel a szabad vallásgyakorlásnak és a vallási szertartások megtartásának joga, viszont ez az állampolgári jog csak papíron van meg. Általános külföldi vélemény, hogy az országban levő templomokat, kolostorokat és egyéb, vallási szertartások megtartására alkalmas építményeket, illetve vallási vezetőknek kinevezett embereket csupán az emberi jogok meglétének látszata miatt tartják meg. Természetesen az ország rendkívüli elzártsága miatt a helyzet megítélése olyan feltételezéseken alapul, amelyeket menekültek, illetve az Észak-Koreába utazó kevés számú turista, és magas rangú tisztviselők elbeszéléseiből és írásaiból tudhatunk. Azt, hogy mi zajlik ott, és milyen számban léteznek vallásukat gyakorlók valóban, nem tudhatjuk. Csak annyi biztos, hogy az állam csupán a saját maga által támogatott és megfigyelt keretek között engedélyez bármilyen vallási szerveződést, mint ahogy tette azt a cheondoizmus esetében.

Sámánizmus

A sámánizmus (*mugyo* 무교, *singyo* 신교) a koreai ősvallás, amely szorosan hozzátartozott a múltban, és bizonyos megszorításokkal a jelenben is a koreaiak mindennapjaihoz. Még azok életében is megjelenik a sámánhit egy-egy eleme, akik nem hisznek benne, mert olyan gyógymódnak fogják föl, amely segít a lelki és egyéb problémáik leküzdésében. Más nevei: 신도 *sindo* 'Istenek útja' vagy 교신도 *sindogyo*, 'Az Istenek útjának vallása'.

A sámánő (*mu* 무 vagy másnéven *mudang* 무당) feladata az, hogy a közvetítő, a „híd” szerepét töltsse be az emberi világ és a szellemek, az istenek világa között. Különböző szertartásokkal (*kut* 굿) igyekszik elérni, hogy az egyén vagy a közösség problémáit enyhítse vagy megoldást nyújtson rájuk.

A sámánizmus nagy befolyással volt Koreában az új vallás, a *cheondoizmus* megteremtésére is. Szociológiai kutatások azt is alátámasztják, hogy a koreai keresztény templomok olyan rítusokat is

követnek, amelyeknek sámánista gyökereik vannak. Ugyanakkor a koreai sámánista hitvilágnak is vannak kereszténységre utaló elemei.

Nincs pontos adat arról, hogy mennyire van jelen a sámánizmus a mai Észak-Korea területén. Az északi területekről délre menekültek között voltak olyanok, akik részt vettek sámánista szertartásokon, és ők azt állították, hogy azok, akik Észak-Koreában maradtak, ugyanazokon a rítusokon vesznek részt, mint a Dél-Korea északi és középső területein élők. Egyes hírek szerint a 2000-es éveket követően kezdett terjedni a sámánizmus Észak-Koreában, köszönhetően a folyamatos éhezéseknek és élelmiszerhiánynak.

A nemrég Dél-Koreába szökött sámánő, Kang asszony elmondása szerint a sámánista hagyomány a mai napig fontos része Észak-Korea vidéki életének: megtanácskozzák a sámánnal, hogy házasság előtt a menyasszony és vőlegény mennyire illenek össze, hogy a hely, ahova költöznek, milyen energiákkal bír. Sokan azt is megjósoltatják a sámánnal, hogy egy hosszabb üzleti út sikeres lesz-e vagy nem. Észak-Koreában is felbukkantak hamis sámánok, akik pénzért vagy egyéb értékért cserébe a rituálékhoz hasonló szertartást végeznek kihasználva így a kevésbé művelt emberek hiszékenységét.

A sámánasszony elmondása szerint azt, akit rajtakapnak a hatóságok, hogy rituálékon vesz részt, vagy ha kiderül róla, hogy sámán, akkor munkatáborokba kerül vagy kivégzik, ezért a legtöbb szertartásra elzárt, messzebb eső területeken kerül sor, például hegyek mélyén vagy barlangokban. A tiltó törvényeket kijátszhatják azzal, hogy megvesztegetik az illetékes felsőbb vezetőket. Állítólag több magasabb rangú észak-koreai is sámánok segítségét kérte, ezzel is azt bizonyítva azt, hogy a sámánizmus népszokásként mélyen beépült a koreaiak kultúrájába.

Buddhizmus

A buddhizmus (*Pulgyo*, 불교) a 4. században, a három királyság korában terjedt el a félszigeten kínai hatásra, majd a *Joseon* dinasztia idején (1392–1910; 조선시대) az ugyancsak kínai hatásra átvett konfucianizmus kiszorította az addig nemzeti vallásnak elismert

buddhizmust. A 20. században kezdődött újabb kori felvirágzása, majd a két koreai állam létrejöttével a szocialista berendezkedésű államon belül is fennmaradt.

Északon a buddhista hívők kisebbségben vannak a cheondoista illetve a *juche* ideológiát követőkkel szemben, mégis érdemes megjegyezni azt a sajátosságát, hogy a koreai buddhizmus magán a buddhizmuson belül is egyedülállónak tekinthető, hiszen a buddhista tanokat úgy vették át, hogy a konfuciánus gondolkodásmód nevében 'kijavították' a *mahayana* tanítás egyes részeit. Ugyanakkor az ország kettészakadása utáni változtatások némileg megkülönböztetik a Dél-Koreában gyakorlott buddhizmustól.

Észak-Koreában a hívők az állam által támogatott Koreai Buddhista Szövetség gyámkodásával gyakorolhatják vallásukat, és a szervezet így részévé vált az állami berendezkedésnek. A szerzetesek megélhetése teljes egészében az államtól függ, és állami engedélyhez kötött a vallás gyakorlása. A félsziget északi felén jelenleg 60 aktív buddhista kolostort tartanak számon, amelyek inkább történelmi és kulturális emlékhelyek, mintsem a hit gyakorlása céljából látogatott vallási központok.

Az utóbbi időkben dél-koreai buddhista szerzeteseknek engedélyezték a határon való átkelést, hogy részt vegyenek vallási eseményeken, és hogy anyagi támogatást szerezzenek az állam érdekében.

Ahogy már említettük, az észak-koreai vezetés elvileg mindenféle vallási gyülekezést és gyakorlatot ellenez, ez alól a buddhizmus sem kivétel, de a külföldi közvélemény megtévesztése céljából bizonyos látszatot fenn kell tartaniuk. Ez magyarázza, hogy jelenleg hivatalosan tízezer aktív hívő van az országban. A rezsim a buddhista szertartásokat, a szerzeteseket és a kolostorokat is megfigyeli és ellenőrzése alatt tartja. Mindazonáltal az észak-koreai buddhistákkal szembeni fellépések nem olyan gyakoriak, sőt jobb helyzetben vannak, mint a keresztények és keresztény gyülekezetek. Az állam minimális összeggel segíti a buddhista csoportokat, hogy fenntartsák ezt a vallást, azzal a hivatalos indoklással, hogy a koreai kultúra kialakulásában nagy szerepet játszott a buddhizmus. A kormányzat hátsó szándéka az

lehet, és hogy a buddhizmus ellensúlyt képezzen a számukra nagyobb veszélyt jelentő kereszténységgel szemben.

Észak-Korea legnagyobb buddhista temploma a Pohyonsa templom, ahol koreai-amerikai buddhista csoportok rendszeresen végeznek buddhista szertartásokat.

Kereszténység

A kereszténység (*Kurisudogyo*, 그리스도교) már a 18. század végén, majd 19. század folyamán nagy népszerűségnek örvendett a félsziget északi felén. Az állam próbálta megakadályozni a kereszténység nagyobb elterjedését, mert a megtért emberek a katolicizmus nevében megtagadták a konfuciánus ősi rituálék és szokások elvégzését, ami fenyegetést jelentett az állam alapját jelentő konfuciánus ideológia és értékrend számára. Bár több keresztényt kivégeztek az 19. században, az ország elzártságának feloldását követően, a 60-as évektől kezdve az új hit gyorsan népszerűséget szerzett.

A félsziget északi felében élt a legtöbb keresztény hitre tért koreai, ennek oka az lehetett, hogy északon a buddhista hatás nem volt annyira erős, mint a déli területeken. A háború előtti időszakban Phenjan fontos keresztény központ volt az országban; a 300 ezer lakos egyhatoda keresztény hitre tért, a várost 'Kelet Jeruzsáleme' néven emlegették.

Nagyon sok koreai kommunista keresztény háttérrel rendelkezett, köztük a „nagy vezér”, Kim Ir Szen, akinek az édesanyja presbiteriánus segédlelkészként tevékenykedett, illetve missziós iskolában tanult, templomi zongorista is volt. A szovjetunióbeli vallásüldözésről értesült észak-koreai keresztények a kommunista állam 1945-ös megalakulásakor nagy számban szöktek át Délre, hogy megelőzzék saját üldöztetésüket. Ez később jó döntésnek bizonyult, mert az Észak-Koreában maradt keresztényeket feltételezett amerikai kapcsolataik miatt meghurcolták, és betiltották vallásuk gyakorlását.

Az 1980-as években a külföldi megfigyelők számára nyilvánvalóvá vált, hogy a külföldi segélyek elnyerése érdekében a keresztény hit irányában más megközelítést alkalmaz a rezsim, mint korábban; három új templomot, két protestánst és egy katolikust építettek fel

Phenjanbanban. Ott jelenleg öt keresztény templom áll: a katolikus *Changchung* katedrális, a dél-koreai egyházi tisztviselők jelenlétében megnyílt három protestáns templom (1988), illetve egy orosz ortodox templom.

Az észak-koreai kereszténységet hivatalosan az Észak-Koreai Keresztény Szövetség képviseli. Ez az állam által ellenőrzött szerv tartja a kapcsolatot a külföldi keresztény vallási felekezetekkel és államokkal.

2010-ben alapították meg azt a phenjani egyetemet, amely külföldi keresztény szervezetek adományaiból üzemel. Keresztény jótékonyági szervezetek is működhetnek hivatalosan az országban, (American Friends Service Committee, the Eugene Bell Foundation, and World Vision), viszont térítési tevékenységet nem folytathatnak.

2016-ban először a karácsonyt is megünnepezték Észak-Koreában természetesen mindenféle vallási jelentőség nélkül. Az Open Doors nevű szervezet nemzetközi felmérései szerint Észak-Koreában a legerősebb a hivatalos keresztényüldözés.

A cheondoizmus

Egy észak-koreai politikai párt, Cheondoista Csongu Párt (*Cshondogjo Cheongudang*, 천도교청우당 天道教靑友黨) magyar fordításban 'A mennyei út fiatal barátainak pártja' 1946-ban a cheondoista hívek (elsősorban földművesek) alapította párt, amely a keresztény misszionáriusok tevékenységének visszaszorítására jött létre. A koreai nacionalizmus termelte ki a 19. század végi Koreában.

A párt alapítói korábban részt vettek a *donghak* parasztforradalomban 1894-ben és az 1919-es Március Elseje Mozgalomban is. Céljuk az volt, hogy szembeszálljanak a japán imperialista agresszióval, elősegítsék a nemzeti függetlenség megvalósulását, gazdag és erős demokratikus országot építsenek, megvédjék az országot az erősödő nyugati hatásoktól, megóvják a nemzeti kultúrát, és az emberek számára segítyeket biztosítson. A Szovjetunió utópikus parasztmozgalomnak tartotta a pártot.

Ez a Koreában született új vallás 1945-re elérte, hogy az ország második legnagyobb vallásává váljon másfél millió hívővel. Rájöttek arra, hogy eszméik érdekében célszerű politikai párttá alakulniuk. Néhány hónap alatt elérték a 98 ezres taglétszámot, ami az akkori Koreai Kommunista Pártnál is nagyobb népszerűséget jelzett. 1946 decemberében már 204.387 tagot számláltak.

Az új vallás alapját képezte a konfucianizmus és a koreai sámánizmus is. Tanaiban elsősorban a személyes, illetve szociális jólét fontosságát emeli ki, és mindenféle vallási értelemben vett halál utáni élet meglétét tagadja. A párt a háború alatt kettészakadt, és még az észak-koreai hívek között is voltak kommunistaellenes nézetet vallók, akik időközben „eltűntek” vagy Dél-Koreába menekültek.

A gyors népszerűségnek örvendő párt a rezsim figyelmét is felkeltette, és nem egyszer próbálták különböző eszközökkel féken tartani, hisz a tekintélyuralmi rendszer elleni veszélyforrást láttak benne. Végül tagja lett a Demokratikus Front a Szülőföld Egyesítéséért nevű koalíciónak, amely az észak-koreai pártokat fogja össze.

Hogy pontosan milyen tevékenységet folytat ez a vallás, és mik a vallásgyakorlás formái, arról csak keveset tudni. Csak az ismeretes, hogy a félsziget északi részén ez az egyetlen olyan vallási szerveződés, amelyet a rezsim nem csak megtűr, hanem nyíltan támogat is.

Nemzetközi konferenciákon és külföldön a Chondoista Párt és a cheondoista templom papjai reprezentálják Észak-Koreát és annak vallásos életét.

A *juche* ideológia

Kim Ir Szen alkotta meg Észak-Korea saját ideológiáját, a *juche* eszmét, amely bár nem hivatalos vallás, de érdemes megemlíteni, hiszen az északi állam vezetőinek teljes gondolkodásmódját áthatja, és vallásra jellemző jegyekkel rendelkezik.

Az ideológia középpontjában a népet alkotó ember áll, aki a forradalom és az újjáépítés gazdjaként mindennek mozgatója, mindenben önállóan, a saját erejére támaszkodva dönt. Ez az elv a

nemzeti önállóság, saját erőre való támaszkodás abszolutizálása, amely tagad minden külföldről származó segítséget, és a „tömegek forradalmi nevelése” érdekében átírja, azaz meghamisítja a történelmet, és mértéktelen személyi kultuszt épít ki. Mivel a történelem folyamán Korea több ízben függött a nagyobb hatalmaktól, ezért nem csoda, hogy a koreai emberek jelentős részének imponál az önállóságot megvalósító erős nemzeti állam eszméje. Az északi állam igyekszik ezt az elvet következetesen érvényesíteni a gazdaság, a honvédelem és a kultúra terén, de a valóság következetesen ellenszegül ennek az elképzelésnek: az ország eladósodottsága igen nagy mértékű, a lakosság életszínvonala rendkívül alacsony, a technológiai fejlesztés pedig elképzelhetetlen külföldi segítség nélkül.

A vezér köré kiépített személyi kultusz

A rendszert megalapozó ideológia a marxizmus-leninizmusból nőtt ki, de nagyban hatott rá a sztálinista és maoista ideológia is. Egyedülálló az észak-koreai szocialista berendezkedésben a konfuciánus értékek és a nacionalizmusnak a keveredése, amely az állam 'apjának' tekintett Kim Ir Szen és családja felé irányuló mértéktelen személyi kultuszban nyilvánul meg. A Kim-dinasztia köré épített személyi kultusz ideológiáját már az óvodában elkezdik oktatni, és a nagy vezetők élete és élettörténete egészen az egyetemig a tananyag kiemelt részét képezi. Az állami média legendákat kreál a Kim családról, és a népköztársaságért hozott állítólagos áldozataikat dicséri.

Mi várható a jövőben?

Több szakértő is egyetért abban, hogy a közeljövőben, amíg ez a rezsím és a Kim család határozza meg Észak-Korea életét, nem lesz semmiféle pozitív változás a vallásgyakorlás, illetve az ember jogok terén. Viszont az idei évben létrejött két Korea közötti csúcstalálkozó várható eredményei optimistább jövőt sejtetnek. Ide tartozik az a hír is, melyet magyar hírportálok is közöltek, miszerint Észak-Korea templomépítésre kérte fel a Magyar Baptista Szeretetszolgálatot. A cikk szerint egy phenjani imaház felépítése a cél, és egy magyar baptista lelkészt hívtak meg, hogy az ottani protestáns templomban

prédikáljoni. Magyar konduktorok segítségével rehabilitációs központ épül sérült gyermekek számára.

요약서

비록 북한은 그의 국민들에게 종교적인 자유를 주지 않아도 – 심지어 무교를 강요할 때도 많은데도 – 북한에는 샤머니즘, 불교, 그리고 천주교를 믿는 사람들이 있다. 북한에서는 인구의 2/3 는 종교가 없거나 국가가 정하고 강요하는 공식 종교인 천도교를 믿어야 합니다. 교회들이나 절들은 공식적으로 종교적인 의도로 지어져 있고, 종교적인 행사는 그 종교를 대표하는 사람들(예: 스님들, 성직자들 등)에 의해서 이루어지고 있고, 그것들은 대부분 문화가 다른 해외에서 온 관광객들에게 북한에 종교의 자유가 있다는 것을 현실과 다르게 알리려고 한다.

공식적 종교인 천도교는 북한에서 허락을 받았고 강하게 추진되는 하나뿐인 종교이다. 그리고 이 종교는 국제 회의에나 다른 나라를 통해서도 많이 등장하기도 한다. 종교에 있는 주체사상에 의해서 그들의 경제를 볼 수 있으며 군사적 측면에서 북한의 국민들은 자기 자신을 서양으로부터 지켜야 한다고 김정은 일가를 그들의 주요한 사상의 핵심으로 여기고 있다.

비록 최근 몇 년 동안 북한은 그들의 종교나 인권에 대한 아무런 긍정적인 변화를 보여주고 있지 않지만, 남북 정상회담과 그 결과는 천천히 미래에 어떤 변화가 올 것을 암시하고 있다.

Felhasznált irodalom

Grayson, J. H.: *Korea - A Religious History*. Routledge, London. 2002.

Osváth, Gábor: *A kereszténység helyzete Észak Koreában*. Kézirat. 2017.

Internetes források:

Bandow, D. *North Korea: The World's Worst Religious Persecutor*

- https://www.huffingtonpost.com/doug-bandow/north-korea-the-worlds-worst-religious-persecutor_b_12969994.html
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Choi H.Y. (2015). *Shamanism spreading in North Korea since '90s famine: Defector*

- <https://www.nknews.org/2015/09/shamanism-spreading-in-north-korea-since-90s-famine-defector/>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.21.

Hanula Zs.: *Észak-Korea templomépítésre kérte fel a magyar baptistákat*

- <https://index.hu/kulfold/2018/04/22/eszak-korea-templomepitesre-kerte-fel-a-magyar-baptistakat/>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.22

Hwan, K. S.: *Worship of the Kim family the only religion permitted in NK, survey reveals*

- <http://www.dailynk.com/english/read.php?cataId=nk00100&num=14187>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.15.

Religious Beliefs and Spirituality in North Korea

- <http://www.studycountry.com/guide/KP-religion.htm>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Sung, J. D.: *North 1st for Religious Repression for 11th Year*

- <http://www.dailynk.com/english/read.php?cataId=nk00100&num=10222>.
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Sawe B. E.: *What Is The Juche Ideology Of North Korea?*

- <https://www.worldatlas.com/articles/what-is-the-juche-ideology-of-north-korea.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.21.

Sousa G.: *Religious Beliefs In Korea*

- <https://www.worldatlas.com/articles/religious-beliefs-in-north-korea.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.21.

The Role of Religion

- <http://countrystudies.us/north-korea/36.htm>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

Young, L. S.: *People Seeking Hope from Fortune Tellers.*

- <http://www.dailynk.com/english/read.php?cataId=nk01300&num=7438>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.10.

KÜLKAPCSOLAT

ÉSZAK-KOREA ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK VISZONYA, ILLETVE A DENUKLEARIZÁCIÓ KÉRDÉSKÖRE

Szrenka Viktor

Idén, 2018-ban 11 éve nem látott diplomáciai eseményeknek lehetünk szemtanúi a Koreai-félszigeten. Nem csupán a harmadik Korea-közi csúcstalálkozót rendezték meg, hanem a történelem során először kerül sor észak-koreai–amerikai csúcstalálkozóra is. Az idei év reményekkel teli, a hatvanöt éve kezdődött koreai háborút lezáró békeszerződés aláírásával és Észak-Korea atomfegyver-mentesítésével egyaránt kecsegtet. De milyen közös múltra tekint vissza az Amerikai Egyesült Államok és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság történelme?

A Remete és Sam nagybácsi találkozása

Korea egyik beceneve évtizedeken át „Remetekirályság” volt, ezt a nevet William E. Griffis (1843–1928) amerikai orientalista adta az országnak. A megnevezés a koreai Joseon Királyság (1392–1897; 조선, 朝鮮) izolációs politikájára vezethető vissza, amely a japán *sakoku* (鎖國, ’zárt ország’) irányvonallalhoz hasonlóan szigorúan korlátozta, sőt, pár kivételtől eltekintve megtiltotta a külföldiekkel való kereskedelmet és kapcsolattartást, gátolta majdnem minden külföldi számára az ország területére való belépést.

Az Egyesült Államok, miután 1854-ben rákényszerítette a Tokugawa Sógunátust a japán–amerikai béke és barátság egyezmény (日米和親條約, *Nichibei washin jōyaku*) aláírására, célba vette a hasonlóan elszigetelődött Koreát is. 1866-ban a *General Sherman* nevű hajó megpróbált ugyan kereskedelmi kapcsolatot létesíteni a koreaiakkal, amikor azonban az amerikaiak térítésbe, fosztogatásba és helyi nők elhurcolásába kezdtek, a koreaiak a hajót elsüllyesztették, legénységét pedig lemészárolták.¹

---

¹ Nahm (pp. 148–149)

Öt évvel később, 1871-ben az Egyesült Államok támadást indított Joseon ellen Ganghwa (강화, 江華) szigeténél. Bár az amerikaiak nyerték meg a csatát, csak 1882-ben sikerült a koreaiakat rákényszeríteni egy kereskedelmi egyezmény megkötésére.²

A testvérháború

Alig három évvel második világháború befejezése után, 1948-ban a Koreai-félszigeten két koreai állam jött létre. Északon a Szovjetunió támogatásával Kim Ir Szen³ (1912–1994; 김일성, 金日成) kikiáltotta a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságot (조선민주주의 인민공화국, 朝鮮民主主義人民共和國), Délen pedig amerikai támogatással Li Szin Man⁴ (1875–1965; 이승만, 李承晩) a Koreai Köztársaságot (대한민국, 大韓民國) hozta létre.⁵

Észak-Korea 1950. június 25-én általános támadást indított Dél ellen, Dél-Korea az Egyesült Államok segítségével Incheon (인천, 仁川) városánál partra szállt, visszaverte az északi agressziót, azonban a Kínai Népköztársaság hadba lépésével patthelyzet alakult ki. 1953. július 27-én, több mint háromévnyi vérontás után került sor a koreai tűzszüneti megállapodás aláírására, és bár többször is tervezték, békeszerződést a mai napig nem írtak alá, így a hidegháború első nagyobb konfliktusa jogilag még ma is tart. Dél-Korea – mivel Li Szin Man elnök ellenezte a fegyvernagyvást, és dél-koreai zászló alatt akarta egyesíteni az országot – nem írta alá a tűzszüneti megállapodást.⁶

Incidensek a KNDK és az USA között 1953 után

1968. január 23-án a *USS Pueblo*, az Amerikai Egyesült Államok hírszerző hajója Wonsan⁷ (원산, 元山) városnál megközelítette Észak-Korea felségterületét. Az észak-koreai haditengerészet figyelmeztető lövéseket adott le, azonban a hajó nem hátrált meg, és tengeri csata vette

---

² Bechtol

³ Kim Il Sung: Kim Ir Szen a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) átírása szerint.

⁴ Syngman Rhee: Li Szin Man a MTA átírása szerint.

⁵ Gwon

⁶ Chosun; Lankov

⁷ Vonszan a MTA átírása szerint.

kezdetét. Az ütközet során egy amerikai tengerész meghalt, az észak-koreaiak végül foglyul ejtették a hajót és annak legénységét. Az amerikai foglyok a róluk készült fényképeken felmutatott középső ujjukkal üzentek rabtartóiknak, akiknek azt mondták, hogy ez „sok szerencsét” jelentéssel bír hawaii nyelven. 11 hónappal később, miután az Egyesült Államok elismerte, hogy hírszerzési célt szolgált a *USS Pueblo*, az amerikai legénységet szabadon engedték, a hajó ma Észak-Korea fővárosában, Phenjanban ⁸ (평양, 平壤) van, ahol múzeumká alakították át.⁹

1969. április 15-én, kevéssel több, mint egy évvel később pedig egy EC-121 Warning Star típusú hírszerző repülőgépet lőttek le megközelítőleg 160 km-re Észak-Korea partvidékétől a Japán-tenger (Keleti-tenger) felett. A fedélzeten utazó 31 fő mind meghalt.¹⁰

1976. augusztus 18-án sor került egy nagyobb incidensre Panmindzson ¹¹ (판문점, 板門店) nevű településnél található közös biztonsági terület határain belül, amely során észak-koreaiak gyilkoltak meg két amerikai katonát, akik ki akartak vágni egy magas nyárfát a „Nincs visszatérés-híd” (돌아오지 않는 다리) közelében, amely megnehezítette a kilátást. Az észak-koreaiak később azt állították, hogy a fát személyesen Kim Ir Szen ültette, és ez okozta az észak-koreai katonák felháborodását. Az amerikaiak később nagy erővel kivonulva fejezték be a 30 méter magas növény eltávolítását.¹² Mint fiatal sorkatona jelen volt a mai dél-koreai elnök, Mun Dzsein (1953–; 문재인, 文在寅)¹³ is.

Váltakozó diplomáciai viszony

1994. július 8-án elhunyt Kim Ir Szen észak-koreai elnök. Utódja fia, Kim Dzsongil (1942–2011; 김정일, 金正日)¹⁴ édesapja iránti tiszteletből nem elnökké, hanem vezetővé nevezte ki magát. Az elnöki

---

⁸ Pjongyang; Phenjan a MTA átírása szerint.

⁹ Wright; Csoma (p. 241)

¹⁰ News

¹¹ Panmunjeom a *Revised Romanization of Korean* átírása szerint.

¹² Cunningham

¹³ Moon Jae-in a *Revised Romanization of Korean* átírása szerint.

¹⁴ Szovjet források szerint 1941-ben született.

cím betöltetlen maradt, mivel a halott Kim Ir Szen posztumusz hivatalba lépett, mint a „Köztársaság Örökös Elnöke”.¹⁵ Fontos megjegyezni, hogy Kim Ir Szen az atomfegyver-mentesség híve volt, ám vele ellentétben Kim Dzsongil álma az volt, hogy Észak-Korea egy nap atomhatalom lehessen.¹⁶ 1985-ben Észak ugyan aláírta az atomsorompó-egyezményt, amikor azonban az 1990-es években felmerült a gyanú, hogy Észak-Korea atomfegyvereket fejleszthet és visszalép az egyezménytől, az Egyesült Államok tárgyalásokat kezdeményezett. 1994. október 21-én, Genfben Robert Gallucci (1946–) amerikai nagykövét és Kang Seok-ju (1939–2016; 강석주, 姜錫柱) észak-koreai külügyminiszter-helyettes aláírásával megszületett a két ország közötti megállapodás, amely azt tartalmazta, hogy az Egyesült Államok az atomprogram befagyasztásáért és az atomsorompó-egyezmény betartásáért cserébe évente 500 ezer tonna olajat küld Észak-Koreának, finanszírozza, hogy az országban a meglévő atomerőművek helyett könnyűvízes reaktorok épüljenek, továbbá szavatolja, hogy nem vet be ellene atomfegyvert.¹⁷ Az egyezményben lefektetett felelősségvállalások sohasem valósultak meg teljesen, a Bush adminisztráció kihátrált a megállapodásból, ami végül Észak-Koreának az atomsorompó-egyezményből való 2003-as kilépésével érvényét veszítette.

Bár 2000-ben az első Korea-közi csúcstalálkozó sokaknak visszaadta a reményét a megbékélésre, ez a lelkesedés Észak-Korea 2006-os első atomfegyver-kísérletével elillant. A Koreai-félsziget atomfegyvermentesítésére irányuló törekvések szempontjából mind a 2007-es Korea-közi csúcstalálkozó, mind a hatoldalú tárgyalások eredménytelenül zárultak.¹⁸

2007. október 29-én Mogadishu közelében a *Daehongdan* (대홍단, 大紅湍; 'Nagy Vörös Sodrás') nevet viselő észak-koreai kereskedőhajót szomáliai kalózok támadták meg, és vették birtokukba. A koreai

---

¹⁵ A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság Szocialista Alkotmánya (1972, kieg. 1998) 102. cikkely.

¹⁶ NKNews; Wada

¹⁷ Agreed Framework of 21 October 1994 between the United States of America and the Democratic People's Republic of Korea. International Atomic Energy Agency, 1994.

¹⁸ Csoma (p. 246)

tengerészek leadták a vészjelzést, amelyre a közelben lévő amerikai *USS James E. Williams* válaszolt. Az észak-koreaiak amerikai támogatással visszafoglalták a hajót, és az észak-koreai központi hírügynökség első alkalommal Amerika-barát hangnemet ütött meg.¹⁹

2008 februárjában a New York-i Filharmonikusok Lorin Maazel (1930–2014) karmester vezényletével koncertet adtak a fővárosi Keletphenjani Nagyszínházban.²⁰ A hangversenyen előadták az amerikai és az észak-koreai himnuszt is, majd az európai klasszikus zene néhány darabját a mindkét országrészben népszerű koreai népdal, az Arirang (아리랑) zárta. A koncertet az észak-koreai állami televízió is közvetítette, a rendezvényen az észak-koreaiak túlnyomó része életében először hallotta az amerikai himnuszt.²¹

2009 márciusában két amerikai újságíró, Euna Lee (1972–) és Laura Ling (1976–) az Amnok (압록, 鴨綠) folyón átkelve észak-koreai határőrök fogságába került. Rövid tárgyalás után 12 évnyi kényszermunkára ítélték őket illegális határátlépésért. 2009. augusztus 4-én Bill Clinton (1946–) egykori amerikai elnök villámlátogatást tett Phenjanban, Kim Dzsongil pedig amnesztiát adott az újságíróknak.²²

„Amikor édesapám elhunyt, Ön üzent nekem először; hamarabb, mint a szövetségeseim.” (Kim Dzsongil Clintonnak)²³

A Baekdu-vérvonal harmadik generációja

2011-ben elhunyt Kim Dzsongil. Az ország vezetését fia, Kim Dzsongun (1984–; 김정은, 金正恩) vette át, aki 2013 tavaszától kezdve egyre nyíltabban fenyegette rakétatámadással az Egyesült Államokat. Ekkortájt kezdett Dennis Rodman (1961–) neves amerikai kosárlabdázó Észak-Koreába látogatni és baráti beszélgetéseket folytatni az új vezetővel, akinek a kosárlabda a kedvenc sportja. Rodman többször kérte Barack Obama akkori amerikai elnököt, hogy lépjen párbeszédre

---

¹⁹ KCNA

²⁰ Kuhn

²¹ Economist

²² CNN

²³ CNN

Kim Dzsongunnal, azzal érvelve, hogy Kim és Obama egyaránt szeretik a kosárlabdát, ami jó kiindulópont lehetne egy párbeszédhez.²⁴

2012 novemberében a határmenti Raseon (라선, 羅先) városban letartóztatták Kenneth Bae, koreai nevén Bae Jun-ho (1968–; 배준호, 裴俊皓) koreai származású amerikai misszionáriust. 2013 tavaszán az észak-koreai Legfelsőbb Bíróság államellenes tevékenységért 15 év kényszermunkára ítélte. Hasonló sorsra jutott Matthew Todd Miller (1989–) amerikai tanár 2014 áprilisában, amikor Észak-Koreába látogatott, majd megérkezve az országba a repülőtéren összetépte a vízumát és politikai menedékjogot kért. Rövid tárgyalás után hat évnyi kényszermunkát kapott. 2014 novemberében James Clapper (1941–) altábornagy, amerikai hírszerzési igazgató Obama elnök megbízásából Phenjanba utazott, hogy tárgyaljon az észak-koreai kormánnyal a fogva tartott amerikaiak szabadon engedéséről. A tárgyalás után Clapper a két fogollyal együtt tért vissza az Egyesült Államokba.²⁵

2014-ben napvilágot látott, hogy készülődben van egy film, „Az interjú” címmel, amelynek a cselekménye szerint két amerikai újságíró megbíznak Kim Dzsongun meggyilkolásával. Az észak-koreai állami hírügynökség elítélte a filmet, és arra szólította fel az Egyesült Államokat, hogy akadályozza meg annak bemutatását. Ekkor a film tervezett októberi megjelenését decemberre módosították, novemberben azonban egy „Béke Őrzői” nevű csoport feltörte a Sony Pictures Entertainment számítógéprendszerét. Bár a cég a támadás után úgy tűnt, hogy eláll a film megjelentetésétől, végül decemberben online forgalomba hozták, de a tervezettnél jóval kevesebb filmszínházban vetítették le.²⁶

Az amerikai közvéleményt felháborította Otto Frederick Warmbier ügye. A huszoneves amerikai fiatal 2015 végén utazott egy 5 napos újrési vakációra az észak-koreai fővárosba. Warmbier Újév napján belépett a hotel személyzeti részére, ahol leszakított egy Kim Dzsongilt éltető propagandapozsztert. Másnap, amikor csoportjával a repülőtéren várakozott, észak-koreai biztonságiak elhurcolták, majd február végén

---

²⁴ Nelson

²⁵ Schwartz

²⁶ INSS

sajtótájékoztaton kellett beismernie bűneit. Egy hónap múlva 15 év kényszermunkára ítélték. Amikor Otto Warmbiert 2017. június 13-án szabadon engedték és orvosi légi kísérettel hazaszállították az Egyesült Államokba, már agyhalott állapotban volt, 6 nap múlva pedig elhunyt. Észak-Korea álláspontja szerint Warmbier nem sokkal a büntetés megkezdése után kómába esett botulizmus miatt.²⁷

A nemzet tavasza

2018-ban Kim Dzsongun újévi beszédében a szokásosnál barátságosabb hangnemet ütött meg, és kilátásba helyezte a Korea-közi kapcsolatok javítását. Tárgyalások sorozata után a két Korea egységes nemzetként vonulhatott a 2018. évi téli olimpiai játékok megnyitóján. 2018. április 20-án Kim bejelentette, hogy a KNDK atomhatalommá vált, a 2013 márciusában bevezetett *byeongjin roseon* (병진로선, 並進路線), tehát az „[atomhatalmi és gazdasági] párhuzamos fejlesztés irányvonala” elérte célját, így most már országának nincs szüksége atomfegyver- és rakétakísérletekre.

2018. április 27-én megvalósult a harmadik Korea-közi csúcstalálkozó: Kim Dzsongun átlépte a demarkációs vonalat, és Mun Dzsein dél-koreai elnökkel Panmindzson déli részén, a Békeházban (평화의 집, 平和의 집) tárgyalt. Ez volt az első alkalom a koreai háború 1953-as felfüggesztése óta, hogy észak-koreai vezető dél-koreai földre lépett. A találkozó alkalmából a két vezető közösen elültetett egy fát, melynek talaját az észak-koreai Baekdu (백두, 白頭)²⁸ és a dél-koreai Halla (한라, 漢拏) hegyekről szállították oda, a vizet pedig, amellyel a fát megöntözték a két fővárost keresztülszelő folyók, a Daedong (대동, 大同)²⁹ és Han (한, 漢) szolgáltatták.³⁰

A csúcstalálkozó egy Korea-közi nyilatkozattal zárult, amelyben Észak és Dél támogatja a Koreai-félsziget teljes atomfegyver-

---

²⁷ Pleasance

²⁸ Pektu a MTA átírása szerint.

²⁹ Tedong a MTA átírása szerint.

³⁰ Kang

mentesítését, a Gyeongui (경의, 京義)³¹ és a Donghae (동해, 東海) vasútvonalak helyreállítását, közös közvetítő iroda megnyitását az észak-koreai Gaeseong (개성, 開城) városában. Megállapodtak minden ellenségeskedés beszüntetésében, és a demilitarizált övezet békezőnává alakításában. Észak és Dél abban is egyetért, hogy az 1950-ben kezdődött koreai háborút 2018-ban egy békeszerződéssel le kell zárni háromhatalmi (Észak–Dél–USA) vagy négyhatalmi (Észak–Dél–USA–Kína) csúcstalálkozó révén. Mun elnök megígérte, hogy ősszel ellátogat Phenjanba.³² Alig két héttel a csúcstalálkozó után Észak-Korea 2018. május 24-én bezárta és felrobbantotta atomkísérleti telepét, és jelenleg úgy tűnik, létrejöhet az első észak-koreai–amerikai csúcstalálkozó Donald Trump (1946–) amerikai elnök és Kim Dzsongun észak-koreai vezető között 2018. június 12-én.

요약서

드디어 올해 한반도에 변화가 왔다. 남북 관계가 개선해지고, 제 3 차 남북정상회담이 개최된 것뿐만 아니라 역사적인 북미정상회담도 열릴 예정이다. 그렇다면 북미관계는 언제부터, 어떻게 시작되었는가? 또한 65 년 전에 시작된 6·25 전쟁을 끝내는 평화협정이 이루어질 수 있을까? 1953 년 이후 발생한 푸에블로號 사건, 판문점 도끼 살인 사건 등을 비롯한 몇 건의 북미 사이에 일어난 사건들 때문에 두 나라 사이의 평화가 힘들게 이루어질 수 있다. 김일성 주석 사망 이후에 당시에 북한의 최고 지도자가 된 아들인 김정일은 역시 핵무력이 완성된다는 것을 주장함으로 전세계를 위협하였다.

이를 통제하기 위해 미국은 북한에게 북미대화를 요청했고, 1994 년에 양국은 핵문제의 해결방안을 위해서 협상하는 의도로

---

³¹ Észak-Korea a Gyeongui vasútvonalat Seohae (서해, 西海) vasútvonalnak nevezi, feltehetőleg két okból: 1. A neve a déli főváros régi nevére, Gyeongseongra (경성, 京城) utal, ami Észak-Koreában anakronisztikus volta miatt nem számít közismert kifejezésnek. 2. Azt sugallja, hogy Szöul (서울) számít Korea középpontjának.

³² *한반도의 평화와 번영, 통일을 위한 판문점 선언* (Panmindzsoni kiáltvány a Koreai-félsziget békéjéért, felvirágzásáért és egyesítéséért; 2018)

제네바 회담을 3 차례로 진행하였다. 마침내 북한은 이 제네바 회담에서 협상을 하겠다는 것을 결정했으며 서명을 했다. 이어서 남한과 북한도 회담을 진행했다. 2000년에는 제 1 차 남북정상회담이 개최되었다. 하지만 이러한 회담이 있었음에도 불구하고 2006 년도에 북한은 핵실험을 실시했다. 그 이후로 한반도 근처에 있는 나라들은 회담들을 개최해 한반도의 비핵화를 위한 시도를 해보았지만, 많은 국가들의 노력에도 불구하고 좋은 결과를 이루지 못하였다. 시간이 흘러 2011년에 김정일 위원장은 사망했다. 핵실험을 똑같이 찬성하고 적극적으로 하는 아들인 김정은은 위원장이 되었다. 하지만 상상도 초월하는 일이 일어났다. 2018년 4월 27일에 북한의 지도자인 김정은 위원장과 대한민국의 문재인 대통령은 한 차례의 회담을 진행하였다. 그들은 한반도의 <완전한 비핵화>에 찬성했다. 그동안 그들에게 무슨 일이 일어났는가? 과연 트럼프와 김정은은 함께 햄버거를 먹을 수 있을까?

Felhasznált irodalom

Csoma Mózes: *Korea – Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől.* Napvilág Kiadó, 2013. (Hivatkozásban Csoma)

Nahm, Andrew C.: *Korea: Tradition and Transformation — A History of the Korean People (2nd ed.).* Hollym International, Elizabeth, New Jersey, 1996. (Hivatkozásban Nahm)

Internetes források

<상보> 무역집배 구출 미국에 사의, 반테로 조미협력의 상징.
(<Részletes jelentés> A kereskedőhajónk megmentése az Amerikai Egyesült Államok által a terrorellenes koreai-amerikai együttműködés jelképe). Koreai Központi Hírügynökség, 2007. (Hivatkozásban KCNA)

- <https://web.archive.org/web/20141011190114/http://www.kcna.co.jp/calendar/2007/11/11-09/2007-1108-012.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.17.

60 Years of the Republic: The Armistice. Chosun Ilbo, 2008.
(Hivatkozásban Chosun)

- http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2008/06/26/2008062661014.html
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Bechtol, Bruce E. Jr.: *Avenging The General Sherman: The 1871 Battle of Kang Hwa Do.* United States Department of Defense.
(Hivatkozásban Bechtol)

- <http://fch.ju.edu/FCH-2003/Bechtol-Avenging%20The%20General%20Sherman-2003.htm>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.01.

Brook, Benedict: The EC-121 shootdown: North Korea's killing of 31 US sailors that has almost been forgotten. News.com.au, 2017.
(Hivatkozásban News)

- <http://www.news.com.au/world/asia/the-ec121-shootdown-north-koreas-killing-of-31-us-sailors-that-has-almost-been-forgotten/news-story/f31ac9893795646a044d874fbd62386c>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Cunningham, James: Officer recalls Ax murder incident. Indianhead, 2006. (Hivatkozásban Cunningham)

- <https://web.archive.org/web/20070610034232/http://www-2id.korea.army.mil/news/indianhead/indianhead060915.pdf>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Gwon, Tae-ho: *이승만·김일성 모두 '침공' 추진... 북, 중소 설득해 선공.* (Li Szin Man és Kim Ir Szen mindketten invázióra törekedtek. Északnak sikerült rábeszélnie Kínát és a Szovjetuniót). Hankyoreh, 2009. (Hivatkozásban Gwon)

- http://www.hani.co.kr/arti/society/society_general/396630.html
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Kang, Tae-hwa [Gang, Tae-hwa]: *소나무 심은 뒤 백두.한라 흙, 대동강.한강 물.* (A fenyőfa elültetése után Baekdu és Halla talaja, Daedong és Han vize). JoongAng Ilbo, 2018. (Hivatkozásban Kang)

- <http://news.joins.com/article/22577887>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Kuhn, Anthony: *New York Philharmonic Heads to North Korea.* National Public Radio, 2008. (Hivatkozásban Kuhn)

- <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=19320170>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.17.

Lankov, Andrei: *The problem with a Korean peace treaty: North may seek agreement with U.S. to delegitimize South.* NKNews, 2013. (Hivatkozásban Lankov)

- <https://www.nknews.org/2013/10/the-problem-with-a-korean-peace-treaty/>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Ling: *Courtesy from Clinton led to freedom from North Korea prison.* CNN, 2010. (Hivatkozásban CNN)

- <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/asiapcf/05/20/ling.sisters.lkl/index.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.01.

Macdonald, Hamish: *Kim Il Sung, in 1994, promised no nuclear weapons for N. Korea.* NKNews, 2013. (Hivatkozásban NKNews)

- <https://www.nknews.org/2013/08/kim-il-sung-in-1994-promised-no-nuclear-weapons-for-n-korea/>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Nelson, Steven: *Franklin Graham: Obama Should Listen to Dennis Rodman, Call Kim Jong Un.* USNews, 2013. (Hivatkozásban Nelson)

- <https://www.usnews.com/news/articles/2013/03/06/franklin-graham-north-korea-dennis-rodman-kim-jong-un>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Pleasance, Chris: *The worst mistake of his life caught on film: The moment US student, 21, stole a propaganda poster bearing the name 'Kim Jong-il' from North Korean hotel earning him 15 years hard labor.* Daily Mail, 2017. (Hivatkozásban Pleasance)

- <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3497017/The-worst-mistake-life-caught-film-Moment-American-student-21-steals-propaganda-poster-bearing-Kim-Jong-II-North-Korean-hotel-earning-15-years-hard-labor.html>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.01.

Schwartz, Felicia; Cheng, Jonathan: *Americans Return to U.S. After Being Freed by North Korea.* The Wall Street Journal, 2014. (Hivatkozásban Schwartz)

- <https://www.wsj.com/articles/north-korea-releases-2-detained-americans-1415461286>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.01.

Siboni, Gabi; Siman-Tov, David: *Cyberspace Extortion: North Korea versus the United States.* INSS Insight No. 646, 2014. (Hivatkozásban INSS)

- <http://www.inss.org.il/publication/cyberspace-extortion-north-korea-versus-the-united-states/>
- Utolsó megtekintés: 2018.05.01.

Soft power and a rapturous ovation. The Economist, 2008. (Hivatkozásban Economist)

- <https://www.economist.com/node/10758160>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.17.

Wada, Haruki: *The North Korean Nuclear Problem, Japan, and the Peace of Northeast Asia* [ford: Gavan McCormack] Japan Focus, 2007. (Hivatkozásban Wada)

- <https://web.archive.org/web/20070509070549/http://japanfocus.org/products/details/2376>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.

Wright, Andy: *North Korean Officials Had No Idea What Their Hostages Were Signaling in This Photo*. Atlas Obscura, 2016.
(Hivatkozásban Wright)

- <https://www.atlasobscura.com/articles/north-korean-officials-had-no-idea-what-their-hostages-were-signaling-in-this-photo>
- Utolsó megtekintés: 2018.04.30.